

ÓVODAI

EGYÉNI KÉPESSÉGFEJLESZTŐ

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Készült: 2013.08.26.

Felülvizsgálat: évente, szükség szerint, törvényi változáskor

Módosítás dátuma: 2017. 05. 29.

Mottó:

*„Keresem minden gyermek sajátos titkát és azt kérdezem,
Hogyan segíthetném abban, hogy önmaga lehessen”*

Janus Korczak

Küldetésnyilatkozat

Mi a Kuruc Utcai Óvoda fejlődőképes nevelőtestülete, a helyi adottságokat kihasználva esztétikus, egészséges környezetben az alábbi elvek szerint végezzük nevelőmunkánkat.

Saját készítésű óvodai programmal /EKPP/ magas szakmai színvonalú munkával arra törekszünk, hogy gyermekközpontú nevelői attitűddel, a szülőkkel együttműködve, jó partneri kapcsolatokat építve élményekben gazdag színes tevékenységekkel megismerjük, majd önmagához mérten fejlesszük a gyermek képességeit, biztosítva ezzel minden gyermek harmonikus testi-lelki fejlődését.

Kuruc Utcai Óvoda
Debrecen, Kuruc u. 16-42.
OM: 030884
Telefon: 52/415-261

1. Ajánlás	5
2. Jogi státusz	6
3. Helyzetelemzés	7
3.1. Humán erőforrások.....	7
3.1.1. Személyi feltételek.....	7
3.1.2. Óvodahasználók.....	8
3.2. Tárgyi feltételek, üzemeltetés.....	8
3.3. A program előtörténete.....	9
4. Programunk modellje	9
5. Programunk nevelésfilozófiai értékei, alapelvek	11
/Gyermekkép, óvodakép/	
6. Programunk célja, feladata	13
7. A nevelő-fejlesztő munka alapja	14
Egészségfejlesztés.....	14
Pozitív énkép, sikerorientáció.....	17
Érzelem gazdag kapcsolatteremtés – tartás.....	18
Természet és társadalmi környezet iránti fogékonyság.....	21
8. Programunk koncepcionális elemei	22
8.1. A képességek rendszere.....	22
9. A megismerés-fejlesztés stratégiája	23
9.1. A megismerés.....	26
9.2. Az elemzés.....	28
9.3. Fejlesztési tervekészítés.....	29
9.4. A fejlesztés.....	29
9.5. Az értékelés.....	31
10. Specifikumok	32
10.1. A tevékenységek eszközként kezelése.....	32
10.2. A képességek egyforma súllyal történő kezelése.....	32
10.3. Folyamatosság, kötetlenség.....	33
10.4. Szenzitív időszak, egyéni szükséglet, érdeklődés figyelembe vétele.....	34
10.5. Reális sikerélmény biztosítása, pozitív értékelés.....	35
10.6. Egyéni, mikro csoportos foglalkoztatási forma.....	36
10.7. Együttnevelés a szülőkkel.....	37
11. Tevékenységek, szervezeti formák	37
11.1. Játék.....	42
11.2. Munka jellegű tevékenységek.....	44
11.3. Mozgás.....	45
11.4. Anyanyelv.....	48
11.5. Mese, vers.....	50
11.6. Rajz - kézimunka – mintázás.....	51
11.7. Ének – zene – tánc.....	52
11.8. Külső világ tevékeny megismerése.....	53
12. A fejlesztés feltételrendszere	55
12.1. Környezet.....	55

12.2. Személyi feltétel	56
12.3. Tervezés.....	57
12.4. Sikerkritérium, ellenőrzés, értékelés	59
13. Célértékek, a fejlettség mutatói.....	60
14. Sajátos feladat.....	64
14.1. Gyermekvédelem	64
14.2. Szakmai támogató rendszer.....	65
15. Az óvoda külső kapcsolatai.....	66
15.1. Család	66
15.2. Intézmények.....	68
15.3. Fenntartó.....	69
Érvényességi rendelkezések	69
Legitimációs záradék.....	70

Mellékletek:

1. sz. melléklet Nevelőtestületi értekezlet jegyzőkönyve, jelenléti ív
2. sz. melléklet Programunk eszköz és felszerelési igénye
3. sz. melléklet Fogalomtár

Függelék:

Alapító Okirat

I. AJÁNLÁS

Óvodánk önkormányzati fenntartású, 6 vegyes életkorú csoporttal működő kertvárosi óvoda, mely távol a belváros forgatagától, csendes, ugyanakkor jól megközelíthető helyen található. Pavilonos rendszerben elhelyezkedő, elsősorban természetes anyagokkal, eszközökkel felszerelt csoportszobákban várjuk a gyermekeket. Hatalmas füvesített, fás, bokros, jól felszerelt udvar, szánkódomb, pancsoló medence biztosít egészséges környezeti feltételt az óvodánkba érkező gyermekek számára.

Tizenhárom szakmailag magasan képzett innovatív, többnyire speciális képzettséggel is rendelkező óvodapedagógus végzi - a nevelőtestületünk által készített Egyéni Képességfejlesztő Pedagógiai Programmal - a gyermekek differenciált fejlesztését. ***Programunkban a gyermeki személyiség, a képességek megismerését, a fejlett területek megerősítésre alapozva, a fejlődésben lemaradt részképességek fejlesztését valósítjuk meg, egy önvezérelt fejlődési folyamat segítségével.*** A gyermekek személyiségének, képességeinek ismeretében, egyénre szabott fejlesztési terv alapján végezzük munkánkat, szakmai támogató (munkaközösség vezető) segítségével, két pedagógiai asszisztens, hat szakképzett dajka, s egyéb technikai dolgozók közreműködésével.

Sajátosságaink közül legfontosabbaknak tartjuk, hogy

- az óvodai életet rugalmasan szervezzük, lehetőségek szerint figyelembe vesszük a gyermek egyéni szükségletét,
- a tevékenységeket mikro csoportban, vagy egyénileg szervezzük,
- feladatadásnál igazodunk a gyermek egyéni fejlettségi szintjéhez,
- a gyermekeket nem kötelezzük, nem erőltetjük semmire, nem tanítjuk be, részvételük önkéntes a kötetlenül szervezett tevékenységekben
- szerepeltetés helyett változatos, a szülőkkel közösen szervezett tevékenységek színesítik az óvodai életet.

Programunkban különösen fontosnak tartjuk a gyermek és a szülő igényeinek, elvárásának a figyelembe vételét.

Évente 2 alkalommal tájékoztatjuk a szülőt gyermeke fejlettségéről.

A szülő gyermeke óvodai életéről, fejlődéséről – egyéni egyeztetés alapján-, tanköteles korban nyílt napon, közvetlen információt is szerezhet, „közös fejlődéskövetésen” részletes tájékoztatást kaphat,

Meggyőződésünk, hogy az óvodánkba járó gyermekek, miközben élményekben, tevékenységekben gazdag óvodai életüket élik, egyéni képességüknek megfelelően ***önmagukhoz - tanköteles korban az iskola készütséghez képest is - optimálisan fejlődnek***, mely által felkészültté válnak az iskolai életmódra.

Az innovatív munkánk eredményeként készült el

„A Megismerés-fejlesztés rendszere és eszköztára „a képességfejlesztő munkát segítő könyvcsaládunk 11 kötete, melyet óvodapedagógusok, fejlesztő pedagógusok, országhatárokon belül és kívül egyaránt sokan használnak.

2. JOGI STÁTUSZ

Az intézmény neve: Kuruc Utcai Óvoda

Az intézmény címe: 4028 Debrecen, Kuruc u. 16-42.

Felügyeleti szerve: Debrecen Megyei Jogú Város Közgyűlése

Az intézmény típusa: óvoda

Férőhely száma: 168 fő

Csoportszám: 6 vegyes szervezésű

Illetékesség és működési területe: Debrecen Megyei Jogú Város közigazgatási területe
Ellátandó alaptevékenységek, Gazdálkodási jogkör
/ Alapító Okirat szerint, lásd. 1. sz. függelék /

Törvényi háttér:

- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
- 2012. évi CXXIV. Törvény a nemzeti köznevelésről szóló törvény módosításáról
- 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. Rendelete a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 1997. évi XXXI. Törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 363/2012. (XII.17.) Korm. rend. az óvodai nevelés országos alapprogramja

Iránymutató:

- Hajdú – Bihar megye, Debrecen megyei jogú város
Közoktatási Fejlesztési Terve
- Az óvoda belső szabályzatai, működésének szabályozásai

3. HELYZETELEMZÉS

Az Önkormányzati fenntartású, 1974-ben épült, pavilonos rendszerű 6 csoportos óvodánk a Kinizsi Pál Általános Iskolával egy épülettömbben, de teljesen külön helyezkedik el.

2 - 2 csoportszobához tartozik egy-egy öltöző, mosdó. Az étkezést a SODEXO biztosítja. Óvodánkban tállalás történik. Egyéb helyiségeink: öltöző, nevelői szoba, elkülönítő, szertár, iroda, adminisztrációs iroda, kézműves szoba, mosókonyha, fejlesztő szoba, tornaszoba.

Óvodánk kedvező fekvésén - északi oldalon zsákutca, déli oldalon kertek vége határolja - túl, hatalmas, változatos felületű udvara, tiszta levegője teremt egészséges környezeti feltételeket a gyermekek fejlődéséhez. Az udvar jól felszerelt, az anyagi lehetőségektől függően folyamatos a képességfejlesztés céljainak megfelelő átalakítása.

/pld. UNIÓS követelményeknek megfelelő, elsősorban fából készült képességfejlesztő játékok, eszközök /.

A több mint 40 éves óvodánk időszakos felújítási munkálatai ütemezetten történnek.

Karbantartáshoz többször vettünk igénybe szülői támogatást, segítséget,

/ festéshez, barkácsoláshoz, kisebb javításokhoz /.

3.1. HUMÁN ERŐFORRÁSOK

3.1.1. SZEMÉLYI FELTÉTELEK

Pedagógusok száma	13 fő
Pedagógiai asszisztens	2 fő
Dajka	6 fő
Egyéb technikai dolgozó	5 fő

A 13 óvodapedagógus felsőfokú végzettségű. Szakmai ismereteik, tudásuk egyre alaposabb, mélyebb, melyet az óvoda profiljához, az *Egyéni Képességfejlesztő Pedagógiai Programhoz* illeszkedő, elsősorban szakvizsgás továbbképzésen való részvétel is fokoz. Az óvodapedagógusok az alábbi továbbképzéseken vettek részt: pl. *fejlesztő pedagógia, dyslexia-prevenció, reedukáció, Ayres- terápia, van egészségfejlesztő mentálhigiénikus és pedagógiai asszisztens végzettségű óvodapedagógus*. Igényes, többnyire belső meggyőződésből fakadó munkavégzésük a színvonalas pedagógiai munkán túlmutató alkotómunkában is megnyilvánul. Elsősorban ennek *köszönhetőek* a többéves innovációs munkára épülő saját készítésű, országosan elismert kiadványaink, programunk.

Az óvodapedagógusok nevelési, gondozási, szervezési, adminisztratív feladatainak megvalósításának elősegítésében 2 fő pedagógiai asszisztens működik közre, akik az EKPP szellemében végzik igényes, a gyermekek szükségleteihez igazított tevékenységeiket, az óvodapedagógusok útmutatásai szerint.

A 6 szakképzett dajka óvónői irányítással, közvetlen támogatója munkánknak. Felkészültségük mellett pozitív hozzáállásuk, gyermekszeretetük garancia a tevékenységben gazdag óvodai élet zökkenőmentes szervezésében, bonyolításában, továbbá két konyhás, egy udvaros, egy óvodatitkár és egy takarító-dajka segíti munkánkat.

3.1.2. ÓVODAHASZNÁLÓK

Gyermekek - szülők

Óvodánk 168 férőhelyes, teljes kihasználtságú, vegyes szervezésű csoportokkal működik.

Az óvodánkba járó gyermekek összetétele igen kedvező.

Lakókörzetünkben van különböző okok miatt hátrányos helyzetű / rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülő/ gyermek, de sok az intézményünket választó, gyermeküknek mindent megadó szülői háttérrel rendelkező gyermekek száma / pld. biztonságos anyagi háttér, szülők iskolázottsága, mindazok, akiknek értékrendjében fontos a gyermeknevelés stb./.

Évről-évre magas a jelentkezők száma, az iskolába menők helyére nem tudunk minden jelentkezőt felvenni.

Komoly törekvés van a törvény által előírt, szülők által elvárt maximum csoportlétszám tartására.

A beiratkozás az Önkormányzat által előírt időpontban és folyamatosan történik, az elbírálást - egyeztetés után - a vezetőség végzi, az SZMSZ szerint, a gyermekvédelmi felelős bevonásával.

3.2. TÁRGYI FELTÉTELEK, ÜZEMELTETÉS

Költségvetésünk évek óta a legszükségesebb üzemeltetés, működtetési feltételeket biztosítja.

Az alapvető szakmai anyagok beszerzése elsősorban pályázati forrásból, és szülői támogatásból történik. A szakmai színvonal, a minőségi munka biztosítása érdekében feltétlenül szükség van a képességfejlesztő eszközök tervszerűen ütemezett beszerzésére, készítésére a teljes lefedettség kialakításáig.

Költségvetés - gazdálkodás:

Óvodánk önállóan gazdálkodik, a pénzügyi gazdálkodási feladatokat, az Ifjúság Utcai Gazdasági Egység segíti.

a./Az intézmény bevétele:

fenntartói támogatás, mely áll
normatív állami támogatásból,
fenntartói hozzájárulásból,
közétkeztetés bevételeiből, s kiegészül - pályázaton nyert bevételekkel.

b./Az intézmény kiadásai:

Személyi juttatások, járulékok
Dologi kiadások: energia, a működtetés alapkiadásai...

A szakmai jellegű kiadásainkat pályázati forrásból és szülői támogatásokból tudjuk fedezni.

Érvényesítjük a takarékos, ésszerű gazdálkodást, s keressük az újabb forráslehetőségeket /pályázatok .... stb./.

Intézményünk céljaihoz, a vállalt feladatokhoz igazítjuk a szükségleteket, melyek biztosítására a minőségi munkavégzés érdekében feltétlenül szükség van.

3. 3. A PROGRAM ELŐTÖRTÉNETE

A társadalmi változások, a megváltozott szülői elvárások, a törvény biztosította önállóság, a rugalmas beiskolázás, a képességek tudatos fejlesztésének szükségessége arra sarkallt bennünket, hogy fejlettségi szint ismeretén alapuló egyéni képességfejlesztő gyakorlatot alakítsuk ki.

Ennek kialakításához nem rendelkezünk gyakorlatunkat segítő kiadványokkal, ezért ezek hiányában kezdtük el munkánkat az 1987/88-as nevelési évben.

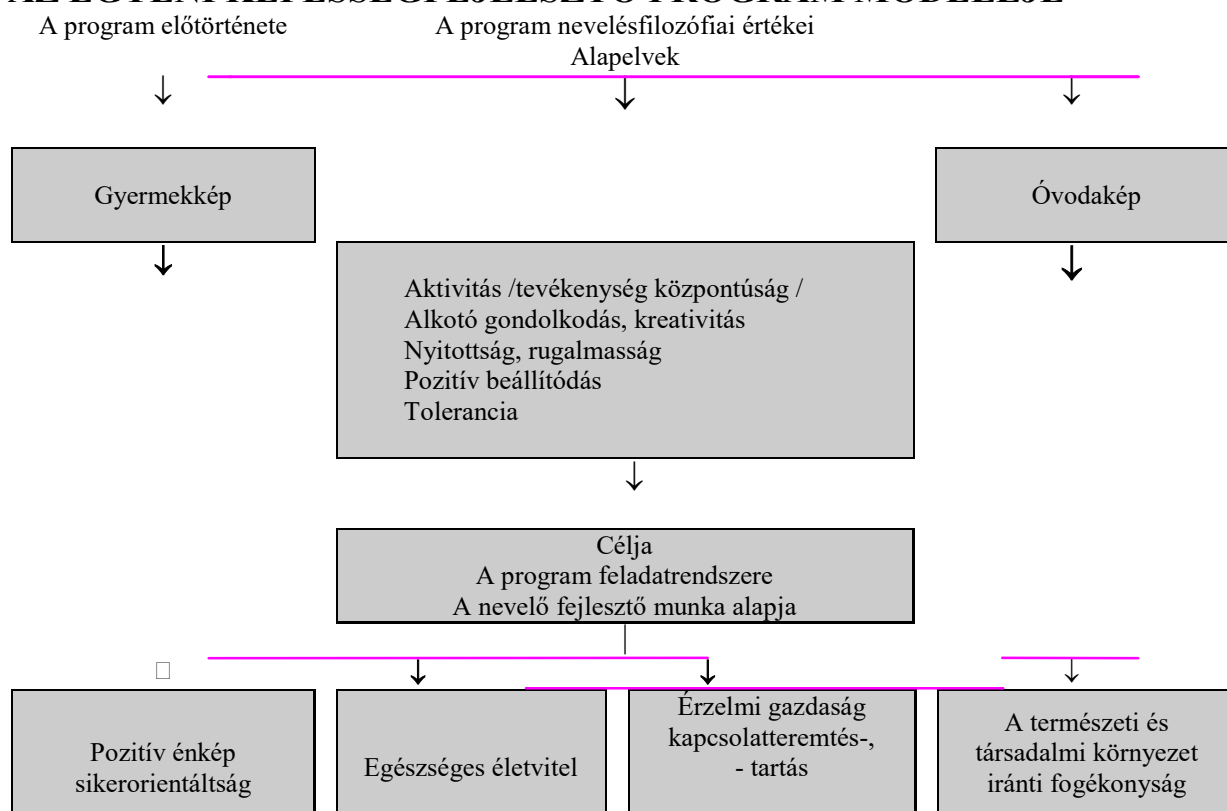
Több éves innovációs munka eredményeként készítettük el, és a Hajdú –Bihar Megyei Pedagógiai Intézet kiadásában jelentettük meg a gyermek megismerését, fejlesztését segítő „*Feladatgyűjtemény a képességek megállapításához*” és a „*Feladatgyűjtemény a képességek fejlesztéséhez*„ című kiadványainkat.

A többéves próbálkozás, a közösen megélt kudarcok és sikerek, a gyermeki, szülői visszajelzések kristályosították ki sajátos pedagógiai programunkat, a megvalósítást segítő – előző könyveink *továbbfejlesztett változatát* „*A Megismerés, fejlesztés rendszere és eszköztára*„ 11 kötetes könyvesaládot.

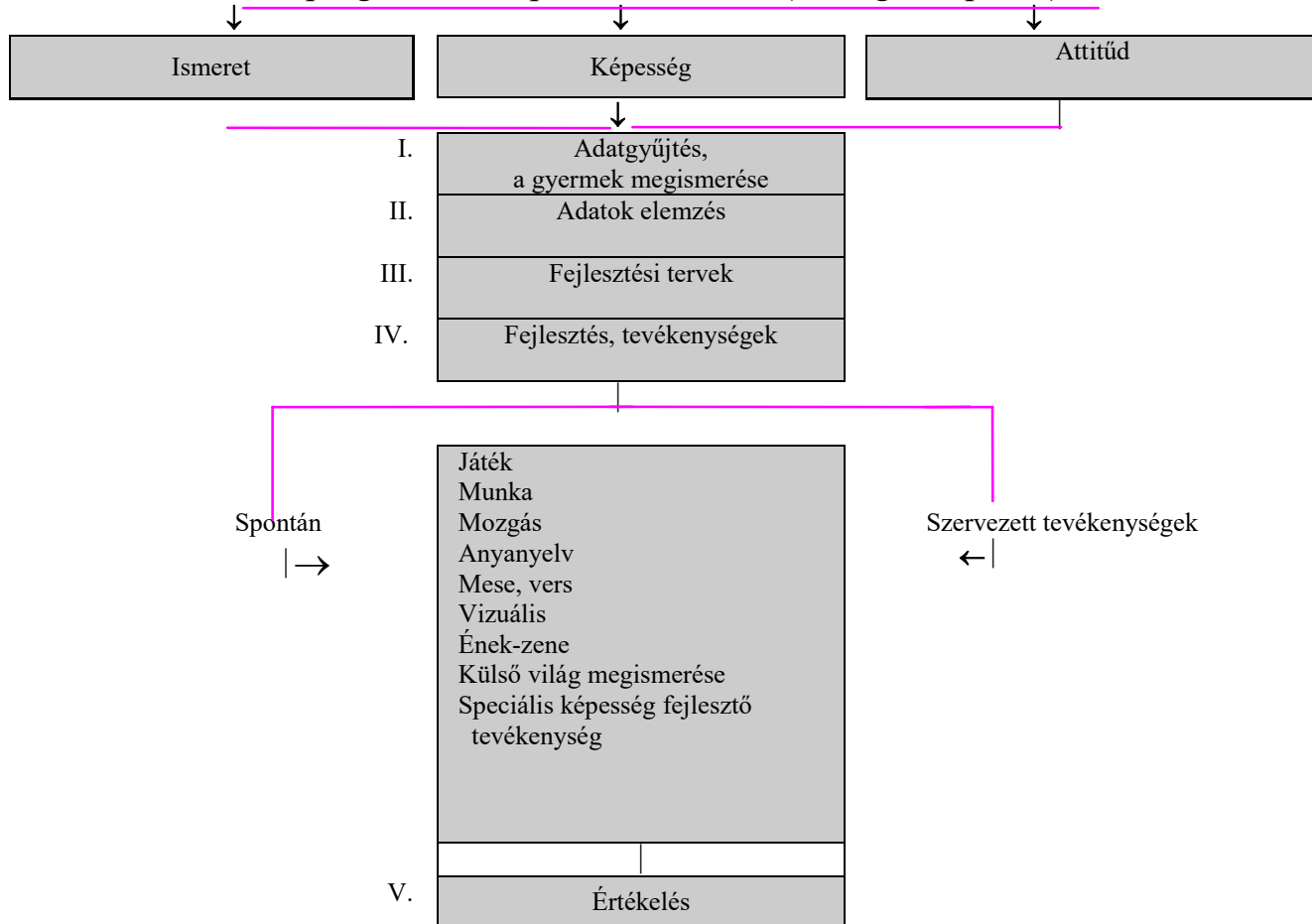
Készítésében az alkotó belső munkaközösség mellett a teljes nevelőtestület részt vett. *Munkánkat* Kelemen Lajos pszichológus segítette.

A törvényi változások, a megújult ismereteink és a gyakorlati tapasztalataink alapján kerül sor programunk rendszeres felülvizsgálatára, szükség szerinti módosítására, hogy naprakészen feleljünk meg partnereink elvárásainak.

4. AZ EGYÉNI KÉPESSÉGFEJLESZTŐ PROGRAM MODELLJE

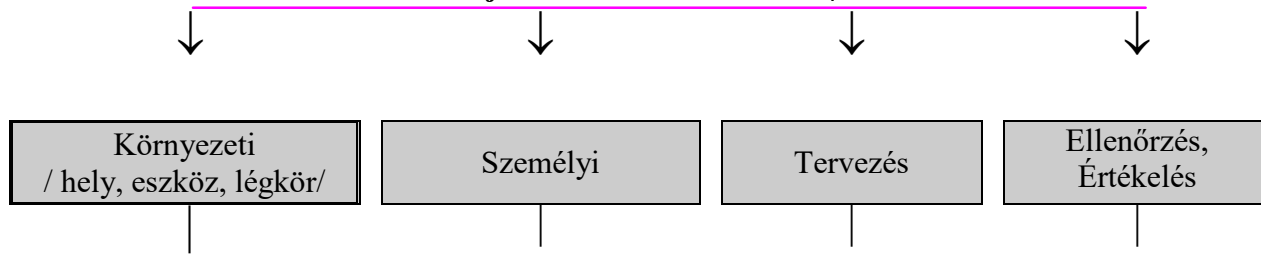

A program koncepcionális elemei (stratégiai lépések)

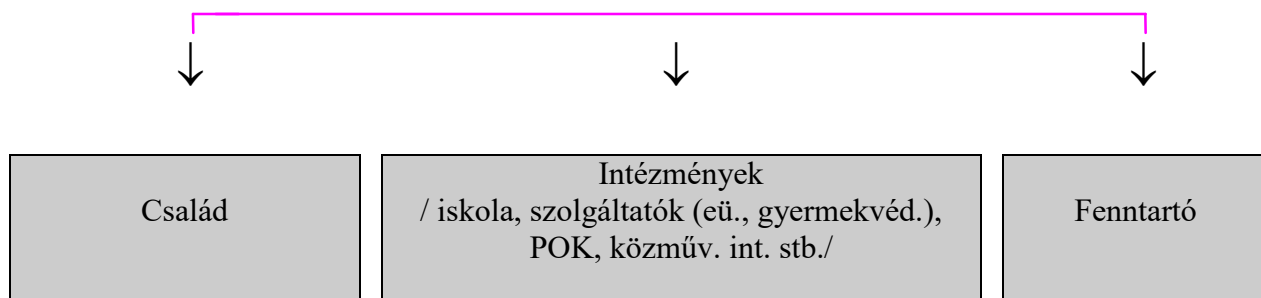

SPECIFIKUMOK

A fejlesztés feltételrendszere

Kapcsolat a partnerekkel

5. AZ EKPP NEVELÉSFILOZÓFIAI ÉRTÉKEI - ALAPELVEK (GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP)

Pedagógiai céljaink megegyeznek az óvodai nevelés országos alapprogramjával és az óvoda pedagógiai programjának célrendszerével. Ez alapján konkrét feladatunknak tartjuk a gyermek képességeinek (objektív) megismerését, a fejlett területek megerősítésére alaposan a lemaradt részképességek fejlesztését, fejlesztési terv kidolgozásával a fejlődési *folyamat* követését, segítését. A *fejlesztés* során a képességterületek egyenrangú szerepet töltenek be, a képességek fejlesztését valamennyi képességterület ismeretében mindig az adott gyermek aktuális fejlettségi szintje határozza meg.

Programunkban

„Nem gyermeket nevelünk, hanem embert. Olyan embert, akinek egykor meg kell valósítania önmagát, szabadon és szuverén módon kell élnie az emberi kapcsolatok bonyolult rendszerében. Segítsük hozzá ahhoz, hogy a számára legmegfelelőbb életút kifomálódhasson előtte.”¹

Éppen ezért **gyermekképünkben** olyan értékek kapnak hangsúlyt, melyek segítik ezen legmegfelelőbb életút kifomálódását. Rendkívül fontosnak tartjuk, hogy ebben a korban az életkori és egyéni sajátosságok mellett olyan személyiségjegyek, képességek, tulajdonságok fejlődését segítsük elő programunkban, mint:

- az **aktivitás**, mely a gyermekek változatos, érdeklődésük által meghatározottan önként vállalt, spontán, vagy szervezett tevékenységeken keresztül valósul meg. Fontos a környezeti feltételek illesztése a gyermek érési folyamatához, aktuális fejlettségi szintjéhez. Fejlődés csak tevékenységek végzése által lehetséges, ezért kiemelt hangsúlyt fektetünk a minél változatosabb, gazdagabb, a helyi lehetőségek által kínált, a gyermekek fejlettsége, szükséglete, érdeklődése által igényelt, változatos, gazdag tevékenységi lehetőség feltételeinek tudatos megteremtésére. Fontosnak tartjuk a gyermek fejlettségi szintjéhez, egyéniségéhez, érdeklődéséhez igazodó eszköz, módszerválasztást.
- az **alkotó, problémamegoldó gondolkodás, kreativitás**, „Az alkotó emberek többnyire rugalmasak, vállalkozó kedvűek, nyitottak és toleránsak. Ezen kívül tudni vágyóak, készek új élmények és tapasztalatok befogadására, viszonylag könnyen képesek korábbi beállítódásaik revideálására és feloldására, magabiztosan és céltudatosan képesek irányítani társas kapcsolataikat”²

A tevékenységek alkalmával fontosnak tartjuk az „útkeresés”, a többféle megoldási lehetőség szabadságának a megteremtését, a hagyományos, berögzült sémák elhagyását.

Az óvodáskor az az életkor, amikor a gyermek a „meleg családi öl” mellett egyre inkább nyit a nagyvilág felé, egyre több mindent fogad abból be, s ezen kölcsönhatás során lesz annak aktív formálójává váló „ember”, éppen ezért következő alapelvünk a:

- **Nyitottság, rugalmasság**, melynek feltétele az odafigyelő, értő, nyitott felnőttek jelenléte, akik minden gyermeket önálló, szuverén személyiségként fogadnak el, támogatják a gyermekek autonómiájának kibontakoztatását. Minden gyermekben fel tudják fedezni az értéket, akik optimista, pozitív beállítódással közelednek minden gyermekhez.

Rugalmassá, kreatívvá úgy neveljük a gyermeket, ha hagyjuk (biztatjuk), hogy a gyermek önállóan próbálja megoldani a problémákat, s ha a körülmények úgy hozzák, képes legyen ésszerűen változtatni, esetleg szokásain is.

¹ Arthur Crophy: Tanítás sablonok nélkül, Tk., Bp. 1983., 31.o.

² Rausburg Jenő-Popper Péter: Személyiségünk titkai, Tk., Bp.1983.,10.o.

- A **pozitív beállítódás**, énkép kialakulásának feltétele, hogy a gyermekeket pozitív beállítottságú felnőttek vegyék körül. Nagyon fontosnak tartjuk a pozitív beállítottságú óvónő jelenlétét, aki képes észrevenni minden gyermekben a jót, az értéket, aki sok-sok sikerélmény, (melynek alapja a gyermek fejlettségi szintjének ismerete) biztositásával, pozitív értékeléssel segíti elő minden gyermek fejlődését.
- **Tolerancia.** Olyan miliót kell teremtenünk, melyben természetes az egymás elfogadása. Ha mi felnőttek természetesnek tartjuk, hogy nem egyforma ütemben, s nem minden területen egyformán fejlődik általában minden gyermek, akkor ezt a társak is elfogadják. Az alig észrevehető másságokon túl akkor tolerálják a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek (Sajátos nevelési igényű, tehetségigéretes) másságát, ha az óvodapedagógusok pozitív szemléletűek, a fejlődés ütemének különbözősége által meghatározottan, előítéletektől mentesek, elfogadóak.

Megváltozott társadalmunkban - véleményünk szerint - az egyéni érvényesüléshez, a személyes, belső harmónia kialakulásához ezek nélkülözhetetlen értékek.

Az egész ember fejlődését tekintve, az óvodás korszak az emberi személyiség fejlődésének az egyik legjelentősebb korszaka.

„Egész életünk során nem tanulunk annyit, olyan rövid idő alatt, mint születésünktől az iskolakezdésig tartó időszakban.

E „gyermekjáték” során elsajátított tudás több, mint az olvasás, az írás, és a számolás, vagy - akár - egy szakma megtanulásával járó ismeret.

Az előző évek alatti tanulás minden további elsajátítás alapját képezi”.¹

A gyermek fejlődése óvodáskorban későbbi életét is meghatározó lehet, ezért a programunkban megfogalmazott értékek kialakítására való törekvés mellett a tudatos odafigyelés - a megismerés és fejlesztés - elkerülhetetlen. A személyiség önmagához mért fejlődése, fejlesztése érdekében tisztában kell lennünk *a gyermek biológiai, pszichikai mutatóival*, azzal, hogy egy-egy gyermek mire képes az adott időpontban.

„Kezdjétek hát tanítványaitok behatóbb tanulmányozását, mert bizonyos hogy korántsem ismeritek őket!”².

Mivel a személyiség fejlődésében a képességek kiemelkedő szerepet töltenek be, ezért pontos képet kell kapnunk arról, hogy ezek fejlődése milyen irányban és ütemben halad, hiszen a fejlődés nem minden esetben fokozatosan emelkedő görbe (épülő folyamat), hanem visszaesés, megrekedés, rohamos fejlődés is előfordulhat mind az átlagos fejlődési ütemű, mind a kiemelt figyelmet igénylő (SNI, tehetségigéret) gyermekek esetében is.

A gyermek ismeretere alapozottan történik a fejlesztés, mely az óvodában előforduló valamennyi tevékenységi formában megnyilvánul (játék, mese - vers, ének - zene - énekes játék, rajzolás, festés - mintázás - kézimunka, mozgás, a külső világ tevékeny megismerése, munka jellegű tevékenységek). Kihasználjuk a spontán adódó elsősorban játék adta lehetőségeket, s tervszerűen, rendszeresen szervezzük is a képességfejlesztést szolgáló tevékenységeket. A szervezett tevékenységeket, így a fejlesztést is sok sikerélmény

¹ Francz Sedlak., Brigitte Sindelar: „De jó, már én is tudom!” Óvodáskorú és iskolát kezdő gyermekek korai fejlesztése., Brigitte Sindelar programjának adaptációja.,

Készült az OTKA 672.sz. és a FEFA II.263 . projekt támogatásával az 1992-1995-ig terjedő időszakban., 14-15.oldal.

2 JJ. Rousseau; Emil vagy a nevelésről Tk. Bp.1978.5.o.

biztosításával a gyermek érdeklődési köréhez, fejlettségi szintjéhez igazodva tervezzük, így válik pedagógiai gyakorlatunk az én-fejlődés, a személyiségfejlesztés hatékony útjává.

Programunk alapelveinek vallja:

- A nyugodt, szeretetteljes légkör biztosítását, ahol alapkövetelmény a gyermek szeretete, tisztelete, a „kiemelt figyelmet igénylő gyermekek”, az egymás kölcsönös bizalmán alapuló, feltétel nélküli elfogadása.
- Pedagógiai gyakorlatunk élményeken alapuló, önkéntességre épülő, változatos, gazdag tevékenységi lehetőséggel szolgálja a gyermek személyiségének, képességeinek fejlettségi szinthez igazodó fejlődését. Ennek során a tevékenységeket eszközként kezeljük, a fejlesztés szolgálatába állítjuk.
- Az óvodai élet szervezésénél szem előtt tartjuk a szülők értékrendjét, szükségletét, elvárását is, *igényfelmérésen alapuló feladat meghatározás formájában.*
- Kihhasználjuk az ún. ”szenzitív” időszakokat, amikor a gyermek érzékenysége révén bizonyos képesség, részképesség fejlesztésére optimális lehetőség kínálkozik.

6. PROGRAMUNK CÉLJA, FELADATA

Az EKP program célja

a gyermek személyiségének, képességének, önmagához mért optimális fejlesztése, egy önvezérelt fejlődési folyamat segítése.

Feladata:

- *A gyermek* képességének objektív (adatokon alapuló) **megismerése.**
Módszere: elsősorban a megfigyelés
Eszköze: a fejlettségi szintek rendszere, bizonyos gyermekek esetében, bizonyos területen más, elsősorban saját kiadványainkban található mérőeszköz.
- Az elemzést követően készített fejlesztési terv alapján, **a gyermek önmagához, tanköteles korban a kimeneti szinthez is viszonyított rendszeres fejlesztése,** az elért eredmények rendszeres, (3 havonként történő) számbavétele (értékelés, folyamatkövetés).

7. A NEVELŐ-FEJLESZTŐMUNKA ALAPJA

EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS

Az óvodai nevelés egyik alapvető feladata a gyermekek testi-lelki szükségleteinek kielégítése. Ehhez programunkban a gyerekek komfortérzete, jó közérzete, harmonikus fejlődése érdekében az óvodai feltételrendszert úgy alakítjuk ki, hogy minden gyermek egészséges, biztonságos, szükségleteinek és fejlettségi szintjének megfelelő körülményt és önállóságot kaphasson.

Az önkiszolgálást fokozatosan, a kellő és szükséges segítségadás mellett sajátíthatja el a gyermek.

Az egészséges életmód alapjainak lerakásában nagy szerepe lehet az óvodában biztosított kulturált, esztétikus körülményeknek (tisztaság, étkezési körülmények stb.).

A szokásalakítás folyamatában a rendszerességet, fokozatosságot, a pozitív megerősítést tartjuk elsődlegesnek. Az állandóság, a rendszeres ismétlődés biztonságérzetet jelent a gyermek számára, ezért rugalmas, tág lehetőséget, mindenre megfelelő időt biztosító, folyamatos, de támpontot adó napirendre van szükség.

Programunkban a napirend kialakítása az adott csoportban dolgozó óvodapedagógusok feladata, melynek során tekintettel vannak a gyermek otthoni életritmusára, alapszükségleteire, a helyi körülményekre, az évszakok adta lehetőségekre. A napirend lehetőség szerint folyamatos, bizonyos esetekben rugalmasan kötött. A spontán játékot folyamatként kezeljük, ezt tekintjük a gyermek elsődleges, alapvető tevékenységének.

A tízórai, uzsonna szervezése is folyamatos, bizonyos esetekben (pld. mozgás után, séták, kirándulások esetén) rugalmasan kötött.

Rugalmasan kötött az ebéd, a pihenés, a mindennapos frissítő mozgás, a szabadban való tartózkodás. Mindenkor tekintettel vagyunk lehetőség szerint az egyéni szükségletekre.

Minta napirend

nyitástól: - 8 ³⁰	Gyülekezés, játék, beszélgetés, előkészületek az aznapra tervezett tevékenységekhez a gyermekek segítségével, spontán és szervezett tevékenységek.
8 ³⁰ - 9 ¹⁵	Folyamatos tízórai, higiénés tevékenység, spontán tevékenység, játék
9 ¹⁵ -10 ³⁰	Játék, spontán és szervezett tevékenységek
10 ³⁰ -11 ⁴⁵	Frissítő mozgásos tevékenység, játék az udvaron vagy csoportban, élmény és tapasztalatszerzés, spontán és szervezett tevékenységek
9 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	Alkalmanként kirándulás, hosszabb időt igénylő élmény és tapasztalatszerzések
11 ⁴⁵ -12 ³⁰	Ebéd és a hozzákapcsolódó higiénés tevékenység
12 ³⁰ -14 ³⁰	Lehetőség szerint egyéni szükségletnek megfelelő pihenés, „csendes”, spontán és szervezett tevékenységek (pld. csendes kézműves és játéktevékenységek)
14 ³⁰ -15 ¹⁵	Folyamatos ébredés, játék, higiénés tevékenység, folyamatos uzsonna,
15 ¹⁵ - zárásig	Folyamatos játék, spontán és szervezett tevékenységek.

Mint minden tevékenységben, törekszünk arra, hogy minden gyermek mindenkor megkapja a szükséges, sikerélményt biztosító megerősítést.

Önkiszolgálás - Testápolás, öltözködés, étkezés

1. Elsősorban közvetett irányítással, a feltételek program-specifikus megteremtésével segítjük elő a gyermekek fejlődését.

A folyamatos napirenddel egyéni szükségletnek megfelelő - sürgetés nélküli - időt, a csoportszobában elsősorban természetes anyagból készült, a célnak megfelelően variálható (pl. étkezéshez, pihenéshez, stb.), gyermekmunkákkal gazdagon díszített teret alakítunk ki.

A kellő mennyiségű és minőségű (elsősorban természetes alapanyagok használatára törekszünk, kerüljük a műanyagokat) eszközzel, (pl. textil abrosz, porcelán tányér, üvegpohár, szalvéta stb.) a fejlettségi szinthez igazodó gyakorlati lehetőséget biztosítunk a gyermekek számára. Az ünnepekhez illően, elsősorban gyermekmunkákkal díszítjük a gyermekek környezetét, az öltözőt, a csoportszobát, az egész óvodát.

Különös hangsúlyt fektetünk az évszakok és ünnepek jellegzetességének, hangulatának megfelelő, esztétikus környezet kialakítására. Étkezéskor az asztalra, az adott ünnephez illő asztali dísz, gyertyát, virágot teszünk, az asztalokat a szokásostól eltérően, családiasabban rendezzük el stb.

A gyermekek önkiszolgáló tevékenységének fejlesztése a csoportok nevelési tervében tervezett. Az első féléves terv értékelése szól az elért eredményekről és a konkrét fejlesztési feladatokról egyes gyermekekre lebontva. Van, akinek magyarázattal kísért együtt végzésre, vagy segítségre van szüksége, van, akinek elég az időnkénti segítség, a példa, a rendszeres, majd időnkénti ellenőrzés.

2. Közvetlen irányítás során a segítségadás mértékét úgy választjuk meg, hogy az lehetőleg minden tevékenységben minden gyermek számára megerősítést jelentve, fejlődést elősegítő legyen. Akinek arra van szüksége, - kortól függetlenül - annak magyarázattal kísért segítséget nyújtunk, vagy szóval irányítjuk, rendszeresen vagy időnként ellenőrizzük.

Irányításunkat a gyermek fejlettségi szintjéhez igazítjuk, hiszen más-más tevékenységben különböző lehet egy-egy gyermek fejlettségi szintje (pld. öltözködésben lehet önállóbb, mint étkezésben, vagy az öltözködés bizonyos területén lehet önállóbb, mint a többiben.)

Étkezések közül a tízórai és uzsonna folyamatos, ezért önkiszolgáló, az ebéd rugalmasan kötött, ezért naposi rendszer keretén belül valósítjuk meg.

Naposnak életkortól függetlenül azokat választjuk, akik azt örömmel, önként vállalják. Munkaszervezéssel (ügyesebb gyermekek mellett) fejlettségi szinthez igazodó irányítással segítjük, az elkezdett munka, tevékenységek végig vitelére ösztönözzük őket.

Edzés

A gyermekek rendszeres edzése hozzájárulhat a betegségek megelőzéséhez, az egészség megőrzéséhez.

Ennek elsődleges színtere az óvoda udvara, ahol a jó levegő, változatos terep biztonságos, (fű, beton térburkolat, domb) ideális feltételt teremt a szabadban való játékhoz, mozgáshoz.

Udvarunkra fokozatosan a gyermekekhez közel álló, EU - s követelményeknek megfelelő esztétikus, természetes fa alapanyagú játékok kerülnek, melyek a gyermekek ízlésének formálásán túl alkalmasak arra, hogy minden gyermek megtalálja a fejlettségi szintjének leginkább megfelelő tevékenységet.

Arra törekszünk, hogy az év minden szakában az időjárési viszonyokhoz alkalmazkodva minél több időt tölthessenek a gyerekek levegőn. A helyi körülményeknek megfelelően minél többet kiránduljanak, sportoljanak (mozgásos játékok, stb., szervezése). A mindennapos frissítő mozgás is - ha csak az időjárás engedi - az udvaron történik, ezért a napirendben is az udvarra menetelnél szerepel. Célunk az, hogy az udvar adta változatos mozgáslehetőségek kihasználásával minden gyermek mozogjon annyit, amennyi egészséges fejlődéséhez szükséges. A biológiai és pszichológiai mutatók mellett minden gyermeknél más-más lehet, ezért a fejlesztés során erre tekintettel vagyunk. (Tartalmi kibontására a mozgásnál térünk ki).

Pihenés

Megteremtjük a napi életritmusban, regenerálódásban oly fontos pihenés feltételeit. Friss levegőt, kellemes hőmérsékletet biztosítunk, a vérkeringést akadályozó felesleges ruhadarabokat levesszük.

A nyugalom, a kellemes légkör megteremtését a jól megválasztott mesével is elősegítjük.

Figyelembe vesszük a korábban és később elalvók igényeit, ezért előbb rövidebb, később hosszabb, bonyolultabb mesét választunk, de a tartalomtól is fontosabbnak tartjuk, hogy kellemes, megnyugtató hangon mesélünk.

Ének, halk altató zene hallgatását is kedvezőnek tartjuk.

A nyugalom kialakításához egy-egy kedves játék, kedvenc kendő, egyéb, a gyermek számára fontos tárgy is hozzájárulunk.

Pihenés során is figyelembe vesszük a gyermek szükségletét, így a gyermek egyéni szükséglete, igénye szerint pihenhet.

Az egyéni alvási igény megismerése, a szokásrend kialakítása érdekében 1-2 hónapot átmenetnek tekintünk, de ekkor is külön figyelünk az óvodában maradt tanköteles korú gyermekekre (akiknek óvodában maradása nem biológiai, egészségügyi okokra vezethető vissza).

Aki nem alszik, - a szülővel történő egyeztetés alapján - fent lehet, melynek feltétele, hogy az alvók nyugalomát nem zavaró, csendes tevékenységre legyen képes (különös tekintettel az 5-6 éves gyermekekre).

Biztosítjuk annak lehetőségét, hogy az alvást nem igénylők kérésükre, bármikor lefeküdhessenek.

A pihenés ideje alatt a délutános műszakban dolgozó óvónő változatos tevékenység biztosításával járul hozzá a gyermek egyéni fejlesztéséhez (Pld. rajzolás, varrás, puzzle játékok, vágás, ragasztás, gyöngyözés stb.).

Az alvók felkelése ébredéstől függően folyamatos.

Betegség megelőzése

Nagyon fontosnak tartjuk az egészséges életvitelt, a célirányos, rendszeres, elsősorban az udvaron végzett rendszeres testmozgást. Az együttes mozgásos tevékenységet, a mindennapos frissítő mozgást a napirendben megjelölt időpontban, a tornaszobában, valamint a csoportszobában, lehetőség szerint az udvaron végzik a gyerekek.

Egészség megőrzés- Prevenció

Speciális izomcsoportok erősítésével megelőzhetjük bizonyos rendellenességek kialakulását, ezért pld. a tartásjavító, a lábtorna beépül a szervezett mozgásos tevékenységekbe. A testi rendellenességek korai felismerése nagy segítség lehet az időben elkezdett eredményes

kezelés szempontjából, ezért különböző megfigyeléseket végzünk, melyhez, ha kell, speciális végzettségű óvodapedagógus segítségét kérjük, s ha szükséges, szakemberhez irányítjuk a gyermeket (pld. kialakult lúdtalp, gerincferdülés esetén).

Segítjük az óvodánkban zajló szűréseket, vizsgálatokat, ha szükséges megfelelő szakemberhez irányítjuk a gyermeket.

Az *étkezést* a Sodexo biztosítja. Ösztönözzük a gyermekeket az újszerű ételek megkóstolására.

A változatos, *egészséges táplálkozást* kiegészítjük a szülők által felajánlott gyümölccsel, zöldséggel. Különösen a téli hónapokban rendszeresen készítünk gyümölcs és zöldség salátát, a gyerekekkel közösen.

A mindennapos frissítő mozgást és a szervezett együttes mozgásos tevékenységeket napi szinten megjelenítjük *tervező* munkánkban.

Drámajátékokkal, egyéni beszélgetésekkel, a gyermekek fejlettségi szintjéhez igazodó képességfejlesztő játékokkal segítjük a gyermek *lelki egészségének* megőrzését.

A csoport *éves egészségfejlesztési programja* a csoportnaplóban tervezett, melynek tervezési és ellenőrzési szempontjai:

- az egészséges táplálkozás, gyümölcsnapok (gyakorisága, rendszeressége)
- a mindennapos frissítő mozgás (naponkénti tervezése, tartása)
- lelki egészségfejlesztés, pld. drámajátékok alkalmazásának gyakorisága, érzelmi-akarati, szocializációs képességek megismerésének, fejlesztési gyakoriságának megjelenése a tervező és gyakorlati munkában
- baleset megelőzés: biztonságos környezet biztosítása bent, kint, balesetvédelmi oktatás dokumentálása, megtörténte, elsősegélynyújtó láda megléte, helyének jelölése
- személyi higiéné: törekedjen az óvodapedagógus az egészségügyi szokás, szabályok fejlettségi szinttől függő kialakítására (cél: váljon belsővé az egészségügyi szokások alkalmazása pld. kézmosás, fogmosás, orrfújás...)

POZITÍV ÉNKÉP, SIKERORIENTÁCIÓ

Programunk egyik legfontosabb feladatának tartja, hogy kiegyensúlyozott, sikerorientált, egészséges önértékeléssel, pozitív énképpel, belső harmóniával rendelkező felnőtté váljon a gyermek, olyanná, aki elégedett lesz önmagával, környezetével, boldog s teljes életet képes élni. Ennek alapja a szeretett felnőttektől, előbb az anyától, később a szűkebb-tágabb családtól, majd óvodapedagógustól kapott érzelmi hatás, mely kivetítődik a gyermekekre és környezetére, a gyermekekre és kapcsolataira, illetve önértékelésére.

A biztonságos érzelmi alapokon túl igen fontosnak tartjuk a pozitív énkép és sikerorientáció tudatos formálását, melynek területei a reális sikerélmények biztosítása és a pozitív értékelés. (bővebb kifejtését lásd: Specifikumok 10. 5 Reális sikerélmény biztosítása, pozitív értékelés alkalmazása c. fejezetnél)

ÉRZELEMGAZDAG KAPCSOLATTEREMTÉS – TARTÁS

Óvodába lépés előtt ismertetjük a szülőkkel programunk célját, feladatát, specifikumainkat, egyeztetjük értékrendünket.

Akkor javasoljuk a szülőknek óvodánkat, ha értékrendünk egyezik, s még ekkor is azt kell megélni a családból közösségbe kerülő gyermeknek, hogy a család „szeme-fényéből” az „egy gyermek a sok közül” lesz, aki felé az óvónő érzelmi biztonságot adó teljes szeretettel,

bizalommal, toleranciával, elfogadással fordul, de alkalmazkodnia kell a csoport által közvetített erkölcsi értékekhez, szabályokhoz is.

Ennek megkönnyítésére programunkban olyan szemlélettel dolgozunk, melynek során prioritást adunk a családi nevelés elsődlegességének, érvényre juttatjuk az egyéni fejlődés garanciáit, szabályok, szokások, viselkedési normák megerősítésén túl a fejlesztést elsősorban a fejlődést elősegítő támogatással, tevékenységek végzésén keresztül valósítjuk meg.

Az óvodapedagógus, mint modell elsősorban pozitív példával, sok-sok szeretettel, a feltételek tudatos megteremtésével segíti a gyermek fejlődését.

Ezek érvényesítésére, a következő feltételek megteremtésére van szükség:

- Olyan mobil, a gyermekek által is **variálható tér** kialakítását tartjuk szükségesnek, mely követheti a gyermek igényeit. Alkalmas mikro csoportok személyes kapcsolatán alapuló, elmélyült tevékenység végzésére, ha kell, nagyobb csoportok együttműködésére, vagy alkalmanként nyugalomra, csendes tevékenységre vágyó egyedüllétre.

- **Folyamatos és rugalmasan kötött napirenddel, kötetlenséggel** segítjük a folyamatos, igények szerinti együttműködési formák, szintek létrejöttét. A gyermekek az általuk igényelt térben és időben tevékenykedhetnek, így minden különösebb külső zavaró tényező nélkül - elsősorban a spontán játékon keresztül - fejlődhet érzelmi-akarati életük, szociális magatartásuk.

Olyan **eszközöket, anyagokat** biztosítunk, melyek lehetővé teszik a közösségi együttlét sokszínű formájának megjelenését (pl. társasjátékok, szabályjátékok).

Szülők bevonásával törekszünk a csoportszokások, hagyományok kialakítására, ápolására, (pld. jeles napok, ünnepek, közös programok szervezése).

A **spontán játék** ideális színtere a közösségi élet szokásainak, szabályainak gyakorlására, de minden, közösen végzett tevékenység, közös játék, séta, kirándulás, munka jellegű tevékenység pld. megbízatás, beszélgetés és játék közben otthoni és egyéb élmények közös újraélése, stb. hatással van a gyermek érzelmi - akarati életére, társas kapcsolatainak alakulására, ezért gyakran szervezünk ilyen tevékenységeket.

- Minél több tartalmasan szervezett **időt** tölt társaival a gyermek, annál jobban fejlődik szociális magatartása, a társakhoz, normákhoz, szokásokhoz, tevékenységekhez való viszonya s egyben a társak, felnőttek értékítéletén keresztül beállítódása, önmagához való viszonya, reális önismerete, önértékelése, önbizalma, önérvényesítésének módja, önfegyelme, viselkedéskultúrája, stb.

Tervszerűen és rendszeresen végzett megfigyelésen túl évente legalább kétszer (december 15-ig és a második félévben végzett szociometriai vizsgálat segítségével) nyomon követjük a **csoport társas szerkezetének alakulását is**, melynek során egyértelműen kitűnik, kiknek vannak baráti kötődései, ki az, akinek egyirányú kötődése van - csak ő választ, vagy csak őt választják -, ki az, akit sokan tartanak barátjuknak, akik stabil mikroközösséget alkotnak. Az óvónőre hárul az a feladat, hogy segítse a gyermek társas kapcsolatainak alakulását, kiemelt figyelmet fordítson a peremhelyzetű vagy egyoldalú kötődéssel rendelkező gyermekekre, számoljon a vezéregyéniségek többiekre gyakorolt hatásával, hiszen az ő megnyerésükkel másik 2- 3 vagy több gyermek is megnyerhető adott cél megvalósulása érdekében. A felnőtt mindezt elsősorban indirekt módon, közvetetten segítheti, ezért rendkívül fontos az óvodapedagógus személyiségének s tudatos munkájának jelenléte a játék és más szervezett tevékenységek során.

Az óvodapedagógus szerepe

Az óvodapedagógus, mint modell, nagy a felelőssége, hiszen a szó, a tett és az ezeket kísérő mimika, gesztus, adekváttá teszik a gyermek számára a szavak jelentéstartalmát, példaértékűvé viselkedési normáját. A nyugodt, kiegyensúlyozott, gyermekszerető, pozitív beállítottságú óvónő képes önállóan dönteni tudó, kreatív, együttműködő gyermeket nevelni, ahol természetes az egymást partnerként való elfogadása, a másik megbecsülése, az önfegyelem, a nyugodt harmonikus légkörben való tevékenykedés, a jó közérzet. Ilyen légkörben ösztönözheti a pedagógus a gyermeket a vállalt feladatok végig vitelére, a felmerülő akadályok leküzdésére stb.

Fontos, hogy munkájában figyelembe vegye a gyermekek és a gyermekközösségek eltérő kulturális, illetve társadalmi háttéréből adódó sajátosságait.

Az óvodapedagógus épít a szociális tanulásban rejlő lehetőségekre, feladatának tartja a helyes viselkedési normák, a mintaként szolgáló cselekvések, a helyes kommunikáció és együttműködés megerősítését.

Programunkban az óvodapedagógusnak meghatározó szerepe van a szocializációs folyamatok tudatos szervezésében is.

Tudnia kell, hogy mely gyermek, milyen fejlettségi szinten áll, s munkája során figyelnie kell arra, hogy az adott gyermeknél megtörtént-e a gyermek pozitív értékelése, a helyes viselkedés megerősítése olyan szinten és gyakorisággal, ahogyan azt a gyermek igényli.

A gyermekek fejlettségi szintjében jelentős eltérések tapasztalhatók.

Az óvodapedagógus a megismerést követően, a feltételek megteremtésén túl a szenzitív időszakok, s minden egyes gyermek ismeretében, a gyermek aktivitására építve adja meg a kellő mértékű támogatást, a szükséges mértékű segítséget.

Fel kell ismernie, ha megerősítést vár egy gyermek, de óvakodnia kell a túlzásoktól, hiszen a túlszabályozás éppen az ellenkező hatást váltja ki, önállótlanná, konformistává nevel, látszateredményeket produkál. Előnyös, ha a gyermekekkel közösen alakítjuk ki a mindenki számára elfogadható, tolerálható szokásokat, szabályokat, melyeknek olyan átgondoltaknak, stabilaknak kell lenniük, hogy a gyermekek egymás zavarása nélkül tudják végezni gazdag, változatos tevékenységüket. A közös szabályalakításon túl, azok következetes gyakoroltatása, az értékelési szempontok tudatosítása, a pozitív gyermeki példák hozzájárulhatnak a konfliktusok megelőzéséhez.

Beilleszkedés

A családból jövő gyermek számára óriási változást jelent az óvodai életbe való beilleszkedés. A szülőktől való elszakadást sok apró fortélyal, óvónői leleményességgel könnyítjük. A kistestvér, mint leendő óvodás külső tagja a csoportnak, hiszen picit játszani is maradnak az óvodában. Az ő beilleszkedésüket mindezekkel megkönnyítjük.

Az óvodába felvételt nyert gyermekek szüleikkel-mint egy játszótérre, bejöhetnek játszani az óvoda udvarára (melynek során a szülő felelős gyermekéért). Erről a lehetőségről az óvodavezető nyújt tájékoztatást beiratkozáskor, az új gyermekek szülei számára tartott réteg szülői értekezleten.

Lehetővé tesszük, hogy elsősorban az anya, akadályoztatása esetén más családtag, esetleg nagymama mindaddig együtt lehessen a gyermekkel a csoportban, amíg azt ideje engedi, vagy míg az óvodai élet a gyermek számára természetessé nem válik.

Tájékozódunk a gyermek otthoni, kedvelt tevékenységeiről, kedvenc időtöltéseiről, s ezek feltételeit megpróbáljuk óvodai környezetben is biztosítani.

Tudatosan segítjük az anyától való elválás folyamatát. Tájékoztatjuk az anyát- a beilleszkedés várható problémáiról, hiszen ez nem más, mint a 3. kríziskorszak a gyermek életében.(az első a születés, a második a szopásról való elválasztás, a harmadik az óvodába kerülés).

Hagyományok, ünnepek

Ünnepeink: a nemzeti ünnep, a természettel szorosan összefüggő ünnepek, a gyermekek ünnepei és egyéb hagyományok. Az ünneplés módja, (bár meghatározza annak tartalma) sokszínű lehet.

Az óvoda pedagógiai programja által nyújtott kereteken belül a szülőkkel közösen döntjük el, mit és hogyan ünnepelünk, mely programok nyitottak. A tevékenység időpontjában és tartalmában lehetőség szerint igazodik a gyermeki, szülői igényekhez.

A szükséges, kellő szervezési feladatok ellátása mellett használhatunk csoportszobán kívüli helyiséget, helyszínt (pld. farsang a szomszédos iskola ebédlőjében, március 15. a Kossuth szobornál ...) is. Az ünnep külsőségeiben is legyen méltó az adott ünnephez, illeszkedjen az EKP- hoz, jelentsen esztétikai élményt. A díszítésben domináljanak a természetes anyagok, a gyermekmunkák, az ünnephez kapcsolódó népi kismesterségek – gyermekekkel, alkalmanként felnőttekkel együtt készített- produktumai. Az ünnepet megelőző napokban az adott képzeletkörben élünk, tevékenykedünk, kerüljük a szerepeltetést, **az ünnepet a közös játék öröme hatja át.**

Programunkban arra törekszünk, hogy a gyermek fejlettségi szintjének és érdeklődésétől függően tevékenyen vegyen részt a készülődésben, az ünneplésben, a kapcsolódó néphagyományok felelevenítésében.

Ünnepi készülődéskor gondoljunk az óvoda csoporton kívüli technikai személyzetére is (számítsunk segítségükre, hívjuk meg őket), hiszen ha közvetetten is, de ők is segítők az óvodai sikeres nevelőmunkának.

A szülőkkel együtt végzett, gyermekekkel közösen átélt élmény elősegíti a szülő-gyermek meghitt kapcsolat mélyítését.

Első szülői értekezleten, az ünnephez kapcsolódó szervezési feladatok megbeszélése alkalmával a szokásokat, szabályokat is rögzítjük. Közös tevékenységek esetén minden résztvevő törekedjen az óvodai szokások, szabályok betartatására, a baleset megelőzésre, biztonságra, gondos gazda módjára óvja az óvoda berendezési, felszerelési tárgyait.

Csoport ünnepek

- Karácsonyi /adventi/ készülődés, közös karácsonyi kézműves délutánok, éneklés, gyertyagyújtás, meghitt együttlét.
- Farsang (szülőkkel egyeztetve), délelőtt sok- sok játékkal, délután a szülőkkel táncház, lehetőség szerint élő népzenevel
- Március 15.(debreceni helyszíneken)
- Anyák napja (együtt – meghittén, az édesanya számára énekkel, verssel, az egyéni szereplést kerülve, ...)
- Óvodai búcsúzás; csoportonként elköszönünk a nagyoktól lehetőség szerint a gyermekcsoportot szórakoztató programokkal egészíthetjük ki az eseményt: pld. néptánc, bábozás, felnőttek dramatizálása, mese eljátszása stb.
- Nemzeti összetartozás napja: a népi mesterségek, kultúra értékeinek felhasználásával

Óvodai ünnepek

- Mikulás- az ajándékozás/ajándékvárás örömeinek megéreztetésével
- Gyermekhet, színes programok: kézművesség- népi játékok készítése, sportnap-népi játékok játéklehetőségének biztosítása, gyermekeknek szóló, értéket közvetítő műsor, meghívott előadók közreműködésével, séták-kirándulások stb.

Csoport hagyományok

- A gyermekek névnapja, születésnapja, stb.

- A szülők számára nyitott:

- A pedagógiai programunk által kínált lehetőségek a karácsonyi kézműves tevékenység, a farsang, és az évet záró programok.
- Az évszakhoz, jeles naphoz kapcsolódó programok pld. szüreti mulatság, tavaszi zsongás: kézműves vagy sportdélutánok,
- A családokkal közösen szervezett kirándulások (hétköznapi az óvoda szervezésében és felelősségével, hétvégén a szülők kezdeményezésére a meghívott pedagógusok részvételével) stb. mint lehetőségek.

Az óvodai és óvodán kívüli tevékenységek szervezése nagy felelősséget jelent, nagy körültekintést igényel (pld. szokás szabály közös betartatása., szülők bevonása a szervezési feladatokba.), de haszna a gyermek-szülő kapcsolatának mélyítésében, a gyermeki közösség formálásában, a szülők jó együttműködésének kialakulásában felbecsülhetetlen.

Tervezésük felelős, és határidő megjelöléssel a csoportnaplóban történik.

Óvodai hagyományok - rendezvények

évi minimum 2 alkalommal a gyermekek számára olyan műsor szervezésére kerül sor, külső előadók közreműködésével, melyek értéket képviselnek, ápolják a hagyományokat.

A TERMÉSZETI, TÁRSADALMI KÖRNYEZET IRÁNTI FOGÉKONYSÁG

A gyermek fejlődése és a személyiségének kibontakozása során a számára biztonságot nyújtó szűkebb környezet (család) mellett egyre inkább nyit az őt körülvevő tágabb természeti, társadalmi környezet felé. Az őt körülvevő „világ dolgai” egyre jobban felkeltik kíváncsiságát, érdeklődését, mindig újabb és újabb dolgokat fedez fel abban.

E sok felfedezés élményt, örömet jelent a gyermek számára. Minél erőteljesebb ez az élmény, annál nagyobb a késztetés ezen élmények újraélésére, a környező valóság egyre sokoldalúbb, mélyebb megismerésére.

Az élményszerzések célja, hogy a gyermekek egyéni képességeiknek, fejlettségi szintjüknek megfelelően ismerjék meg környezetüket, környezetükből annyit, amennyi érdekli őket. Olyan lehetőségek biztosítása, melynek során - elsősorban érzékszervi úton - az élmény, a tapasztalás, a tevékenység a meghatározó elem.

Ezek szoros egységet alkotnak, egymásra hatva mélyülnek, bővülnek, fokozva ezzel a természet és társadalom iránti fogékonyságukat, érzékenységüket, kíváncsiságukat.

8. A PROGRAM KONCEPCIONÁLIS ELEMEI

Az intézményi önállóság, a rugalmas beiskolázás, a szülői elvárás, a belső igényesség megkívánja a magas szintű gyermekismeretet, a képességek tudatos fejlesztését.

Fokozza ennek szükségességét az, hogy egyre több a beilleszkedési nehézséggel küzdő, bizonyos rész-képesség lemaradással rendelkező, érzelmileg elhanyagolt, valamint kedvezőtlen szociokulturális háttérrel rendelkező gyermekek száma. Fel kell készülnünk a HH-s, HHH-s, SNI-s gyermekek sajátos igényeinek ellátására is.

Mindez arra sarkallt bennünket, hogy minél mélyebben és sokoldalúbban megismerjük a gyermekek, szükségletét, érdeklődését, képességeinek fejlettségi szintjét. Tudnunk kell, mely képessége fejlett, hogy megerősíthessük, s mely képességek körében van lemaradás, hogy fejleszthessük.

Programunk az attitűd elemeket a képességek rendszerén belül kezeli. A könnyebb kezelhetőség érdekében a célértékeknel (lásd 61. oldal) külön történik ezen elemek megjelölése.

Az ismeret, a tevékenységek, szervezeti formák (11. pont) témakörben szerepel, részletes kibontása függeléke a programnak.

A képességek megismerését-fejlesztését a 11 kötetből álló könyvcsaládunk segíti, melyet programunk részeként kezelünk!

8.1. A képességek rendszere

Elsődleges feladatunk a biológiai érés és a pszichológiai életkori szakaszok ismeretében változatos, gazdag ingeranyag biztosítása, melynek segítségével az adott képességek intenzíven fejlődnek.

Specifikumunk, hogy programunkban **a képességterületek egyenrangú szerepet töltenek be.**

Az általunk kidolgozott rövid személyiségstruktúrában az öt fő képességet alkotó részképességek rendszere jól nyomon követhető.

A képességek rendszere:

I. Testi érettség, motoros képességek

Fizikális adatok, mozgásfejlettség, testséma ismerete, oldaliság

Motoros képességek

- Kondicionáló képességek
- Koordinációs képességek, nagymozgás
- Koordinációs képességek, finommotorika
- Koordinációs képességek, szem, kéz, láb
- Térbeli tájékozódás
- Testséma

II. Értelmi képességek

- érdeklődés
- érzékelés-észlelés
- emlékezet
- figyelem
- képzelet
- gondolkodás
- számolási képességek

III. Érzelmi, akaratú képességek

- érzelem
- akarat

IV. Szocializációs képességek

- önismeret, énkép, önérvényesítés
- normákhoz, szabályokhoz, szokásokhoz való viszony
- társas kapcsolatok
- tevékenységekhez való viszony szervezett tevékenységek esetében

V. Anyanyelvi képességek

- beszéd
- beszédértés
- kifejezőképesség
- kommunikációs kapcsolatteremtő és kapcsolattartó képesség

A részletesebb kibontás a saját kiadványainkban található, lsd. minden kiadványban a 15 – 21.oldalig.

9. A MEGISMERÉS - FEJLESZTÉS STRATÉGIÁJA

A gyermek megismerése „*Az óvodáskorú gyermek megismerésének-fejlesztésének rendszere és eszköztára*”, saját készítésű 11 kötetes könyvcsaládunk, megismerést segítő 1-7. kötetei szerint történik. A kiadványokban található, képességek rendszeréhez kidolgoztuk a fejlettségi szintek rendszerét, mely:

- a gyermek megfigyelésének eszköze,
- a gyermek fejlettségének nyilvántartó anyaga.

A fejlettségi szintek rendszere alkalmas az aktuális fejlettségi szint megállapítására, az adatok összehasonlító elemzésével a fejlődés nyomon követésére (folyamatkövetés), a hozzáadott pedagógiai érték megállapítására.

Óvodába lépéskor a bemeneti tapasztalatokat rögzítjük (a nagyobb eltérések időben történő kiszűrése érdekében) melyhez az 1. kötetet használjuk.

Tanköteles korban (különböző időpontban, különböző céllal) a kimeneti mutatókhoz viszonyítva is megtörténik a fejlettség (nagyobb lemaradás feltárása, iskolakészültség, kimeneti szint) megállapítása, melyhez a 7. kiadványunkat használjuk.

A képességek, fejlettségi szintek rendszere a 2-6. kötetekben található.

A képességek rendszere - valamint számozásuk-, minden kötetben azonos, hiszen a képességek rendszere minden életkorban ugyanaz, csak a képességek különböző életkorban más részletességben jelennek meg, s más-más fejlettségi szintek kapcsolódnak hozzájuk.

A MEGISMERÉS ÉS FEJLESZTÉS STRATÉGIAI LÉPÉSEI

Megtalálható kiadványaink 14. oldalán

Ajánlott módszer	Ajánlott eszköz	Eredmény

1. MEGISMERÉS

Anamnézis – az óvodába lépéskor

interjú	Anamnézis adatlap „ <i>A megismerés-fejlesztés rendszere és eszköztára</i> ” Könyvcsaládunk 1. kötete: „ <i>A gyermek megismerésének első lépései</i> ”	a gyermek előtörténetének ismerete

Beilleszkedési tapasztalatok – az óvodába lépést követő 3 hónapig

megfigyelés	Anamnézis adatlap „ <i>A megismerés-fejlesztés rendszere és eszköztára</i> ” könyvcsaládunk 1. kötete: „ <i>A gyermek megismerésének első lépései</i> ”	a gyermek fejlettségének ismerete óvodába lépéskor

Folyamatkövetés fejlettségi szint megállapítása, a gyermek önmagához viszonyított fejlődésének nyomon követése – rendszeres időközönként (3 havonta: X; I; IV. hó)

megfigyelés, bizonyos gyermekek esetében, bizonyos területeken más mérőeszközök alkalmazása	A képességek, fejlettségi szintek rendszere a „ <i>A megismerés-fejlesztés rendszere és eszköztára</i> ” könyvcsaládunk 2-6. kötetei: A kötetek neve: 2. „Testi érettség, motoros képességek” 3. „Értelmi képességek” 4. „Érzelmi-akarati képességek” 5. „Szocializációs képességek” 6. „Anyanyelvi képességek probléma esetén mérőeszközök a könyvekből, valamint más mérőeszközök alkalmazása	konkrét adatok a gyermekről, gyermekismeret

Kimenet – tanköteles korú gyermekek esetében, az óvodában maradt tanköteles korú gyermekek esetében is (2 x : okt. – ápr.) probléma esetén : (3 x : januárban is)

megfigyelés, probléma esetén más mérőeszköz alkalmazása	kimeneti mutatók, mérő-anyagok a „ <i>A megismerés-fejlesztés rendszere és eszköztára</i> ” könyvcsaládunk 7. kötetéből. A kötet neve: „ <i>Az Iskolakészültség megállapítása</i> ”	az iskolakészültség megállapítása

2. ELEMZÉS – adatgyűjtés után, a fejlesztési terv készítése előtt

adatok elemzése, a fejlett, lemaradt területek meghatározása	könyveink elemző táblázatai. (1-7. kötetekből). A kötetek nevei: 1. „ <i>A gyermek megismerésének első lépései</i> ” 2. „ <i>Testi érettség, motoros képességek</i> ” 3. „ <i>Értelmi képességek</i> ” 4. „ <i>Érzelmi-akarati képességek</i> ” 5. „ <i>Szocializációs képességek</i> ” 6. „ <i>Anyanyelvi képességek</i> ” 7. „ <i>Iskolakészültség Megállapítása</i> ”	a gyermek fejlett, lemaradt képességterületeinek ismerete

3. FEJLESZTÉSI TERV - elemzés után, fejlesztés előtt

a fejlesztendő képesség-területek meghatározása, a szenzitív időszakok figyelembevételével	fejlesztési terv készítését segítő saját szerkesztésű táblázat	a fejlesztés területeinek meghatározása

4. FEJLESZTÉS – a programban meghatározott rendszerességgel, a kiemelt figyelmet igénylő (HH, HHH, SNI, a kiemelkedő képességű és tehetségígéretes ...) gyermekek esetében is a szakmai támogató (munkaközösség vezető), a gyermekvédelmi felelős bevonásával.

tervszerűen, rendszeresen szervezett tevékenységek, a fejlesztés egyéni, vagy mikro csoportos, esetenként együttes (séták alkalmával) formában történik	A megismerés-fejlesztés rendszere és eszköztára könyvcsalád fejlesztést segítő kiadványai (8-11. kötetek): 8. „ <i>Testi érettség, motoros képesség fejlesztése</i> ” 9. „ <i>Értelmi képességek fejlesztése</i> ” 10. „ <i>Érzelmi, akarati, szocializációs képességek fejlesztése</i> ” 11. „ <i>Anyanyelvi képességek fejlesztése</i> ”. a felkészülés dokumentumai	a gyermek fejlődésének segítése, fejlesztés, fejlődés

5. ÉRTÉKELÉS EKPP-ban meghatározott rendszerességgel, módon

átgondoljuk, melyek az eddig elért eredmények, problémák. Nyomon követjük a gyermek fejlődését.	képességek, fejlettségi szintek rendszere, összesítő táblázatok az 1-7 kötetekből A kötetek nevei : 1. „ <i>A gyermek megismerésének első lépései</i> ” 2. „ <i>Testi érettség, motoros képességek</i> ” 3. „ <i>Értelmi képességek</i> ”	naprakész ismerettel rendelkezünk a gyermek fejlettségi szintjéről, a fejlettségi szintben bekövetkezett változásokról, eredményekről

	4. „Érzelmi-akarati képességek” 5. „Szocializációs képességek” 6. „Anyanyelvi képességek” 7. „Iskolakészültség Megállapítása”	

6. A MEGISMERŐ-FEJLESZTŐ FOLYAMAT ÚJRAINDUL- egy minőségileg magasabb szintről

9.1. A megismerés

A megismerés a fejlesztés alapja

Gyakorlati munkánk során kerülhettünk olyan helyzetbe, hogy tévesen ítéltük meg egy-egy gyermek fejlettségi szintjét. Például: „Nem gondoltam róla, hogy bizonyos területeken milyen fejlett. Nem gondoltam róla, hogy bizonyos területeken vannak problémái” stb. A téves megállapításainkat minimálisra csökkenthetjük, ha az óvodába lépés pillanatától kezdve a gyermek minél alaposabb megismerésére törekszünk.

A megismerés, vagyis a reális helyzetkép a szükséges prevenció megtervezése, az eredményes fejlesztés alapja.

Hogyan tehetjük ezt? A megismerést elsősorban tényyszerű, objektív adatgyűjtéssel, méréssel segíthetjük. Tisztáznunk kell azonban, mit értünk mérésen. Meg kell ismernünk, s tudatosan kell használnunk az óvodában alkalmazható megismerési módszereket, eszközöket.

Az óvodában alkalmazható módszerek, eszközök

Az óvodában a megfigyelés a gyermek megismerésének elsődleges, legfontosabb eszköze. Ez csak a pedagógus számára jelent feladatot, a gyermeknek ez nem más, mint hétköznapi, természetes tevékenység, vagyis elsősorban játék.

A meghatározott céllal és tervszerűen elvégzett megfigyelések annál jobban hasznosíthatók, minél konkrétabbak. Ezért javasoljuk a kiadványaink 1-6. kötetében, illetve annak számítógépes programjában található strukturált megfigyelési (képességek és fejlettségi szintek rendszere) szempontrendszer használatát, melyek a tudatos megfigyelés, s egyben a nyilvántartás eszközei is.

Könyveinkben a megfigyelési technikák közül előnyben részesítjük a **rögzítést**, az **egyszerűsítő kódolást** a részletes jegyzőkönyvek helyett. A kódolás a fejlettségi szint egyszerű jellel történő jelölését jelenti. A fejlettségi szintek vizsgálatához a hármas vagy ötös felosztást, bizonyos esetekben pedig az igen-nem válaszadás lehetőségét kínáljuk fel. Ha az elektronikus nyilvántartásban meghatározott jelölési rendszert használjuk, úgy az egyből megjelenik a gyermek fejlesztési tervében is (a fejlett, illetve a fejlesztendő területek között).

Ha a gyermek fejlettségi szintjének megállapításához megfigyeléssel nem jutunk elegendő információhoz, akkor a pedagógiában alkalmazható más standardizált vagy saját készítésű eszközöket is alkalmazhatunk. Elsősorban a 2-6. kiadványainkban található saját készítésű módszereket és eszközöket ajánljuk. Megkönnyíti azok használatát, hogy követik a képességek rendszerének struktúráját a logikai felépítésben, és számozásban egyaránt.

Első kötetünkben elsősorban a **megfigyelés** dominál. Óvodában az interjút elsősorban a felnőttől, jelen esetben a szülőtől történő információszerezésre használjuk. Az anamnézisben feltett kérdéseket az óvodapedagógusok teszik fel a szülőknek, a kérdésre adott válasz

rögzítését is az óvodapedagógusok végzik. További kötetekben pedig az adott területeken végzendő megfigyelést kiegészítő saját készítésű módszerek és eszközök találhatók meg. A saját készítésű módszerek, eszközök használata feltételezi a mérésmethodikai alapismeretek tudatos alkalmazását.

A **mérés** akkor nyújt megbízható eredményt, ha betartjuk a méréssel kapcsolatos alapvető követelményeket, például, be kell tartanunk a mérés munkamenetének főbb lépéseit, folyamatát.

A méréssel szemben támasztott követelmények

- **Az obejektivitás biztosítása** – az adatfelvételben a tényszerű adatgyűjtés, valamint az értékelésben az egységes fogalomértelmezés;
- **az érvényesség** (a validitás) – mérőeszközünk valóban azt mérje, amit szeretnénk ;
- **a megbízhatóság** (a reliabilitás) – ugyanaz az eszköz ismételt mérésnél ugyanazt az eredményt hozza.

A mérés gyakorlata:

- A mérést minden esetben meghatározott **céllal végezzük**, és a kapott Eredményt mindig szükség szerint **használjuk fel!** Csak így van értelme a mérésnek.
- Az eredmény konkrét adatot, de pillanatnyi állapotot tükröz. **Nem szabad, hogy megpecsételés legyen!** A kategorizálás nem a mérőeszköz, hanem a pedagógus hibája. Óvakodjunk tőle!
- Az óvodás korú gyermekek egyéni fejlettségi szintjének megállapítása esetében figyelembe kell venni a gyermek **életkorából adódó sajátosságait, érzelmi befolyásoltságát, pillanatnyi állapotát, a háttérváltozók alakulását.**
- **Minél több oldalról közelítjük meg a megfigyelésünket**, annál kevésbé tévedünk. Más csatornán keresztül szerzett információkat is felhasználhatunk, pld. kollégáink hétköznapi tapasztalatait, vagy, ha egy adott gyermek szándékos figyelmét nem tudjuk egyértelműen megítélni, akkor az értelmi képességek 4, 1-es játékát (szándékos figyelem) játszunk el a gyermekkel. Ez pontos információt ad a gyermek, e területen való fejlettségi szintjéről.
- Valamennyi módszer, eszköz alkalmazása során tisztában kell lennünk azzal a **felelősséggel**, hogy az ebben az életkorban történő adatgyűjtés több tényező által meghatározott, melyeket ismernünk kell, (például a gyermek lelki állapota, a szülők méréshez való attitűdje, stb.). A gyermekek fejlettségének objektív ismerete felelősségteljes feladat, hiszen erre kell alapozni a fejlesztési terv kidolgozását.
- **Az óvodai mérés nem vonja el a gyermeket a játéktól**, hiszen – a mi felfogásunk szerint – az óvodai megismerés elsődleges eszköze a meghatározott céllal tervszerűen, rendszeresen végzett megfigyelés. Az óvodapedagógus feladata a „tettenérés „ , a gyermek elsősorban spontán játék közben történő tudatos megfigyelése. Ez nem zárja ki a szervezett tevékenységek során történő információszerzés lehetőségét sem. Ritkán, egyes gyermekeknél, bizonyos területen a mérés más módszereit, eszközeit alkalmazzuk, melyek időbeni kötöttsége elenyésző és kellőképpen játékos.
- Fontos az **óvodapedagógus felkészültsége, tudatos fejlesztő munkája során tanúsított nevelői attitűdje**, pozitív szemlélete, a megfelelő módszerek, eszközök tudatos kiválasztása, azok egyéni fejlettségi szintekhez való igazítása.
- Fontos, hogy **ismerjük a kompetencia-határainkat**, szükség esetén **szakember segítségét kérjük.**
- Hangsúlyozzuk, hogy a fejlesztést a gyermek **önmagához mért fejlettségi szintjéhez** kell igazítani.

- Ki kell emelnünk a **tudatos elemzés** fontosságát is. Ez azt jelenti, hogy az adatokból kapott értékek elsősorban az adott állapotot tükrözik, de ezekből nem következtethetünk egy későbbi állapotra. Ebben az életkorban ezt azért sem tehetjük meg, mert a gyermek fejlődése egyenetlen. Egy-egy képességterületen, stagnálás, regresszió akár ugrásszerű fejlődés is bekövetkezhet, bármely képességterületen.

9. 2. Az elemzés

A gyermek tevékenységének rendszeres, tudatos megfigyelése, valamint a gyermeki produktumok értékelése kellő mennyiségű adatot szolgáltat az elemzőmunkához. Ezek alapján a gyermek képességfejlesztésének folyamatában meg kell állapítanunk, hogy **a gyermek önmagához képest**, és 5-7 éves korában a **kimenethez képest** (iskolakészültség) is, **mely területen fejlett** (hol erősítsük meg), **hol van lemaradása** (a fejlődését hogyan segítsük). A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek (SNI, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, és tehetségígéretes gyermekek) esetében különösen fontos az okok keresése, az összefüggések feltárása. Ehhez szükségünk lesz az azonos területeken korábban megszerzett adatokra (anamnézis, bemeneti adatok), valamint más képességterületek mutatóira is.

Ha a tudatos munkavégzést segítő, adatgyűjtést követő elemzés során nem tudjuk az okokat és az összefüggéseket feltárni – különösen a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében -, valamint, ha meghaladja a kompetenciánkat a fejlesztés, akkor célszerű szakember segítségét kérnünk. A segítség igénylése irányulhat a képességfejlesztő folyamat bármelyik szakaszára (adatgyűjtés, elemzés, fejlesztési terv készítése, fejlesztés).

Egyetlen gyermek fejlesztési lehetőségéről sem szabad lemondanunk, minden tőlünk telhetőt meg kell próbálnunk. Összesíthetjük az egyes gyermekről szerzett adatokat csoport és óvodai szinten is, melynek elemzésével csoport és óvodai tendenciák, szükség esetén feladatok határozhatók meg.

Óvodába járás során a gyermek objektív megismerése szempontjából az 5 fő képességterületet egyforma súllyal kezeljük.

9. 3. Fejlesztési terv

Az egyes gyermekről szerzett információk elemzése alapján minden gyermekről egyéni fejlesztési tervet készítünk, melyet a folyamatos megfigyelésből kapott adatok birtokában 3 havonta szükségszerűen módosítunk.

A teljes gyermeki személyiséget lefedő öt képességterület tekintetében, **az egyéni fejlesztési terv tartalma:**

- kiemeli azt a személyiségjegyet, részképességet, mely az adott gyermek szintjéhez képest **fejlett, kiemelkedően fejlett, illetve tehetségígéret, ezáltal megerősítendő**, s erre alapozottan biztosítja a gyermek harmonikus, kiegyensúlyozott fejlődését.
- megjelöli azon részképességeket, személyiségjegyeket, melyek az adott időszakban önmagához képest, majd 5-7 éves korban a kimeneti követelményekhez képest fejlesztésre szorulnak,
- a gyermek személyiségének harmonikus fejlődése érdekében szükséges szokásalakításokat, a nevelési feladatokat a csoport nevelési terve tartalmazza.

A gyermekekre vonatkozó adatok csoportszintű elemzése alapján – a csoport pedagógiai tervében – csoportszintű feladatot határozzunk meg.

A csoportok adatainak óvodai szintű összesítésének elemzése alapján óvodai feladatok meghatározására kerülhet sor.

9. 4. Fejlesztés (a program tanulásszemplélete)

A fejlesztés formái

A gyerek pszichikus tulajdonságai, (amelyek az öröklés és a környezet által együttesen meghatározottak), a képességek gyakorlás során fejlődnek ki és tevékenységek végzésében nyilvánulnak meg.

A biológiai érés és a pszichológiai életkori szakaszok ismeretében feladatunk, változatos tevékenységek, lehetőségek biztosítása, melyek segítségével az adott képességek intenzíven fejlődnek.

A fejlődés, fejlesztés hatására is történik. A fejlesztés a gyermeki teljesítményt vagy viselkedést létrehozó pszichikus funkciót, struktúrák megváltoztatását célozza meg. Komplex módon vesszük figyelembe a pedagógiai folyamat minden lényeges elemét: a tartalmat, a gyermekek előzetes tudását, motiváltságát, életkori sajátosságait, a nevelési környezet lehetőségeit, korlátait.

Az egyes képességek, funkciók bizonyos életkori szakaszban (szenzitív időszakok) fejlődnek, fejleszthetőek a legjobban. Az óvodapedagógusnak a fejlesztés során figyelembe kell vennie a gyermekek (a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében is) életkori sajátosságait, a szenzitív időszakokat, és az aktuális fejlettségi szint ismeretében alkalmaznia kell a differenciálás elvét.

A 3-7 éves korban fejlődő képességek szenzitív időszakai

- **3-4 éves korban**

- *nagymozgás:* járások, futások, kúszás-mászás
- *testséma:* énkép, önmaga felismerése, azonosítása, testrészek ismerete
- *finommotorika:* nagy ívű vonalvezetés (firka, fejláb emberke)

- **4-5 éves korban**

- *nagymozgás:* finomodás figyelhető meg az idegrendszer fejlődése következtében,
  - mozgások tempója, ritmusa
  - egyensúlyérzék fejlődése
  - kéz, szem-láb, szem- kéz- láb koordináció
  - térbeli irányok észlelése
  - oldaliság
- *testséma:* kevésbé ismert, apróbb testrészek és azok funkcióinak megnevezése
- *finommotorika:* finomodik a vonalvezetés(megjelennek különböző formák, pld. nap, felhő, virág, az emberábrázolás egyvonalú...)

- **5-7 éves korban**
  - *finommotorika*: apró részletek kidolgozása, megjelenik a profilábrázolás fázisábrázolás, apró részletek finom kidolgozása, pld. szempilla, fülcimpa, stb.
  - *irányok*: térbeli, síkbeli irányok ismerete, balról-jobbra történő haladás, az irányok a relációk automatizálása.
  - *értelmi képességek*: az érzékelési-modalitások integrációja (pld. vizuális-tapintásos észlelés) szándékos figyelem, rövid távú emlékezet, szerialitás, növekszik az ismeretszerzés igénye, relációs szókincs, időjelzések kifejezése
- **6-7 éves korban** megjelennek az elvont nyelvi gondolkodás csirái.

A tudatos óvodai fejlesztésben végzünk prevenció, korrekció tevékenységet és a kiemelkedő képességterületeken, „tehetségfejlesztést”

- ***A prevenció, a prevenció fejlesztés: a szenzitív időszakban történő segítségnyújtást, fejlesztést jelenti.***
A gyermeket aktuális fejlettségi szintjének begyakorlásával a következő fejlettségi szintre juttatjuk. A fejlesztés az óvodába lépés pillanatától folyamatosan, az óvodáskor végéig, minden gyermekre kiterjedően történik.
A fejlesztés illeszkedik az adott gyermek életkori sajátosságaihoz, aktuális fejlettségi szintjéhez, a fejlesztést kapcsoljuk az életkorra legjellemzőbb tevékenységi formához, a gyermek érdeklődési köréhez. A módszereket a gyermekek fejlettségi szintjéhez és az adott tevékenységi forma sajátosságaihoz igazítjuk.
- ***A korrekció, a korrekciós fejlesztés: a gyermek fejlődésében történő megakadás, lemaradás rendezésére történő segítségnyújtást, beavatkozást, fejlesztést jelenti.***
Korrekciós fejlesztés a viselkedés és/vagy teljesítménybeli problémák rendezése fejlesztéssel. A korrekciós fejlesztést elsősorban az óvodában maradt tanköteles korú gyerekeknél alkalmazzuk, valamint adott képességterületen a szenzitív időszak elmúltával is jelentős lemaradást mutató gyermekek esetében, szükség szerint külső szakember bevonásával.
- **"Tehetségfejlesztés"**: adott képesség/részképesség területen (a szenzitív időszakot megelőzően) kiemelkedő fejlettséget mutató gyermekek fejlesztése. Fontos feladatunknak tartjuk, hogy a lemaradt, vagy stagnáló képességterületek mellett a kiemelkedő képességterületek fejlődését is megsegítsük tudatos fejlesztő munkánkkal, szükség szerint külső szakemberek bevonásával.
A kiemelkedő képességű gyermek azonban nem minden esetben azonos a tehetséggel.

A fejlesztő munka feladatai:

- Biztosítjuk minden gyermek, kiemelt figyelmet igénylő gyermek esetében is, a fejlődéséhez szükséges alapvető feltételeket: biztonságos környezet, a fejlesztéshez szükséges eszközöket, segédanyagokat, digitális anyagokat, melyek lehetnek készen vásárolt vagy saját készítésűek.
- Csoportos tevékenység esetén is az egyes gyermekek a gyerek életkori sajátosságainak, szükségleteinek, érdeklődésének, aktuális fejlettségi szintjének figyelembe vétele.
- A fejlesztés játékba ágyazottan, vagy játékosan valósuljon meg. A gyerek számára kellő erőfeszítést jelentsen, és sikerélményt biztosítva történjen.

- Különböző problémahelyzetek biztosításával elősegítjük a problémamegoldó, önálló gondolkodás fejlődését.
- Minden gyermeknél, (kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében is), segítsük az önmagához viszonyított, tanköteles korban a kimeneti mutatókhoz is viszonyított optimális fejlődést.
- A fejlesztés során lépésről-lépésre haladva határozzuk meg az elérendő képességszinteket (figyelembe véve a szenzitív időszakokat).

A fejlesztő munka során figyelembe vesszük a gyermekek szükségleteit és érdeklődését (kifejtését lásd: Specifikumok 10. 4 fejezetnél)

9. 5. Az értékelés

Az óvodapedagógus pedagógiai terveit a megvalósítás eredményességének függvényében felülvizsgálja.

Háromhavonta rendszeresen összegezve átgondoljuk, hová jutott el a gyermek fejlődésében. Mindezt újbóli adatgyűjtéssel kiegészítve a megismerés - fejlesztés folyamatát újraindítjuk, a PDCA-SDCA logikai elv alapján.

A feladatok ütemezéséhez segítség a mérési naptár.

MÉRÉSI NAPTÁR

Idő/terület	Anamnézis	Bemenet	Fejlettségi szint folyamatkövetés	Kimeneti szinthez viszonyított fejlettség
Óvodába lépéskor	X			
Óvodába lépést követő 3. hónapig		X		
Rendszeres időközönként			X	
5-7 éves korban			X	X

10. Specifikumok

10.1. A TEVÉKENYSÉGEK ESZKÖZKÉNT KEZELÉSE

- Programunk élményeken alapuló, önkéntességre épülő, változatos, gazdag tevékenységi lehetőséggel szolgálja a gyermek személyiségének, képességeinek fejlettségi szinthez igazodó fejlődését. **Ennek során a tevékenységeket eszközként kezeli, a fejlesztés szolgálatába állítja.** Az óvodában előforduló valamennyi tevékenységet a (fejlesztés) fejlődés szolgálatába állítjuk – **A tanulást tágan értelmezzük** – kihasználjuk a spontán adódó lehetőségeket, s tervszerűen, rendszeresen szervezünk is olyan tevékenységeket, melyek a képességfejlesztést szolgálják.

Valljuk a spontán játék elsődlegességét.

A gyermek sokkal jobban motiválható és eredményesebb olyan tevékenységben, amely iránt érdeklődik. A számára érdekes tevékenységben egész személyisége aktivizálódik, sikerélményt megélve tevékenykedik, s általa észrevétlenül – minden erőszaktól mentesen fejlődik. . A gyermekek személyiségének, képességeinek fejlődése csak tevékenység által,

tevékenységeken keresztül lehetséges, ezért rendkívül fontosnak tartjuk, ha olyan feltételeket teremtünk, melyek változatos, gazdag, a gyermek fejlettségi szintjének, érdeklődési körének megfelelő tevékenységi lehetőséget biztosítanak a gyermekek számára.

Tevékenykedtetés

Cselekvések sorozatát jelenti, mely a képességfejlesztés során, mint eszköz jelenik meg. Biztosítjuk a tevékenységben rejlő képességek, fejlődési lehetőségét. A használt módszerek, eszközök, egyéni fejlettségi szinthez igazítottak, ezáltal kellő erőfeszítést, ugyanakkor sikerélményt biztosítanak.

A tevékenységek sikeres bonyolítás érdekében célszerű bizonyos technikai megoldások alkalmazása, pld. tálcák, jellel ellátott borítékok...

10.2. A KÉPESSÉGEK EGYFORMA SÚLLYAL TÖRTÉNŐ KEZELÉSE

Specifikumunk, hogy programunkban a képességterületek egyenrangú szerepet töltenek be. Ezek fejlettségének, lemaradásának foka, egymásra hatása, egymás segítése, gátlása meghatározó szerepet tölt be a személyiség alakulásában, ezért nagyon fontosnak tartjuk, hogy valamennyi képességterületet mélyrehatóan megismerjük, s a fejlesztést egyénre szabottan, a képességek fejlettségi szintjéhez, a gyermek szükségletéhez igazítottan tervezzük.

Feladatainkat az adott gyermek, gyermekek fejlettségi szintje határozza meg.

Mi a képességszintek feltárásánál és a képességfejlesztésnél 5 fő képességterület megismerését tartjuk fontosnak, melyek ugyan elképzelhetők más csoportosításban, de valljuk, s az alkalmazás kritériumának tartjuk a fő képességterületek egyenrangú kezelését.

Mi programunkban az alábbi – általunk készített – felosztást használjuk:

- Testi érettség, motoros képesség
- Értelmi képesség
- Érzelmi akarati képességek
- Szocializációs képességek
- Anyanyelvi képességek

Bár az elnevezések önmagukban nem képességek mégis képességterületeknek értelmezzük, mivel számos képességet, részképességet tartalmaznak. Ezek részletezve szerepelnek kiadványainkban.

Az öt fő képességterület, s az egyes képességeket alkotó részképességek megismerése során egyre határozottabban rajzolódhat ki előttünk a gyermek egész személyisége. Mivel legfontosabb feladatunknak tartjuk, hogy a gyermek teljes személyiségének fejlődését elősegítsük, olyan felosztást tartottunk szükségesnek, mely ehhez a legtöbb információt nyújtja.

A fő képességterületek tartalmazzák azokat a részképességeket (s ezek fejlettségi szintjének mutatóit), melyek elsődleges összetevői ezeknek, melyek fejlődése nélkül a fő képességek, nem alakulhatnak ki.

10.3. FOLYAMATOSSÁG, KÖTETLENSÉG

Folyamatosság

Programunk egyik specifikuma, hogy egységként kezeli a játékot, mely áthatja az óvodai napirendet, a gyermeki tevékenységeket.

A folyamatos játék mellett, vele párhuzamosan, a napirend rugalmas keretei által megengedett időpontban és ideig történik más tevékenységek bonyolítása pld. étkezés, tisztálkodás, szervezett tevékenységek.

A napirendben megjelenő tevékenységekben igazodunk a gyermek fejlettségi szintjéhez, szükségletéhez, egyéni fejlődési üteméhez (pld. szükségletnek megfelelő étkezés, öltözködés, pihenés...)

Szervezett tevékenységek során a folyamatos, várakozás nélküli – fejlettségi szinthez igazodó módszerek, eszközök alkalmazásával, elsősorban mikro csoportban, - egyszerre történő cselekedtetés a jellemző. A következő feladat adását, a gyermek haladási üteme határozza meg.

Külső kényszer nélküli tevékenység választás lehetőségének biztosítására, (a mozgás- játék feltételének biztosítására) különös gondot fordítunk.

Élményeken alapuló, önkéntességre épülő, változatos, gazdag tevékenységi lehetőséggel szolgáljuk a gyermek személyiségének, képességeinek fejlettségi szinthez igazodó fejlődését. Ennek során a tevékenységeket eszközként kezeljük, a fejlesztés szolgálatába állítjuk. Az óvodai élet szervezésénél a pedagógiai, szakmaiság követelményeinek megtartása mellett figyelembe vesszük a szülők értékrendjét, szükségletét, elvárását, igényfelmérésen alapuló feladat meghatározás formájában.

Folyamatos és rugalmasan kötött napirenddel, kötetlenséggel segítjük a folyamatos, igények szerinti együttműködési formák, szintek létrejöttét.

A gyermekek az általuk igényelt térben és időben tevékenykedhetnek, így minden különösebb külső zavaró tényező nélkül – elsősorban a spontán játékon keresztül – fejlődhetnek érzelmi-akarati és szociális képességeik.

10.4. SZENZITÍV IDŐSZAK, EGYÉNI SZÜKSÉGLET, ÉRDEKLŐDÉS FIGYELEMBE VÉTELE

- **Gyermeki szükséglet**

Programunkban messzemenően figyelemmel vagyunk az adott gyermek egyéni szükségleteire. Minden esetben törekednünk kell a gyermek belső egyensúlyának kialakítására: ha primer, létfontosságú biológiai szükséglete kielégítetlen, annak kielégítését oldjuk meg elsősorban (pld. folyamatos napirenddel segítjük az étkezés, egészségügyi szükséglet egyéni igény szerinti kielégítését, Maslowi piramis elv).

Ha magasabb rendű szükséglete kielégítetlen, annak kielégítésére törekszünk, melyre a gyermeknek elsősorban szüksége van (pld. van akinek az érzelmi szükséglet kielégítése a fontos, a védelem, biztonság, együttlét stb. (van akinek az intellektuális szükséglete a domináns stb.).

A gyermeki szükségletek figyelembe vétele meghatározza a tevékenységek tempóját, időtartamát, módszereit. Szükség esetén változtatunk előzetes terveinken.

A gyermek ez irányú igényei személyenként, s időszakonként is nagyon különbözőek lehetnek, ezért törekszünk ezek megismerésére. Az óvodapedagógus tudatosan törekszik a gyermekek motiválására, aktivizálására. Sokféle lehetőséget kínálunk, hogy szükségleteik kielégítésére törekedve igényeiknek megfelelően válogathassanak a gyerekek.

- Kiemelten kezeljük a gyermekek biztonság, érzelmi, szabadság-szükségletét és mozgás- játék szükségletének kielégítését. Kerüljük a monotóniát, s sokrétűen biztosítjuk az új ismeretek szerzésének lehetőségét.

Ezek feltételeinek biztosítására (külső kényszer nélküli tevékenység választás lehetőségének biztosítása, a mozgás- játék feltételének biztosítása) különös gondot fordítunk.

Tekintettel vagyunk a gyermek szociális szükségleteinek fejlődésére is.

Kezdetben a felnőtt – gyermek kapcsolatának erősítésére törekszünk, majd erre alapozottan segítjük a gyermek társas kapcsolatainak alakulását. A dominancia szükségletének kielégítésére, olyan feltételeket teremtünk, melyben a gyermek törekedhet saját szükségletének, környezetének olyan befolyásolására, melyben ő a meghatározó. Alkalmat biztosítunk a kompetencia szükségletének kielégítésére, a valamit tudás, alkotás megismerés-motívumára a cipőkötéstől az oroszlán életének megismeréséig, stb.

- Az óvodában előforduló valamennyi tevékenységet a (fejlesztés) fejlődés szolgálatába állítjuk – a tanulást tágran értelmezzük – kihasználjuk a spontán adódó lehetőségeket, s tervszerűen, rendszeresen szervezünk is olyan tevékenységeket, melyek a képességfejlesztést szolgálják.

Valljuk a spontán játék elsődlegességét!

Elsődleges feladatunk a biológiai érés és a pszichológiai életkori szakaszok ismeretében változatos, gazdag ingeranyag biztosítása, melynek segítségével az adott képességek intenzíven fejlődnek.

A fejlesztés során lépésről-lépésre haladva határozzuk meg az elérendő képességszinteket.

Kihasználjuk az ún. „szenzitív időszakokat”, amikor a gyermek érzékenysége révén bizonyos képesség, rész-képesség fejlesztésére optimális lehetőség kínálkozik (lsd. 9.4. Fejlesztés)

- **Érdeklődés**

A gyermek fejlődésének és érdeklődésének alakulása szorosan összefüggnek. Amelyik terület először fejlődik, az érdeklődés tárgya, pld. előbb az érzékelés, észlelés, beszéd, lényeglátás stb. fejlődik, s ezek képezik az érdeklődés tárgyát.

Az értő, magyarázó élményszerzés segíti az érdeklődés kialakulását. Óvodás korra a gyermek érdeklődésére nagy hatással van társadalmi környezete, ezért nem mindegy milyen környezet veszi őt körül.

Minél több lehetősége van, annál biztosabban alakul ki érdeklődésének iránya.

A sok szálon futó, még felületes, képlékeny megismerési vágy egyre határozottabbá válik, specializálódik. Hogy az általános és speciális érdeklődés mire, mennyi ideig és milyen mélységre irányul, függ a gyermektől, de az őt körülvevő környezetétől is (pld. ha a szülő szívesen kertészkedik, akkor a gyermek is érdeklődik ez iránt).

A gyermek sokkal jobban motiválható és eredményesebb olyan tevékenységben, amely iránt érdeklődik. A számára érdekes tevékenységben egész személyisége aktivizálódik, sikerélményt megélve tevékenykedik, s általa észrevétlenül – minden erőszaktól mentesen fejlődik. Ezért tudatosan törekszünk a gyermekek motiválására, aktivizálására.

Ezek miatt nagy gondot fordítunk arra, hogy megismerjük a gyermek általános és specifikus érdeklődését, és célzott feltételek megteremtésével (élmények, eszközök, sikerélmények biztosításával) segítjük elő fejlődését.

A gyermek általános érdeklődése olyan irányban változik, amilyen irányban hat rá környezete, ezért sikerélmény lehetőségét biztosítva olyan kultúra, hagyomány, népszokás közvetítésére vállalkozunk, melyek ma is értékek. A sok közös pozitív élmény a gyermek érdeklődését fenntartja, fokozza.

A tevékenységek szervezésénél a speciális érdeklődési körrel rendelkezőkre is tekintettel vagyunk, pld. zenész családból érkező, jó zenei képességgel rendelkező gyermek speciális érdeklődésének tárgya lehet a zene, és van aki a mesék, versek, van aki a mozgás, vagy a kézművesség iránt érdeklődik jobban.

Ügyeljünk arra, hogy ez ne jelentse az érdeklődés beszűkülését.

10.5. REÁLIS SIKERÉLMÉNY BIZTOSÍTÁSA, POZITÍV ÉRTÉKELÉS ALKALMAZÁSA

Jó, ha az óvodapedagógus a tevékenységek szervezésekor olyan munkaformákat és módszereket alkalmaz, amely lehetőséget teremt arra, hogy a gyermek saját tevékenységét ellenőrizze, értékelje (pl. munkalap alkalmazásánál megoldó kulcs, olyan fejlesztő játékeszközök használata, amelyek a gyermek számára biztosítják az önellenőrzés lehetőségét, a sikerélmény átélését).

A reális sikerélmények elérése programunkban lehetőség szerint a képességszintekhez igazított fejlesztési eljárásokkal biztosított.

A fejlettségi szint ismeretében a képességszintekhez igazított tevékenységi lehetőségek – melyek közül érdeklődési körének megfelelően választhat a gyermek – biztosítják a tevékenység sikeres elvégzését, a siker átélésével a pozitív énkép alakulását. A sikerélmény átélését tovább fokozza, ha a pedagógusnak a gyermek tevékenységére vonatkozó visszajelzései mindig a gyermek képességeihez viszonyítottak, pozitívak.

Az alacsony, erőfeszítést nem igénylő feladatok leszállítják a gyermek igény szintjét, csökkentik akarateréjét. A túl nagy követelmények a képességhez mérten nehéz feladatok, tevékenységek meggátolják a gyermeket a feladatok vállalásában, sikeres teljesítésében, kudarccal kerül szembe.

A pedagógus a gyermek ismeretében a sikerélmény átélésének gyakori biztosítását – a fejlettségi szinthez igazodó tevékenységek biztosításán túl tudatos módszer – és eszközválasztással is segítheti. Mindehhez nélkülözhetetlennek tartjuk a minden külső kényszertől mentes részvételi lehetőséget a szervezett tevékenységek során is, hiszen csak így maradhat meg a pozitív érzelmi beállítódás a tevékenységek, így később a tanulás iránt is.

A sikeres tevékenység végzés, a többszöri sikerélmény átélése- a hibázás lehetőségét sem kizárva, tudja a gyermek, hogy mindig van esélye próbálkozni és javítani- a bátortalanabb gyermeket vállalkozóbbá, bátrabbá, sikerorientáltabbá teszi.

Bízunk abban, hogy sikeres lesz az adott tevékenységben, bízunk önmagában, melynek során kialakul önbizalma, pozitív énképe, reális önértékelése, belső harmóniája.

Pozitív értékelés

Ezt a folyamatot erősítheti, vagy gyengítheti a nevelés, a gyermek környezetében lévő felnőtt, elsősorban az anya, a család, sajátos nevelési módszerével már a gyermek születése pillanatától. Később az óvodapedagógus a gyermek szociális mércéje, ezért az ő jóindulatú értékelése, az alkalmazott nevelési, (értékelési) módszerei (dicséret, buzdítás -,bízok benned”-) befolyásolják, teszik erőssé, pozitívvá énképét, segítve ezzel a gyermek személyiségfejlődését.. Az óvodapedagógusnak gazdag értékelési eszköztárral szükséges rendelkezni, amelyből mindig a pedagógiai helyzet, a gyermekek életkori sajátosságai, fejlettségi szintje alapján választja ki a legmegfelelőbb módszert, eszközt.. A pedagógus értékelése, a gyermek teljesítményére vonatkozó visszajelzése akkor hatékony, ha világos, egyértelmű és konkrét, a teljesítményre, cselekvésre vonatkozik, nem a gyermeket minősíti.

Ugyanazt a tevékenységet az egyik ember negatívumként, a másik ember pozitívumként értékelheti ha pld. meglátja a gyermek önmagához mért fejlődését, igyekezetét. Ezért rendkívül fontos a pedagógus pozitív beállítottsága, pozitív énképe, kiegyensúlyozottsága, hiszen csak ***pozitív beállítottságú ember képes a jót, az apróbb fejlődést, változást meglátni a gyermekben.***

Ahogy fejlődik a gyermek, úgy egyre inkább számításba kell venni a társak hatását. A gyermeket körülvevő felnőttek mellett egyre inkább a társak jelentik a szociális mércét, ezért programunkban a társak hatásával, mint informális hatással számolunk.

Tudatos odafigyeléssel, megerősítéssel preferáljuk a társaira befolyásolással bíró gyermekek azon megnyilvánulásait, melyek az általunk célzott gyerekekre vagy tevékenységekre hatással vannak.

10.6. EGYÉNI, MIKROCSOPORTOS FOGLALKOZTATÁSI FORMA

Minden spontán és szervezett tevékenység egyéni, vagy mikro csoportos formában zajlik, önkéntességre épül. Az alkalmazott módszerek, eszközök tevékenység, érdeklődés és fejlettségi szint függőek.

Az egyéni foglalkozás esetében nem pusztán a gyermek és pedagógus többi gyermektől szeparált együttlétére gondolunk, hanem azokra a szituációkra is, melyekben a pedagógus a csoporttal foglalkozva – a lehetőségek szerint- egyénre szabott, képességszinthez igazított feladatokat ad.

A mikro csoportos foglalkoztatási forma alkalmazásakor az óvodapedagógus egy kisebb gyermekcsoporttal (5-6 fő) foglalkozik. Ők lehetnek azonos képességű gyermekek és ugyanazokat a feladatokat, tevékenységeket biztosítjuk számukra. (maximum 5-6 fő)

Eltérő képességű gyerekek esetén már az előbb említett egyéni foglalkoztatásba hajlik át a mikro csoportos foglalkozás

Az élményszerző séták, kirándulások szervezése makro csoportban, vagy csoportszinten történik, a módszerek, eszközök, az irányítás megválasztásában- a lehetőségek szerint- tekintettel vagyunk a „különbözőségekre,,.

10. 7. EGYÜTTNEVELÉS A SZÜLŐKKEL

A gyermek fejlődését szolgálva folytatjuk, s kiegészítjük a családi nevelést. Az alapkövetelményként megjelenő jó óvoda – család kapcsolat programunk szellemében új elemekkel bővül. (kifejtését lásd: 15.1 fejezet)

11. TEVÉKENYSÉGEK, SZERVEZETI FORMÁK

Az ember személyiségét, nemzeti hovatartozását nagymértékben meghatározza a kultúra, amelybe születik. Ezt a kultúrát közvetíti az anya, a nyelv, a művészetek sokféle ága. Ezt a kultúrát közvetítjük, amikor tevékenységek tervezésekor izlésesen, igényesen válogatunk, tudatosan tervezünk.

Úgy gondoljuk, hogy a kultúra alapvető fontosságú a gyermek képességeinek, szocializációjának fejlődésében. A kultúra értékeinek közvetítésével, átadásával tehát sokoldalúan fejlesztjük a gyermek képességeit, személyiségét, harmonikus kapcsolatát a

külvilággal. **Anyaggyűjtésünk, témaválasztásunk nagyrészt népi eredetű, mivel a népi kultúra őrzi leginkább nemzeti hagyományainkat, kulturális örökségünket.**

Programunk tehát fontosnak tartja a kulturális örökségek ápolását, ezen keresztül, a gyermekek nemzeti öntudatának erősítését.

A nyelvi irodalmi, zenei, vizuális nevelés, a mozgásos tevékenységek, a környező valóság megismerésére való nevelés átszövik az óvodai nevelés mindennapjait. Ezek során, illetve az ezekhez kapcsolódó játékokba, játékos tevékenységekbe (pld. énekes, dalos játékok, drámajátékok, anyanyelvi játékok stb.) a gyermekek önként, érdeklődésüknek, fejlettségüknek megfelelően kapcsolódhatnak be. Ezeket a tevékenységeket úgy tervezzük, hogy sokszínűek, sokféle legyenek, többféle fejlettségi szintet tartalmazzanak, hogy a gyermekek képességeiknek megfelelően sikerélményhez jussanak. Pld. a zenei nevelés terén: az óvónő énekének hallgatása, együtténeklés az óvónővel, éneklés mozgással, hangszerrel kísérve, önálló éneklés.

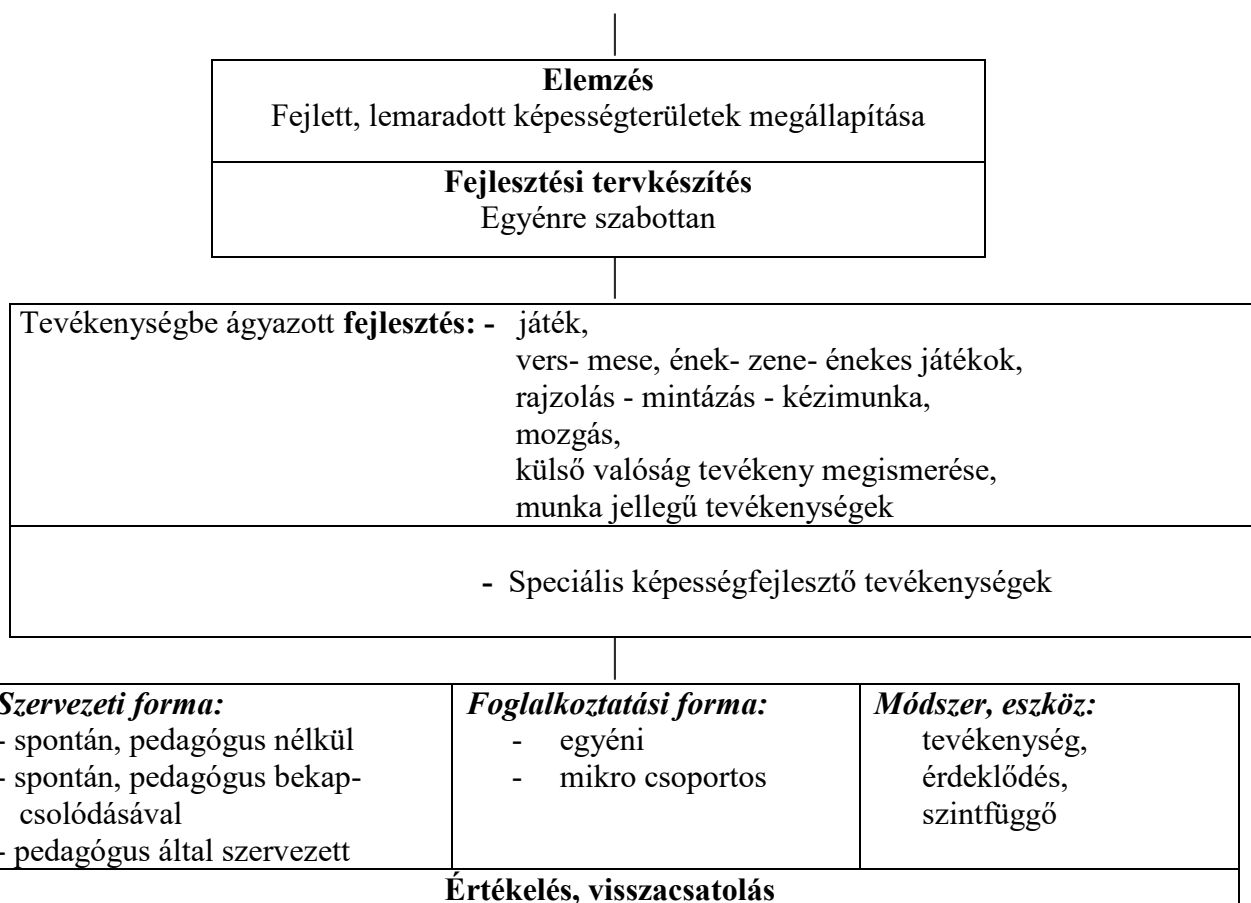
Fontosnak tartjuk felkészültségünket, sokoldalúságunkat. Feladatunk figyelni és segíteni a gyermeket, miközben elvárás, hogy minden helyzetben tudjunk énekelni, mesélni, verselni, együtt alkotni a gyermekekkel, hiszen ezen tevékenységek során is, a gyermek cselekvés alapján, utánzás útján sajátítja el, a felé áramló ismereteket, a viselkedésmintákat.

Ezekre a tevékenységekre a nap bármely szakaszában *komplex módon* is sor kerülhet, pld. észreveszünk egy kismadarat, énekelhetünk, verselhetünk, mesélhetünk róla, készíthetünk madárlakot, hajtogathatunk madarat stb.

A képességfejlesztés folyamata-tanulásszervezés

Megismerés

tevékenységbe ágyazott szintmegállapítás

Programunkban *a tanulást tág határok között értelmezzük*. Minden élményt, tapasztalatot, ismeretet, melyekkel a gyermek a napi tevékenységek során találkozhat, s melyek hatással lehetnek képességei fejlődésére, személyisége alakulására, tanuláshoz fogjuk fel, tehát az óvodai nevelés és fejlesztés egészét áthatja a tanulás. Ezt azért szükséges hangsúlyozni, mert a pedagógusnak ennek ismeretében rá kell eszmélnie, hogy bármit tesz, cselekszik vagy érez, azt kódolják a gyerekek, és valamiféle hatást eredményez személyiségük fejlődésében. A pedagógusnak ennek fényében azt is tudnia kell, hogy saját maga beállítódása, érdeklődése, szókincse, gyerekekkel, kollégákkal kapcsolatos érzései nem maradnak rejtve a gyermek előtt. Ugyanakkor nagy gonddal, tudatosan kell szervezni a fejlesztő folyamatot.

A csoportok pedagógiai programjai az évről-évre a változó körülmények által meghatározottak. Pld. az óvoda pedagógiai programja által meghatározott éves feladatok, a gyermekek összetétele, kor, nem, fejlettség, szociális háttér, veszélyeztetett gyermekekre. A nemzeti köznevelésről szóló törvény értelmében figyelembe vesszük a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, a különleges bánásmódot igénylő gyermekekkel való elvárás szerinti egyedi bánásmódot, (SNI-s tehetségígéretes, beilleszkedési, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek) a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló törvény értelmében HH, HHH- s gyermekek nevelésének követelményeit, a szülők igényeit, elvárásait, értékrendjét, a lehetőségeket stb.

Az óvodapedagógusok a helyzetelemzésre alapozottan fogalmazzák meg a csoportban folyó pedagógiai munka célját, feladatait, az óvónők érdeklődési köre, felkészültsége, lehetősége által meghatározott arculatot, a szokásokat, hagyományokat, stb. Programunk önálló munkavégzést követel, a stratégiai lépések önálló működtetését (adatgyűjtés, elemzés, tervezés, fejlesztés, értékelés...) várja el az óvodapedagógusoktól.

Az adatok különböző szintű összesítésével, szükség esetén csoport, és óvodai szintű feladatok meghatározására is sor kerül.

Akkor eredményes a fejlesztésünk, ha

„a mennyiségi gyarapodás mellett a változások rendje minőségileg újat hoznak létre, valami egyszerűbbtől a bonyolultabbig haladó mozgás révén.”

(Bernáth László - Solymosi Katalin: Fejlődéslélektan olvasókönyv)

A fejlesztési célok megfogalmazásánál abból indulunk ki, hogy a prevencióra, a fejlesztés megkezdésére már az óvodába lépéskor is nagy szükség van. A rendelkezésünkre álló adatok elemzésére épülő *fejlesztési terv* határozza meg a fejlesztés irányát. *A fejlesztésnek mindig a megismerésre kell épülnie*. A gyermek fejlesztő programja egy „esélydiagnózis,, mely segíti az óvodapedagógus tudatos fejlesztő munkáját.

A napi felkészülés során végiggondoljuk (szükség szerint megjelöljük), hogy az aznapra tervezett tevékenységben, mely képességterületek fejlődtek a legjobban. Végiggondoljuk azt is, hogy a gyermekek fejlesztési tervei alapján, kinél van nagy szükség ezen terület továbbfejlesztésére.

Fontos, hogy módszereinkben és eszközeinkben, valamint a foglalkoztatási forma megválasztásában legyünk tekintettel a gyermekek fejlettségi szintjére, érdeklődésére, szükségletére.

Három havonta **jelöljük a változást**, felhasználjuk a mérési, értékelési eredményeket és ennek ismeretében, **szükség szerint módosítjuk a fejlesztési tervet**, a megismerő, fejlesztő folyamat újra indul egy magasabb szintről (PDCA-SDCA logika szerint).

Minél több lehetőséget kínálunk, annál biztosabban alakul ki gyermek érdeklődésének iránya. A sok szálon futó, még felületes, képlékeny megismerési vágy egyre határozottabbá válik, specializálódik.

Hogy az általános és speciális érdeklődés mire, mennyi ideig és milyen mélységre irányul, függ a gyermektől, de az őt körülvevő környezetétől is

Spontán tevékenységek

A spontán tevékenységek - elsősorban a játék fejlesztő hatásaival számolunk. A belső indítékból fakadó örömmel, önként végzett tevékenységek bár spontán szerveződnek, de jelzésértékkel bírnak a gyermek fejlettségi szintjére, érdeklődésére, beállítódására vonatkozóan, s hatnak azon képességek fejlődésére, melyekre a tevékenység során szükség van.

A sok élmény, gazdag eszköztár, biztosíték arra, hogy megtalálja a gyermek a számára leginkább sikerélményt biztosító, ugyanakkor fejlesztő hatású tevékenységet.

E tevékenységet önfejlesztő folyamatnak fogjuk fel, s e tekintetben fontos része a fejlesztő munkánknak.

Spontán tevékenység a pedagógus bekapcsolódásával.

Ezen tevékenységek spontán szerveződnek, de ebbe a folyamatba **a pedagógus bekapcsolódik**. Mint résztvevő úgy alakítja, befolyásolja a tevékenység folyamatát, hogy mindvégig a háttérben marad. Bekapcsolódásai a tevékenységet, és fejlesztést tekintve építő jellegűek, de nem direkt.

Szervezett tevékenységek

A szervezett tevékenységeket **a pedagógus szervezi és irányítja**. Ez a szervezeti forma, a gyermek aktivitására építve közvetlenül célozza meg a fejlesztést. A különbség a szervezett tevékenységek céljában van.

- **Egyik fajtája az évszakhoz és jeles napokhoz kapcsolódó, negyedéves tervben rögzített szervezett tevékenység által meghatározott lehetőségek kihasználásából áll.**

(pld. tavasz - húsvéti készülődés- tojások díszítése különböző technikákkal -, mely fejleszti pld. az érzékelést, észlelést, képzeletet, kreativitást, finommotorikát, stb. a gyermek fejlettségétől függően).

Ezeket úgy szervezzük, hogy heti 2-3 alkalommal minden tevékenységi formára akár komplex módon is sor kerüljön a délelőtti folyamán.

Az előre – folyamatos, rugalmasan kötött napirendben, heti rendben – rögzítettek, rugalmasan variálhatók.

- A szervezett tevékenységek másik fajtája **a speciális képességfejlesztés** céljából szervezett tevékenységek, melyek nem feltétlenül kapcsolódnak az aktualitásokhoz, de annál inkább az egyes gyermekek képességeinek fejlettségi szintjéhez, érdeklődéséhez, valamint, melyek nem találhatók az ütemtervszerű tanulás-szervezésben.

Ezeket a napi felkészülés során a csoportba járó gyermekek aktuális fejlettségi szintje hívja életre, pld. térbeli tájékozódás, irányok játékos gyakorlása, ha más tevékenységek nem nyújtanak elég lehetőséget a fejlesztésre.

Úgy szervezzük, hogy minden nap kerüljön sor szervezett képességfejlesztő tevékenységre is. Sor kerülhet erre a délelőtti során, pihenés alatt – feltéve, hogy csendes tevékenység legyen - a kevés, vagy alvást nem igénylő gyermekek számára, s délután is, tehát bármikor a nap folyamán.

Szervezett tevékenység során is önkéntes belső indítékból fakadó a részvétel, de mindig ösztönözzük a gyermeket a megkezdett tevékenység végig vitelére.

Külön odafigyelünk:

- az 5-7 éves, különösen az óvodában maradt tanköteles korú gyermekekre,
- a speciális fejlesztést igénylő (az átlagtól eltérő fejlődésű, fejlettségű, a HH- s, HHH- s, SNI- s) gyermekek képességeinek megismerésére, szükség szerinti fejlesztésére.

A szülőkkal, egyéni beszélgetés során egyeztetett -, egyénre szabott, játékos, minden erőszaktól mentes, olykor külön - alkalmanként torna, vagy fejlesztőszobai, fejlesztő tevékenységet szervezünk. Indokolt esetben külső szakember segítségét kérjük.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztését saját kompetencia határainkon belül tervszerűen, rendszeresen végezzük a PDCA – SDCA logika szerint, míg a gyermek óvodába jár.

A megismerést - fejlesztést segítő kiadványcsaládunkat „A megismerés, fejlesztés rendszere és eszköztára” kiadványcsaládot, segédanyagként használjuk, melynek kötetei:

A megismerést segítő könyvek:

- 1. A gyermek megismerésének első lépései
- 2. Testi érettség, motoros képesség
- 3. Értelmi képességek
- 4. Érzelmi-akarati képességek
- 5. Szocializációs képességek
- 6. Anyanyelvi képességek
- 7. Iskolakészültség megállapítása

A fejlesztést segítő könyvek:

- 8. Motoros képességek
- 9. Értelmi képességek
- 10. Érzelmi, akarati, szocializációs képességek
- 11. Anyanyelvi képességek

MÓDSZER, ESZKÖZ

A megválasztott módszer, eszköz mindig attól függ, hogy milyen a gyermek fejlettségi szintje, érdeklődése, s milyen tevékenység végzésére kerül sor, tehát a gyermek által meghatározottak (pld. a finommotorika van, akinél a kézimunka, a szövés, fonás stb. különböző, a gyermek fejlettségének megfelelő tevékenységeivel fejleszhető elsősorban, van akinél - érdeklődési körének megfelelően - a konstrukciós játékok sokszínű tevékenységi lehetőségének biztosításával, stb.).

A SZERVEZETT TEVÉKENYSÉGEK FELTÉTELEI

- Több szinten biztosítjuk, hogy minden érdeklődő gyermek megtalálja a számára fejlődést elősegítő, sikerélményt biztosító tevékenységeket.

Több fejlettségi szintet tartalmazó tevékenységek, munkalapok alkalmazása, mely az egyszerűbbtől, a bonyolultabb felé való haladást követi.

A munkalapok alkalmazásával biztosítjuk a gyermek számára a hibajavítás lehetőségét.

Fontosnak tartjuk, hogy a feladatvégzés során lehetőséget adjunk arra, hogy a gyermek esetleges hibáit ön maga korrigálhassa, hiszen ez is a tanulási, fejlődési folyamat része.

- **A gyermek egyéni fejlettségi szintjén végezi ugyanazt a tevékenységet** (pld. ugyanazt a nagymozgást a gyermek szintjének megfelelően egyre pontosabban képes végrehajtani).

A siker újabb részvételre ösztönzi a gyermeket, segíti a tanuláshoz való pozitív beállítódás kialakulását. A szervezett tevékenység eszközeit - a technika megtanulása után - a spontán játék egyik lehetőségeként használhatják a gyerekek. (pld. spontán játék alatti szövés, gyöngyfűzés, varrás, stb.).

A gyermekek személyiségének, képességeinek fejlődése csak tevékenység által, tevékenységeken keresztül lehetséges, ezért rendkívül fontosnak tartjuk, vagy olyan feltételeket teremtünk, melyek változatos, gazdag, a gyermek fejlettségi szintjének, érdeklődési körének megfelelő tevékenységi lehetőséget biztosítanak a gyermekek számára. A szervezett tevékenységek során a folyamatos, várakozás nélküli – fejlettségi szinthez igazodó módszerek, eszközök alkalmazásával, elsősorban mikro csoportban -, egyszerre történő cselekedtetésre törekszünk.

A következő feladat adását, a gyermek üteme határozza meg.

Ezt gazdagíthatják az óvónő érdeklődése, a szülők igénye, s a helyi lehetőségek kihasználásán alapuló, csoportprogramok. A tevékenységek közül valljuk a spontán játék elsődlegességét.

A gyermeket tevékenység során nem állítjuk olyan helyzet elé, hogy kizárólag egyedül szerepeljen, miközben a többiek passzív szemlélők.

11.1 JÁTÉK

A játék, értelmezésünkben a gyermek szabadon választott önkéntes tevékenysége, mely az önkifejezésnek, az ismeretek, tapasztaltok, élmények szerzésének gazdag forrása, a képességek, a személyiség fejlesztésének és fejlődésének egyik legfontosabb eszköze. A gyermek számára örömforrás, melynek lényegi mozzanata egy lebegő tudatállapot a valóság és képzelet határán, s ez biztosítja a vágyteljesítés, élményátélés és élményfeldolgozás, a képességek kipróbálásának, megélésének kellemes érzését.

A játék során erőteljesen érvényesülnek az egyénre jellemző sajátosságok, mint pld. az életkori jellemzők, személyiség jellemzők, átélt élmények.

Éppen a sokszínűségnek köszönhetően - természetesen nem feledkezve meg arról, hogy a játék az óvodás gyermek legdominánsabb pszichológiai szükséglete az érzelmi biztonság szükségletét követően - programunkban e tevékenységre építünk legfőképpen. Játékot, játékos helyzeteket alkalmazunk a képességszint megállapításánál és a fejlesztésben egyaránt. A gyermek szabad játéktevékenységének megfigyeléséből szinte mindent megtudhatunk a gyermeket foglalkoztató élményekről, gondolatokról, a szociális kapcsolatairól, temperamentumáról, érdeklődéséről, magatartásszabályozó funkcióiról, értelmi, mozgásos képességeiről stb.

Nem elég azonban pusztán megfigyelni és elemezni a gyermek játékát. Feladatunk, hogy felismerjük, mikor kell **kezdemenyezni**, esetleg ötletekkel, játékos társként bekapcsolódni a játéktevékenységbe. Elvünk az, hogy a játékos helyzetek kezdeményezésére elsősorban akkor van szükség, ha a pedagógus fejlesztő hatást akar gyakorolni, tehát célja van az adott játékkal. A játékhelyzetekbe történő **bekapcsolódás** pedig akkor szükséges, ha a gyermekek játéka nem elég elmélyült, s nincs remény arra, hogy a holtpontról a tartalmasság felé mozdul el a játék. Ennek megítélése nagy kihívást jelent számunkra, s nagyfokú gyermekismeret segíthet a helyes döntésben.

Észre kell vennünk, ha valaki átmenetileg egyedüllétre vágyik, figyelniük kell és segíteni a társas kapcsolatok alakulását, s lépnünk kell akkor is, ha azt tapasztaljuk, hogy a gyermek érdeklődési köre beszűkült, ha a gyermek játékának fejlődésében regresszió vagy hosszabb ideig stagnálás állt be.

A pedagógusnak kellő tapintattal, tudatossággal, szociális érzékenységgel, a gyermek igényeihez igazodva kell a gyermek játékának fejlődését elősegítenie.

Az óvónő tudatos „feltételt megteremtő” munkája közvetetten befolyásolja a spontán játék kialakulását.

Az élmények, a tapasztalatok a játékok mozgatórugói, éppen ezért nagyon fontosnak tartjuk az élményszerzés lehetőségének biztosítását, ezek sokszínűségéről a családdal együtt gondoskodunk.

Az otthonról hozott *élmények* a családi háttér különbözőségei miatt igen sokszínűek. Különös figyelmet igényelnek az ingerszegény környezetből érkező hátrányos helyzetű vagy veszélyeztetett gyermekek, hiszen az ő élményeik - bár nem minden átélt helyzet élmény - nemcsak szegényesek, de zömmel negatívak is lehetnek. Ugyancsak számolnunk kell sok pozitív hatása mellett a TV, videó, *számítógép* negatív hatásaival is. Próbáljuk a szülőket meggyőzni, hogy a gyermek életkori sajátosságainak megfelelően szelektáljanak a számítógépes játékok, TV, Videó, DVD filmek között.

A spontán játék során a gyermek újraéli ezeket az élményeket. A feltételek megteremtésével hagyjuk kibontakozni a játékot, melynek így a kiegyensúlyozott fejlődést segítő feszültségoldó szerepe is van.

A mi feladatunk az, hogy közös élménnyel ösztönözzük a gyermekek játékát. Olyan élménnyel, melynek intenzitása, jellege s közösen átélt hatása miatt is meghatározó szerepe lesz a spontán játék során.

A játék a gyermek legfejlesztőbb tevékenysége, ebből következik, hogy ez az a terület, amely a legalkalmasabb a konfliktushelyzetek megelőzésére, kezelésére. Az óvodás gyermek játékában egyre több a konfliktus. E konfliktushelyzetek zavarólag hatnak a játék kialakulására és továbbvitelére.

A konfliktusok létrejöttének okai igen sokszínűek lehetnek. A leggyakrabban felderíthető ok a szeretethiány, a családi veszekedések, a szülők túlzott elfoglaltsága...stb.

Fontos, hogy az okokat értelmezzük és hatékonyan kezeljük.

Az óvodapedagógusok feladata, hogy a gyermek fejlettségi szintjének ismeretében, olyan viselkedésmódokat kínáljanak fel (személyes példaadás, segítségnyújtás stb.), amelyeknek segítségével az óvodás gyermek a jövőben elkerülheti, illetve megfelelő módon kezelni tudja problémáit.

A játék feltételeinek hiánya is jelentős konfliktusteremtő helyzetet idézhet elő, ezek biztosítása is felelősségteljes feladat.

A megfelelő *hely* programunkban a tevékenység által megkívánt tér kialakítását jelenti. A többfunkciós kialakítható kisebb terek teszik lehetővé, hogy a gyermekek átélt élményeik által inspirálva kisebb-nagyobb csoportokban, fejlettségi szintjüknek megfelelően, egymás zavarása nélkül játszhassanak. Mobil elemekkel érjük el, hogy a teret szükségletüknek megfelelően a gyermekek is alakíthatják, pld. paravánnal a játszó csoportok ideiglenes játékteret alakíthatnak ki, ugyanakkor, ha a tevékenység jellege azt kívánja, 1-2 könnyen mozdítható elemmel nagyobb mozgásteret igénylő tevékenységekhez is tudunk teret kialakítani.

A csoportszobában zajló játék továbbviteli, gazdagítási, a nagymozgás fejlesztésének lehetőségét látjuk az udvari játék –az anyagi lehetőségek függvényében - egyre gazdagabb feltételeinek biztosításában.

Az udvar egyszerű, átlátható, tágas tere, gazdag eszközellátottsága önfeledt játéklehetőséget, változatos felülete (domb, sok fű, gumitéglás, szilárd felületek...), kialakítása (medence,

homokozók...) a napos és árnyékos területek váltakozása, igényes karbantartása, (rendszeres fűnyírás, öntözés) egészséges feltételeket teremtenek a gyermekek számára.

Az udvar elsősorban a gyermekek egyszerűbb és bonyolultabb, főleg természetes nagymozgásainak kielégítésével segíti a gyermekek képességeinek kibontakozását. Segítik a gyermek egészségének megóvását, edzettségének erősítését, lehetőséget biztosít a tág kommunikációra, társas kapcsolatok alakulására...

A játékot, így a *játékidőt* is folyamatként kezeljük. Célunk, hogy minél több időt töltsön a gyermekjátékkal, ezért nem szabdaljuk fel napját öncélú játékelrakással, a napirend folyamatos. Arra ügyelünk, hogy a tevékenységek egymás zavarása nélkül, egymás mellett is megférjenek. Így a gyermekek nem töltik idejüket passzív várakozással. Az életritmus által diktált tevékenységek befejezése után, akár napokon keresztül folytatva, a gyermek szabadon művelheti az általa választott tevékenységet. Így tudjuk igazán kiaknázni a spontán játék olyan személyiségfejlesztő hatásait, mint kitartás, türelem, együttműködés, érzelem, akarat stb.

Az élmények megjelenítését nagyban segíthetik a témához kapcsolódó *eszközök*, eszközök készítésére, helyettesítésére alkalmas anyagok, kellékek, bábok bábparavánnal, barkácsasztal, víz és homokasztal stb. Értékrendünknek megfelelően a népi játékokhoz is sok-sok természetes anyagot biztosítunk és törekszünk annak gazdag jelenlétére. Az eszközök tudatos elhelyezése, különösen a kicsik játékválasztását befolyásolja, míg a nagyok igényük s fejlettségük szerint ezek készítésében részt is vehetnek.

Játékvásárlásnál fő szempont a játék képességfejlesztő hatása. A spontán játék feltételeinek megteremtésén túl az óvónő közvetlen játékot segítő irányítása is számtalan lehetőséget teremt a spontán játék fejlődésében, és annak fejlesztő hatásának kiaknázásában.

A gyermek és a spontán játék fejlettségi szintje által megkívánt, közvetlenül irányító óvónő - meghagyva az önkéntes játék örömeit – van, hogy

- együtt játszik az erre vágyó, ezt igénylő gyermekkel,
- ötletet, tanácsot, segítséget ad igény szerint, elősegítve ezzel a játék s a gyermek személyiségének fejlődését,
- távoli szemlélőként tudatos megfigyelője az önállóan játszó gyermekeknek, miközben számtalan információt tud meg a játékról és a gyerekekről.

Programunkban a közvetett s közvetlen *irányítás* során egyaránt tekintettel vagyunk a gyermek, s játéka fejlettségi szintjére, melyek egymásra kölcsönösen hatva fokozatosan fejlődnek.

Mindig tudjuk, melyik gyermek melyik játékfajtát, hogyan játssza (gyakorló, szerep, szabály, stb. - mennyi ideig, milyen együttműködéssel stb.), melyek fejlettségére utalnak.

A szükséges mértékű minden erőszaktól mentes segítséget a továbbfejlődés érdekében az óvodapedagógus ennek függvényében adja meg.

Az udvaron az óvodapedagógusok a területet felosztva figyelik a gyermekeket. A közösen kidolgozott udvari élet szokásait minden udvarrészükön tartózkodó gyermekkel betartatják, melyhez a szülők itt tartózkodása (érkezés, távozás, közös programok) során, igénylik a szülők együttműködését. Az egységes szokásrend kialakításának, betartatásának jelentőségéről, az együttműködés sokszínű formájának felhasználásával próbálja meggyőzni a szülőket.

Elhelyezkedésükkel folyamatosan figyelemmel kísérik a gyerekek spontán játékát, ha szükséges, segítségükre sietnek.

Egyedi megítélés szerint élnek a közvetlen irányítás lehetőségével is, pld. lehetőséget biztosítanak az:

- ügyességi játékok (ugró, szökdelő, fogócska, szembekötősdí játékokra, trambulinozásra, csúszdázásra, mászóházásra...)
- versenyjátékok,

- szerepjátékok (homokozás, főzőcske, babaházban babázás...)
- népi mozgásos körjátékok és egyéb játékok (pld. Gyertek haza ludaim, Hogy a kakas...) játszására.

Programunkban a szervezett képességfejlesztő tevékenységek zömét a játékok adják. Ezek a tevékenységek az óvodapedagógus által célirányosan szervezett tevékenységek, melyben a gyermek részvétele önkéntes, játékvolta miatt sok örömet nyújtó, ugyanakkor fejlesztő hatású. Ezek ugyanúgy, mint a spontán játékok, különböző játékfajták lehetnek a megcélzott fejlesztésnek megfelelően a gyermek fejlettségi szintjét, érdeklődési körét figyelembe véve. Részletes bemutatására a szervezett tevékenységeknél kerül sor.

11.2. MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK

A munka jellegű tevékenységeket a gyermekek a nap során szükség szerint, fejlettségi szintjüknek megfelelően végzik, ezért kezdetben saját szükségleteik kielégítéséért, később társaikért is dolgoznak. Törekszünk arra, hogy a munkavégzés külső kényszertől mentes, örömmel végzett tevékenység legyen, biztosítson sikerélményt a gyermek számára.

Az óvónő irányítása, a segítség mértéke ezért a végzett munka nehézségi fokától, a gyermek fejlettségi szintjétől, igényétől függ.

Az óvodában előforduló munka jellegű tevékenységeket nem dolgoztuk ki külön fejezetben, adott területekhez értelemszerűen kapcsoltuk (pl. gondozás, önkiszolgálás, naposság, környező világ megismerése, kerti munka, játékrend kialakítása stb.)

11.3. MOZGÁS

A mozgás az óvodáskorú gyermek legtermészetesebb, belső szükségletéből fakadó megnyilvánulási formája, önérvényesítési módja.

További képesség fejlődésükben is jelentős szerepet tölt be a mozgás, hiszen számukra az az igazán érthető és feldolgozható információ, amit mozgásos tevékenység útján tapasztalhatnak. Az idegrendszer érési folyamata alapján a motoros képességeknek két nagy csoportját különböztetjük meg:

1. A **kondicionáló képességek** a szervezet meghatározó energetikai tényezői, az erő, gyorsaság, állóképesség.

Erő: az izmok fejlettségétől függ (feladat a törzs, a kéz, a láb erősítése)

Gyorsaság: elsősorban a reakciógyorsaság fejlesztésére kell törekednünk

Állóképesség: a megerőltetés nélküli mozgást biztosítja. Fizikai terhelés mellett a szervezet biológiai egyensúlya fennmarad (pld. légzés, keringés, stb.). Az óvodáskorú gyermek állóképességének hatékony fejlesztését, fokozatos terheléssel érhetjük el.

2. A koordinációs képességek az idegrendszer fejlettségétől függően egyrészt a különböző izomcsoportok egyidejű, összerendezett mozgását jelenti, valamint a környezethez/téri viszonyokhoz, társakhoz, tárgyakhoz való alkalmazkodást jelenti., szoros összefüggésben a periférikus folyamatok fejlődésével. Mindebben kiemelt szerepe van a szenzomotoros koordinációnak/ mozgásos érzékelésnek. A gyermek érzékelés-észlelés alapján szabályozza a mozgását, ugyanakkor a mozgás visszahat az érzékelő folyamatokra, lehetővé teszi az agyban a test, az izmok helyzetének, állapotának egyre pontosabb leképezését.

A *testkoordináció* biztosítja a felesleges izommozgások nélküli, könnyed, összehangolt, rugalmas mozgást, melyet az agyban befolyásol az idegrendszeri érettség.

Az *egyensúly*, ami statikus és dinamikus, Az egyensúly fenntartásában három érzékszerv fontos, a test érzékelhető sejtjei, a látás, és a felső fülben lévő egyensúlyszerv. Ezen szervek

automatikus együttműködése szükséges az egyensúlyfejlesztő mozgások mindennapi gyakorlásához.

Az ügyesség a mozgáskoordináció alkalmazkodása a konkrét cselekvésekhez (kéz és az ujjak koordinációja).

A mozgásfejlesztés során valamennyi területet fejlesztenünk kell.

A mozgástanulás feltételei:

Az összerendezett, koordinált mozgás megkívánja a koncentráció képességet, a pontos, szenzomotoros érzékelést, a lényeges mozzanatok kiemelését, és ezek alapján a mozgás megtervezését, és kivitelezését. Ez az agy különböző területeinek az összműködését jelenti (látás, hallás tapintás, kinezetikus észlelés, emocionális állapot, gondolkodási műveletek, Mozgásfejlesztés hatására, a mozgás egyre pontosabbá, összerendezettebbé válik, automatizálódik.

A mozgásfejlesztés mozzanatai:

Komplex mozgások során több izomcsoport koordinálása történik egyidejűleg, ezért nehéz óvodás korban komplex mozgásokat kialakítani.

Mozgástanulás, gyakorlás során finomodik a mozgás, de még több pontatlanság adódik, ezért óvodás korban a mozgásokat részekre bontva sajátítatjuk el a gyerekekkel. Nem mindegy, hogy milyen időközönként és hányszor ismételjük a gyakorlatokat, minél gyakrabban, annál eredményesebb lesz., hiszen a gyermek emlékében idegrendszerében megmarad a mozgás, és egy idő után automatizálódik.

A mozgásfejlődés szempontjából a mozgástanulást két nagy szakaszra bontjuk

- *Szenzitív fázis:* olyan időtartam, amelyben a szervezet intenzív fejlődéssel reagál a környezet hatásaira, intenzívebb, mint más szakaszban.

- *Kritikus szakasz* határozott időtartalmú, és hogy a kívánt fejlődés létre jöjjön, külső hatásoknak feltétlenül érvényesülni kell

Az óvodáskor mozgás szempontjából szenzitív és kritikus szakaszra tekinthető, melyben igen gyorsan elsajátítódnak különféle minták. A mozgás és az érzékelés finoman összehangolódnak.

Ha ebben a szakaszban akadályozott a mozgás, a finom összehangolás nem történik meg, következményei az iskolai tanulásban jelentkeznek.

Óvodás korban a kielégítő, megfelelő mozgásfejlesztés a fizikai, pszichikai, és intellektuális szempontból egyaránt nagyon fontos. Ha a gyermek ebben a szenzitív időszakban nem kapja meg a megfelelő mozgási lehetőségeket, motoros képességeinek fejlődése lemarad, s ez kihat szellemi fejlődésére, érzelmi életére, szervezetére egyaránt.

Az idegrendszer a mozgáskoordináció szervezője, szoros kapcsolatban állnak egymással. Mozgás segítségével hatunk az idegrendszer éréseire. Óvodás korra éri el az idegrendszer azt a fejlettségi szintet, amely szükséges a koordinált összerendezett mozgások végrehajtásához. A koordináció helyességét jelzi a mozgás pontossága. Célszerűsége, gazdaságossága és a részfeladatok automatizálódása.

Óvodás korban a csontosodási folyamat még nem fejeződött be, ezért igen fontos a helyes mozgáskoordináció, mely elősegíti a csontosodási folyamatot.

A rendszeres mozgás, kedvezően befolyásolja az egész szervezet növekedését, hozzájárul az állóképesség légző- és keringési rendszer teljesítőképességének, a csont- és izomrendszer teherbíró képességének növekedéséhez.

Fontos szerepet játszik az egészség megővésében, a biológiai egyensúly fenntartásában. Növeli a szervezet teherbíró, ellenálló, alkalmazkodó képességét. Az örömmel végzett rendszeres mozgással a gyermeket az egészséges életmód kialakítására szoktatjuk, ez mintául szolgál a szülő számára is. Megfelelő terheléssel, edzéssel segíthetjük a testi képességek fejlődését. A mozgástapasztalatok révén kapcsolatba kerül a gyermek a környezet tárgyaival, jelenségeivel és az őt körülvevő személyekkel, gyerekekkel és felnőttekkel. A mozgáshoz

fűződő pozitív érzelmi viszony fenntartása érdekében minden esetben alkalmazkodunk a gyermek egyéni képességéhez, fejlettségi szintjéhez, a fejlődés egyéni üteméhez.

A mozgás a gyermeki személyiség fejlődésének mozgatórugója.

Szervesen illeszkedik az egésznapos tevékenységbe. A gyermek különböző mozgásos tevékenység által kapcsolatba kerül társaival, a felnőttekkel, s az együtt mozgás során személyisége pozitív szociális értékekkel gazdagodik.

(pl. egészséges versenyszellem kialakulása, kudarcűrés, együttműködési képesség, alkalmazkodás, türelem, segítőkészség stb.) A gyermek érzékeli saját testhatárait, gyakorolja sokféle mozgásfunkcióit, fejleszti testrészismeretét, testsémáját, térszemléletét, téri tájékozódó képességét.

A mozgásban szerzett és fejlődő képességek, és az ezekhez kapcsolódó nyelvi szimbolikus leképezések hozzájárulnak az értelmi képességek fejlődéséhez is. A motoros funkciók fejlettsége meghatározza az érzékelő (perceptuális) funkciók fejlődését, ami a fogalmi gondolkodás előfeltétele, hiszen az értelmi, fogalmi műveletek gyökere a tényleges cselekvésben van. (Dr. Porkolábné Balogh Katalin: Mozdás- testkép- énkép-mozdásfejlesztés- értelmi képesség).

A napirend kialakításánál fő szempontunk, hogy a gyermekek minél több időt töltsenek a szabad levegőn, az udvaron, ahol a napfény, friss levegő és a mozgás együttes hatása érvényesül. A napirend szerves része a mindennapi frissítő mozgás, melynek napi tervezése garantálja a tudatosságot.

Törekszünk arra, is, hogy az udvari játék során (változatos talajterepen, domb, füves, betonozott térburkolatos, kavicsos rész, udvari többfunkciós mozgásfejlesztő játékeszközök, ahol biztosított a kúszás, mászás, függeszkedés, egyensúlyozás, hintázás lehetősége) lehetőleg minden gyermek találja meg a képességének, érdeklődésének, adottságának legmegfelelőbb mozgásos játéktevékenységet.

Heti két alkalommal rendszeres együttes mozgásos tevékenységre kerül sor.

Az alapvető testi képességek fejlesztését elősegítő nagymozgásos tevékenységek anyaga: járás, futás, természetes támaszgyakorlatok, egyensúlyozás, szem- kéz, szem- láb, szem- kéz- láb koordinációs gyakorlatok, mozgásos/testnevelési játékok.

A képességfejlesztő feladatok több fejlettségi fokozatát egyszerre alkalmazzuk.

Egy szervezeti tevékenység során több fejlettségi szint gyakorlására adunk lehetőséget.

Nagyon fontos a fejlődés/a fejlesztés fokozatainak betartása, melyek lépcsőfokai megtalálhatóak „A megismerés fejlesztés rendszere és eszköztára” könyvcsaládunk 1-es és 8-as kiadványaiban

Maximális lehetőséget biztosítunk arra, hogy a gyermekek egyéni fejlettségüknek és tempójuknak megfelelően sokat gyakorolhassák a különböző mozgásos tevékenységeket.

A mozgásfejlesztés feladatai

A gyermekek természetes mozgásigényének kielégítése, a mozgás megszerettetése, mozgáskedvük fenntartása, a rendszeres mozgás feltételeinek megteremtése által az egészséges életvitel kialakítása, egészségük megóvása.

Testi képességeik a kondicionáló és koordinációs képességek megismerése, egyéni fejlettségi szinthez igazított fejlesztése.

Mozgástapasztalatok biztosítása sok-sok játék (szabályjáték, utánozó szerep, játékos elemek) alkalmazásával (A szenzitív időszak maximális kihasználása)

Speciális fejlesztést igénylő gyermekek esetében szükség szerint külső szakember bevonásával történik a fejlesztés.

A gyermek közvetlen környezetének (család) meggyőzése a mozgás fontos szerepéről.

A pedagógusi attitűd segítse elő a mozgás hatására átélt örömteli játék létrejöttét, a segítő, támogató hozzáállással, a pozitívumok kiemelésével, (a versenyhelyzetek elkerülésével) a képességek fejlődését, az együttmozgás örömeit.

A tevékenységek szervezése során alapvető fontosságúnak tartjuk ezeket a szempontokat.

A mozgás sajátosságából eredően az egésznapos óvodai életet átfogja, megnyilvánulási formái sokszínűek: csoportszobában, tornaszobában, fejlesztőszobában és az udvaron szervezett játékok, tevékenységek (egyéni, mikrocsoportos, együttes formában) és a gyermek spontán játéka, tevékenységei.

A gyermekek környezetének kialakításában arra törekszünk, hogy mobil, biztonságos, mozgásra inspiráló berendezések, eszközök, kiegészítő eszközök álljanak rendelkezésükre. A gyermekeknek módjuk van az egyéni mozgásigény kielégítésén túl, a nagyobb mozgásos tevékenységben, a szervezett közös játékban való részvételre, és a finommotoros koordinációt igénylő egyéni illetve közös játékokra, tevékenységekre is (pl. a nagymozgásban kézi szerek alkalmazása).

A mindennapi frissítő mozgás is kellő hangsúlyt kap a napirendben, melyet célszerű szabad levegőn, az udvaron végezni.

Középpontban a változatos mozgásos játékok állnak, (pl. futó-, szabály-, fogójáték, énekes-mozgásos játék, drámajáték), de az udvari mászó szerek lehetőségeit is kihasználjuk. Időtartalma az adott körülmények függvényében a gyermekek fejlettségét figyelembe véve 5 - 20 perc.

Az egyre finomabb, apró mozdulatok kialakulása, a finommozgás fejlesztése sokszínű, változatos tevékenység által az egész nap folyamán, játékban, s a játékba ágyazott **vizuális és egyéb tevékenységek** során történhet,

pl. játékban:

építés, összerakás, gyöngyfűzés, konstruálás stb. eleinte nagyobb elemekkel, majd egyre kisebbekkel, fokozatosan növekvő elemszámmal a gyermek egyéni fejlettségétől függően.

pl. vizuális tevékenységben

agyagozás, gyurmázás, rajzolás, festés, hajtogatás, vágás, mozaikolás, tépés, ragasztás népi kismesterségek körébe tartozó tevékenységek, (pld. varrás, szövés, fonás, nemezelés, korongozás, gyöngyfűzés).

A vizuális tevékenységben a vizuális technikák változatos, sokszínű, természetes alapanyag alkalmazásánál igazodunk a gyermekek érdeklődéséhez, fejlettségi szintjéhez, az „önkifejezés egyéni megnyilvánulás lehetőségeihez.

A vizuális tevékenységek sokszínű lehetősége, szervezési elveinek kibontása a rajz-kézimunka- mintázás fejezetben található.

A mozgás fejlesztő hatásai elsősorban:

- alaklátás (gestalt látás) rész-egész összefüggéseinek felismerése
- formaérzékelés (forma, nagyság, felület..)
- térészlelés, irányok
- testséma (taktilis, motoros, vizuális érzékelési tapasztalatok, idegrendszerben való tükröződése. A gyermek számára vizuálisan, kinesztetikusan tudatossá válik hogy a testével a teret hogyan tölti be).
- motoros fejlődés,
- kognitív folyamatok,
- szociális képességek
- érzelmi-akarati képességek

11.4. ANYANYELV

A gyermek az anyanyelvet születésétől kezdve az őt körül vevő környezetétől hallja, s azt utánozva tanulja meg. A nyelv gyakorlása, használata, hallás és ritmusélmény számára. A mondókázás, verselés, mesélés, a nyelv használata örömmel végzett tevékenység, mely által a gyermek elsajátítja az anyanyelv szimbolikus jelrendszerét.

A *szociokulturális környezet hatása* is meghatározó a gyermek kifejezés és kérdéskultúrájának fejlődésében és a kommunikációs készség kialakulását ez is segíti.

Ez a tevékenység átszövi az óvodai élet egészét. A gyermekek szabad játéka és a különböző tevékenységek során mindig időt és lehetőséget biztosítunk a felnőttel és a társakkal való beszélgetésre is. A pedagógus feladata a gyermekek egyéni és egymás közötti kommunikációjának tudatos ösztönzése. A felnőttek, de különösen az óvodapedagógusok beszédmintája a gyermek kifejezés és kérdéskultúrájának fejlődését, kommunikációs készségének alakulását segítik. A felnőtt kommunikációja példaértékű a gyermek számára (szókincs, hangerő, hangszín, metakommunikációs eszközök stb.), melyet mindig a gyermek fejlettségi szintjéhez szükséges igazítani. A napi tevékenységekben zajló kommunikáció során gyakoroltatjuk az egymásra figyelmet, a másik fél mondanivalójának meghallgatását.

Az *anyanyelvi játékok* sokféle képesség fejlesztését szolgálják, pld. hallás és fonémahallással kapcsolatos játékok során, a beszéd hangzását gyakorolhatjuk, ami később a beszédhang megkülönböztetését segíti, a külső és belső hallást finomítja.

Az *anyanyelv és a ritmus összekapcsolása* úgy, hogy eljussunk a rövidebb (fejlettségtől függően) 2-3 (több) szótagú szavak szótagolásáig (az egyenletes lüktetés és a ritmus elsajátításán keresztül).

Az *artikulációs játékok* a szájteri tájékozódást a beszédmotorika fejlődését segítik, melyek hozzájárulnak a helyes, tiszta hangképzéshez, fejlesztik a szép, kifejező beszédet, a beszédlevegést, a beszédstílust.

A *megfelelő mennyiségű passzív és aktív szókincs* az alapja a gyermek beszédértésének (illetve a későbbiekben a szövegértésnek a nélkülözhetetlen alapelemei), ez teszi lehetővé a gyermek számára, hogy a hozzá intézett kérdéseket megértse, a fogalmakat helyesen használja, kifejező készségét ne akadályozza szótagolási nehézség, „értelmezési szótárból” mindig képes legyen előhívni a megfelelő szavakat, azaz kifejezése gazdag, árnyalt legyen.

Fontosnak tartjuk a *beszédhanghallás* (fonémahallás) tudatos fejlesztését-anyanyelvi játékokkal, amelynek szenzitív fejlődési időszaka az óvodás korra tehető, s a sikeres iskolakezdés szempontjából az írás, olvasás elsajátításának alapköve.

A szókincs bővítésével kapcsolatos játékok során gazdagodik az általános és relációs szókincs, mely nélkülözhetetlen a kifejező készség gazdagodásához, segíti a tartalmasabb beszédet, a helyes fogalomhasználatot.

Kommunikációs, metakommunikációs játékokkal a társas kapcsolatokhoz szükséges viselkedési mintákat, jelrendszereket sajátíthatnak el, amelyek segítik a gyermekeket önmaguk kifejezésében, megértésében, kapcsolatok kialakításában, tartásában, alakítják szociális érzelmeiket, beállítódásukat.

A gyermekek fejlettségét figyelembe vevő szervezett tevékenységeket is tartunk ezekből a tevékenységekből. Ilyenkor az óvodapedagógus által kezdeményezett tudatosan megválasztott helyen és időben, anyanyelvvvel kapcsolatos (nyelvi játékok, drámajátékok, dramatizálás, mesélés, verselés) énekes, dalos és vizuális játékokba, tevékenységekbe kapcsolódhatnak be a gyermekek, ki-ki érdeklődésének, fejlettségének megfelelően.

Ezen tevékenységek során gazdagodik a gyermekek érzelmvilága, az együttes játékok, tevékenységek során fejlődnek szociális képességeik, alapvető együttélési szokás és szabályrend alakítóivá és befogadóivá válnak. Alakul erkölcsi tudatuk, az alkotó együttlétek során fejlődik kreativitásuk, gondolkodásuk, stb.

Anyaggyűjtésünk, témaválasztásunk nagyrészt népi eredetű, mivel a népi kultúra őrzi leginkább nemzeti hagyományainkat, kulturális örökségünket.

Pedagógiai programunk tehát fontosnak tartja a *kulturális örökségek ápolását*, ezen keresztül *a gyermekek nemzeti öntudatának erősítését*.

Nyelvi játékgyűjtemény készítésével (melyhez ajánljuk a már meglévő kiadványokat, többek között saját gyűjteményünket) segíthetjük, **hogyan fejlettségüknek megfelelően vehessenek részt azokban**. Pld. *Játék a hangokkal, (hanganalízis) játék esetében az alábbi fejlettségi szinteket különböztetjük meg:*

- Hangok utánzása mozgáshoz kapcsolva, hívóképek segítségével
- Hangfelismerés, az adott hang jelzése hívóképpel
- Hívókép alapján az adott hang hangoztatása
- Az adott hang felismerése szavakban, jelzése hívóképpel
- Az adott hang a szóban hol található (elején - közepén - végén)
- A szóban az adott hang, hanyadik helyen található (konkrétan, sorszámokkal kifejezve)

Az anyanyelv felülmúlhatatlan élményét nyújtja a gyermek számára a mese, a vers, a mondóka.

11.5. VERSELÉS, MESÉLÉS

A mese a gyermek számára lelki táplálék, egészséges lelki életének, kiegyensúlyozott, gazdag érzelmű személyiségfejlődésének alapja, táptalaja.

A gyermek természetes korlátait - kicsisége, gyengesége, kezdetleges ismeretei, tapasztalatai a világról - lépheti át a mese megélésével, oldva ezzel egyrészt a természeti társadalmi környezetéből felé áramló, számára sokszor érthetetlen, megmagyarázhatatlan információáradat miatt kialakuló szorongásokat, félelmeket, másrészt segít is helyét megtalálni ebben a sokszínű, érdekes, számára mindig újat nyújtani tudó „varázslatos” világban.

Ezzel kapcsolatos titkos vágyai kaphatnak szárnyra és teljesülhetnek be a mese útján. Pl. a legkisebb, a legügyesebb, a gonosz boszorkány a hétfejű sárkány legyőzésével, becsületességgel a jó mindig elnyeri jutalmát, eléri célját.

Petrolay Margit így ír erről:

„Hetedhét ország mesetájain a szépért, a jóért, igazáért küzdő mesehősökkel azonosulva nemcsak a győzelem örömét élik át gyermekeink, hanem érzelemben, ismeretekben, képzeletben, az erkölcsi értékekben gyarapodva formálódik személyiségük, alakul erkölcsi tudatuk.”³

Ezért nem mindegy, hol, hogyan és mit mesélünk. Tudatosan válogatunk a népi kultúra értékeiből, különösen a magyar népmesék, mondókák, versek köréből pl. Benedek Elek, Arany László, Kolozsvári G. Emil. Népmese gyűjteményeiből, a magyar írók, költők műveiből, pl. Arany, Móra, Weöres, Kányádi S. illetve egy-egy napjainkban íródott- az alapelveket szem előtt tartva,- mesével, verssel is megismertetjük a gyermekeket, pld. Berg Judit, Bartos Erika. A magyar népmesék, mondókák, népköltések, versek szerepét és

³ Petrolay Margit: Gondolatok a gyermekirodalomról. Tk., Bp., 1978., 5.o.

fontosságát hangsúlyozzuk, de ezek mellett a gyermekek ízelítőt kapnak más népek mesevilágából is.

A meséléshez mindenekelőtt elengedhetetlen a mesei hangulat megteremtése, a nyugodt, derűs légkör kialakítása, mikor a figyelem a mesélőre irányul és a „Hol volt hol nem volt” érzelmi állapotában ringatózhat a meshallgató.

Jó, ha van egy megszokott hely pl. mesesarok, szőnyeg, esetleg mesepárna stb., egy megszokott jel, ami a közelgő mesélést jelzi, pl. csengő, meseparaván, mesélő fotel, gyertyagyújtás stb.

A mese előadása segíti a gyermeket a szöveg képzeleti levetítésében, az érzelmi, hangulati tartalmak befogadásában, megélésében, a mesei élmény megvalósulásában. Az így kialakuló mesei hangulat a mesélő és meshallgató közös élményévé válik.

Ez a közös élmény összefűz, a kapcsolat egyik alappillére lehet.

A fejlettségi szinttől függően eleinte a szavak hullámzása, a mese előadása által közvetített hangulatok búvólik el a gyermeket, később képzeleti úton a mese aktív részeseivé válnak.

„A gyermek egész élete a költészet és a valóság közt imbolyog” - írja Kiss Anna.¹

Jó, ha van a csoportszobában egy olyan hely, ahol a gyerekek rendszeresen bábozhatnak, dramatizálhatnak. Ezekhez elérhető helyen anyagokat, kellékeket, bábokat találnak, vagy készítenek.

Bábozás és dramatizálás során mesei élményeket élhetnek újra, dolgozhatnak fel sajátos eszközökkel, amely során másképp élik meg az átváltozást. Saját kifejezési eszközöket használhatnak, találhatnak ki, a szavak, a mozdulatok a színek konkrét világában.

11.6. RAJZOLÁS, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZI MUNKA

A gyermek élete csonka lenne művészi élmények nélkül. A művészet kitágítja a világot, olyan élményeket nyújt, amelyeket a gyermekek a valóságban nem mindig élhetnek át. A művészet mélyen fejti ki hatását, az értelmi életet gazdagítja, csiszolja az érzékszerveket, vagyis látni és hallani tanít, meglátni a szépet. A művészet nemcsak a megismerés és az érzelmek kultúrája, hanem játék, tevékenység, tehát *alkotás* is. Mint minden művészetben így a vizuális jellegű tevékenységben is sok a játékos elem. *Játék a festékekkel az anyaggal, a színek kavalkádjával, az agyag ütögetésével, stb.*

Gyermekkorban dől el, milyen lesz a gyermek *ízlésvilága, szabad önkifejezésének lehetősége* és miképpen épül be az életükbe, ez a kimeríthetetlen örömforrás.

Nap, mint nap felfedezhetjük a természet szépségét, átélhetjük a természet adta esztétikai élményt, belefeledkezhetünk a felfedezésekbe. Ezt szolgálják a kirándulások, séták stb. A különböző élmények, az ünnepek, jeles napok átélésével, végigjárásával hozzásegítjük a gyermeket ahhoz, hogy a „bennük fészkelő” ősi elemeket, képeket életre keltsük, így láthatóvá válnak a gyermekrajzokon pld. kör, kereszt, létra, királylány – szoknyasátor, pillangó, virágok, a nap – hold – csillagok, táltos ló, huszár...

Az esztétikai nevelés szerves része a nevelés folyamatának, a teljes személyiségformálásnak. Komplex folyamat, mely tartalmazza az

esztétikai érzékelés elsajátítását,
esztétikai élmények biztosítását,
érezelmek felkeltését,
esztétikai ízlés kialakítását
és alkotó képességek megalapozását.

¹ Ki kicsoda a Mai Magyar Gyermekirodalomban
Db., Csokonai Kiadó., 1991., 81.,o.

A vizuális nevelés területén az intuícióra, a véletlenszerű felfedezésre, az alkotó kedv felkeltésére helyezük a hangsúlyt, hogy színben, formában kiélhesse a gyermek alkotói vágyát, *mely nem más, mint belefeledkezés, öröm, játék, tevékenység*

A vizuális nevelésben is fontos szerepe van az óvónő személyes példájának.

A gyermek látásához, a képi gondolkodáshoz partnerre van szükség, biztató, megerősítő felfedezést észrevevő partnerre, aki tud örülni a papírt is átszakító firkának, az agyagpalacsintáknak, a véletlenszerűen összefolyt „fának” úgy, mint a megalkotott műnek. Az eszközökkel való játszást, próbálkozást, tapasztalatszerzést, a tevékenykedést, a kismozgások gyakorlását a mozgásfejlődés lehetséges útja váltja fel.

El kell tudnunk fogadni, hogy a vizuális nevelés célja maga az örömet jelentő *tevékenység* és nemcsak maga az „alkotás”. Az elkészült „mű” elsősorban jelzés a gyermek ismereteiről, véleményéről, érzelmi életéről, finommotorikájának fejlettségéről.

Hagynunk kell, hogy a gyermek képességeinek megfelelően, saját elgondolása szerint saját élményeit megalkothassa.

Az irányítás elsősorban feltételt megteremtő célszerű eszköz, és anyaghasználatra, *a technikai alapelemek megtanítására* szorítókozó. Ha valaki elakad, bátorítást, biztatást, megerősítést adó, hiszen a fejlődés mozgatója a tevékenységgel, gyakorlással biztosított önfejlődés.

A környezet esztétikájával is nevel.

A csoportszoba kialakításában, díszítésében a természetes anyagforrások, a *népi kultúra* motívumkincsének adaptálásával, értékeinek apró megjelenítésével is helyet kapnak.

(pld. berendezési tárgyak természetes anyagokból, a kismesterségek produktumainak megjelenése a csoportszobában, mézeskalács, gyapjú képek, labdák, agyagfigurák, hímes tojás stb.)

A kézműves polcon a gyermek rendelkezésére áll egy gazdag anyag- és eszköztár, (pld.a természetes anyagokon, terméseken túl, akvarell papír, tempera, vízfesték, különböző formájú és vastagságú zsírkréta, vastagabb és vékonyabb háromszögű és ötszögű színes és grafit ceruzák, filctollak, tüfilcek, jobb és balkezes ollók és, porfesték, zsírkréták, agyag/gyurma a formázásához használt eszközök, időlegesen merített papír, gyapjú, viasz, íróka, mandala ....), figyelembe véve a gyermekek fejlettségi szintjét. Ebből az anyag és eszköztárból az egész nap során játékba ágyazottan bármikor tevékenykedhet, alkothat a gyermek. A technika tökéletesedésével fejlődnek a gyermek képességei, az önkifejezésük egyre kifejezőbbé válik.

Irányításunk során az eszközök, anyagok használatára tanítjuk meg a gyermeket (pld, ceruzafogás, ecsethasználat...), hogy egyre bátrabban éljen az önkifejezés általa választott technikai lehetőségével.

A vizuális jellegű tevékenységek során a különböző anyagok használatára vonatkozó anyagszerűség elvét, minden esetben, tiszteletben tartjuk. Pld. természetes anyagot, csak természetes anyaggal díszítünk és használunk együtt

11.7. ÉNEK, ZENE, ÉNEKES JÁTÉK, GYERMEKTÁNC

A játékhoz és a nyelvhez szorosan kapcsolódva, azoktól a mindennapokban elválaszthatatlan a zenei nevelés.

A mindennapos mondókázás, az énekes gyermekjátékok, a sok-sok közös éneklés a zenei anyanyelvet alapozzák meg.

A zenének egyik fő alkotója a ritmus. A ritmus életünk fő alkotórésze is. Szervezetünknek is van belső ritmusa, melynek fő pillérét szívünk dobbanása adja. Belső ritmusunkat a minket körülvevő világ ritmusa - a nap, a hold, évszakok, nappalok-éjszakák, élőhelyünk, szociális környezetünk, stb. is szabályozzák.

A zene a tánc minden ember, minden kultúra sajátja, ezért nem igényel tolmácsot. Az ősi kultúráktól a mai napig - éljen a föld bármely részén, bármely kultúrájában - az ember életéhez kapcsolódó jelentős eseményeihez a tánc, a zene, a ritmus kifejezése társul. Ilyen a harc, a vadászat, a születés, a halál, az esküvő stb. Születéstől kezdve a kapcsolat kialakítás eszköze is a zenei kifejezés. A ringatás, a halk dúdolás, az altatók az anyaméh biztonságos hangulatát sugallják, a harmonikus fejlődést segítik, a gyermek belső feszültségét oldja.

Az énekes, mozgásos játékok átszövik az óvodai élet mindennapjait.

A magyar zenei kultúra alapja a népzene, ezért kívánatos, hogy az óvodai ének-zenei tevékenységek alapja népzene legyen. Népi mondókák, dalos játékok, népdalok, néptáncok.

A népi hangszerek megismerése.

Mondókázás, éneklés, énekes játékok során lehetőség nyílik a nyelvvel, ritmussal, hallással kapcsolatos játékok játszására is, ezáltal tágul a gyermek zenei érdeklődése, fejlődnek zenei képességei (hallással, ritmussal kapcsolatos képességek).

Utánozva tanulják meg a szép, harmonikus mozgást, helyes testtartást, kifejező, tiszta éneklést, a hangok artikulációját, a népi mondókák, dalos játékok változatos kifejezéseit, szófordulatait, melyek során bővül szókincsük, színesebbé válik kifejezőkészségük, finomodik fonémahallásuk, és fejlődnek bizonyos értelmi képességeik (pld. az érzékelés, észlelés) gazdagodik érzelmi, akaratni képességük.

Az ének-zene, a nyelv, a mozgás élményét egyazon időben nyújtja a gyermeknek. Átélik a közös éneklés, együttmozgás élményét, ezáltal a társakhoz való viszonyokat, kapcsolatokat is segíti.

Minden alkalmat megragadunk az éneklésre, zenélésre és ennek lehetőségét a gyermekek számára is biztosítjuk.

Szervezetten is kezdeményezünk hetente több alkalommal énekes, zenés játékot, játékos tevékenységeket, ahol egy képesség több fejlettségi szinten jelenik meg, sikerélményt biztosítva ezzel a különböző fejlettségi szintű gyermekeknek.

Törekszünk arra, hogy az énekes, játékos együttlét öröm forrása legyen a gyermek számára.

11.8. A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE

Élmény és tapasztalatszerzésre elsősorban a gyermek (szűkebb és tágabb környezete) környezete - a család, az óvoda - adja a legtöbb lehetőséget. Fontos, hogy a gyermekeket körülvevő felnőttek fogékonyak, odafigyelők legyenek, hangolódjanak rá a gyermek érzelmeire, érdeklődésére.

A felgyorsult technikai fejlődés, a naponta felénk áradó ismeret és információözmény mellett az óvodának fel kell vállalnia, hogy az értékeket megőrizve, a hagyományokat ápolva biztosítson sokszínű tapasztalati lehetőséget a gyermekek számára.

Az értő, érdeklődő felnőttekkel szerzett tapasztalatok segítik a gyermekeket abban, hogy nyitottakká, a külvilág aktívabb befogadóivá váljanak. Tevékenykedés közben a gyermekek átélik a felfedezés örömét, kérdések merülnek fel bennük, megtanulnak látni, megfigyelni, gondolkodni.

A gyerekek az érzékszerveiken keresztül tapasztalnak, tanulnak, a tevékenységeket is ennek függvényében kell szervezni.

Az ismeretszerzésben, tapasztalatszerzésben a tanulás folyamatában az érzékelés- észlelésnek, a gondolkodási műveleteknek nagy szerepe van (analízis, szintézis, összehasonlítás, általánosítás, konkretizálás, következtetés).

Segítenünk kell a gyermeket felfedezésekhez jutni (élmények, tapasztalási lehetőségek biztosítása tevékenységek által), melyben a gyermekek a megszerzett ismereteiket gyakorolhatják, gyakorlás útján elmélyíthetik azokat.

Segítenünk kell a gyermeket abban, hogy a különböző forrásból megszerzett élményeit, tapasztalásait, ismereteit, tudását minden helyzetben alkalmazni tudja, erre megfelelő gyakorlási lehetőséget kell biztosítanunk, mind a spontán játék, mind pedig a szervezett tevékenységek során.

Igazodni kell a gyermek életkori sajátosságaihoz, egyéni fejlettségi szintjéhez, érdeklődéséhez. Az élmény, a tapasztalás és a képességeknek megfelelő tevékenységek áthatják az óvodai élet egészét.

A külső világ tevékeny megismerésének tartalmi csomópontjai:

Környező valóság: Az évszakok, ezen belül az emberek, állatok, növények élete, az élettelen természet, természeti jelenségek, ezek egymáshoz való viszonya, hatásuk egymásra.

A természeti, társadalmi környezet megismeréséhez az élményszerzést, tapasztalatszerzést, ha csak lehet, a szabadban, a természetben kell szervezni.

Feladat a környezetünk, lakóhelyünk, természeti, társadalmi értékeinek, sajátosságainak a felfedezése megismerése, a

környezetbarát szokások, egészségtudatos környezet, környezetvédelem megismerése, megalapozása, a szabadban végzett munkálatok megismerése, gyakorlása

A jeles napok, ünnepek, az ezekhez kapcsolódó néphagyományok, szokások, kismesterségek, ezek anyagai, eszközei és munkafolyamatai.

A szülők által kínált élmény és tapasztalatszerzési lehetőségek.

A helyi sajátosságokból adódó lehetőségek, lakóhelyünk (kertváros) adottságait is. /pld. városközpont, Nagyerdő, piac, kiskertek/ Az ezekkel való ismerkedés közvetett módon a szűkebb hovatartozás érzéseinek alakulását is segíti.

A család életmódja, munkája, hobbija, mely lehetőséget nyújt olyan élmények, tapasztalatok szerzésére melyek kitágítják, bővítik a külvilággal való ismerkedés skáláját.

A matematikai tartalmú tevékenységek, játékok

Spontán és szervezett tevékenységek, amelyek alkalmat adnak a közvetlen, vagy közvetett matematikai tapasztalatszerzésre. E tevékenységek során a gyermek megismeri a közvetlen környezet mennyiségi, formai, kiterjedéssel való viszonyait, a hozzájuk kapcsolódó matematikai fogalmakat. Kialakul a gyermek számfogalma, fejlődik tájékozódó képessége térben és síkban egyaránt

Halmazalkotások:

- Halmazok képzése, számosság megállapítása,
- Halmazok összehasonlítása, tulajdonság szerint
- Halmazok szétválogatása tulajdonság szerint (szín, forma, méret, számosság.... hozzátétel, elvétel)
- Halmazok elemeinek sorba rendezése számosság szerint
- Halmazok összehasonlítása becsléssel, párosítással, (több-kevesebb-ugyanannyi) számolással
- Halmazok egyesítése tulajdonságok alapján (hozzáadás, elvétel)
- Irányok, összehasonlítások

Relációk:

- Számfogalom megalapozása: halmazok összesítésével, párosítással, mennyiségek összeadásával
- Mérések különböző egységekkel
- Elemek sorba rendezése, sorozatok, sorba rendezett elemek helye a sorban, sorszámok
- Kombinatorika, barkóba, dominó, mi változott meg..., játékok tudatos válogatása elsősorban kiadványainkból

Geometriai tapasztalatszerzés:

- Építések, alkotások szabadon és másolással
- Tevékenységek a tükörrel (szimmetria)
- Tájékozódás a térben (testtudat, irányok, névutók)
- Tájékozódás az egyszerű, síkban ábrázolt világban, zárt, nyitott alakzatok, labirintus
- Geometriai alakzatok (kör, téglalap, négyzet, háromszög)

Az óvodapedagógus feladata az érdeklődés a matematikai kíváncsiság felkeltése, e viszonyok felfedeztetése, olyan helyzetek teremtése, melyek problémamegoldó, kreatív gondolkodásra ösztönöznek. Tevékenykedés közben a gyermekek kipróbálhatják, hogy a problémák megoldásának nemcsak egyetlen módja van (pl. halmazképzés a gyermekek által választott szempontok szerint). Ezek a tevékenységek – különösen a változatos, gazdag tevékenységi formák, - kiemelkedő lehetőségét biztosítják az értelmi képességek bizonyos területeinek fejlesztésére, pld. gondolkodási műveletek, emlékezet, figyelem, stb.

A differenciált tanulásszervezés gyakorlati megvalósításával segítjük a gyermeket abban, hogy képességeiknek, fejlettségi szintjeiknek megfelelően - a reális sikerélmény biztosításával – vegyenek részt a tevékenységekben.

12. A FEJLESZTÉS FELTÉTELRENDSZERE

Ahhoz, hogy a gyermekek jól érezzék magukat az óvodában, hogy szeressenek tevékenykedni, hogy harmonikusan fejlődhessenek, a pedagógusnak több feltételt kell biztosítania. Mindezek közül programunkban a fejlesztés, a tevékenységek biztosítása során az alábbiakat kezeljük kiemelten.

12.1 KÖRNYEZET

Légekör

A derűs, nyugodt légekör elengedhetetlen feltétele a harmonikus, kiegyensúlyozott tevékenység kialakulásának. A fejlesztéshez a szükséges nyugodt légekör megteremtése elsősorban a pedagóguson múlik. Ha a pedagógus, az óvodában dolgozó összes felnőtt nyugodt, kiegyensúlyozott, a gyerekek ezt az érzelmi alaphangulatot veszik át.

A nyugodt légekör megteremtésében nagy szerepet játszik még a gyermekek egymáshoz való viszonya, a csoport létszáma, (maximum 25 fő) életkora, (egészséges arányok kialakítására törekszünk) neveltségi szintje.

A csoport szokásrendje, életének szervezettsége biztonságérzetet kelt a gyermekekben és így járul hozzá a nyugodt légekör kialakulásához. Pld. fontos szokásnak tartjuk, hogy a gyermek behozhatja az óvodába szeparációs szorongását oldó, kompenzáló eszközeit. **Csak stabil szokásrend lehet alapja képességfejlesztő munkánknak.**

Úgy gondoljuk, a pedagógusnak nagyfokú önkontrollal, és önuralommal, *pozitív szemlélettel, megfelelő mentálhigiénés állapottal kell rendelkeznie*, hogy személyisége minden esetben nyugalmat, szeretet árásson.

Az óvodapedagógus magas szintű szakmai felkészültsége, speciális EKPP megvalósítást elősegítő végzettsége magabiztosságot teremt, az óvoda szakmai fejlődésének garanciáját jelenti. Programunkban összeállított napi- és heti rend lehetővé teszi, hogy a gyermek a nap nagy részét folyamatos tevékenységgel, elsősorban játékkal tudja tölteni, vagy ugyanazt a tevékenységet napokon keresztül tudja folytatni. A hely kialakításánál erre is tekintettel kell lennünk.

Hely

A nyugodt légkör s az elmélyült tevékenységek biztosításához megfelelő hely kialakítására van szükség. Programunkban a csoportszobák belső terének kialakításában a speciális terek dominálnak.

Mobil elemek teszik lehetővé a tér igény szerinti változtatását. Kerüljük a zsúfoltságot.

Az óvoda udvarán a játékteret úgy próbáljuk formálni, hogy a gyermekek mozgásos játéknak elegendő, változatos terepviszonyok, nagyobb és kisebb tér egyaránt álljon a gyermek rendelkezésére.

A többfunkciós játékeszközök változatos, a képességfejlesztést is szolgálják, kreatív tevékenységi lehetőséget biztosítanak.

Törekszünk a benti játéklehetőségek kinti biztosítására, (pld. szerepjáték eszközei, rajzolás) amit bővítünk az udvar adta lehetőségek kihasználásával (pld. homokozók, pancsolók, mászóakák, képességfejlesztő játékok ...)

Eszközök

Az eredményes tevékenység alapfeltétele a megfelelő eszközök biztosítása, a gyermek bármikor szabadon választhat a tevékenységben használt eszközök közül. Fontos az eszközök változatos, gazdag jelenléte az óvodai csoportszobákban. Ezek az eszközök legyenek biztonságosak, esztétikusak, vonzóak a gyermek számára. További kritérium még az eszközök elérhetősége, könnyű tisztíthatósága, a tartóssága. Előnyben részesítjük azokat az eszközöket, melyet természetes anyagból készültek. Sok a gyűjtött anyag, termés, illetve a képességfejlesztés szempontjából alkalmas, fejlesztő hatású eszköz.

Jó, ha egy-egy eszközből több van, a konfliktusok elkerülése végett.

Programunk arra ösztönzi az óvodapedagógusokat, hogy igyekezzenek a saját maguk is - ha alkalom kínálkozik rá a gyerekekkel közösen - ötletes fejlesztő eszközöket készíteni.

Programunk eszközigénye nem sokkal több, inkább más, speciálisan képességfejlesztést szolgáló. A fejlettségi szinthez igazodó képességfejlesztő eszközök számát vásárolt és saját készítésű eszközökkel folyamatosan gazdagítjuk, célunk a teljes lefedettség kialakítása.

Költségvetési terv

Törvényi előírások, fenntartói útmutatás alapján törekszünk az EKPP által megkívántak szerinti feltételek megteremtésére, célzott képességfejlesztő eszközök vásárlására. Az anyagi lehetőségek függvényében egyéb források / egyesület, pályázat, szülői támogatás, stb. / felhasználásával.

Csoportszervezés

A csoportok vegyes szervezésűek (számos előnye közül a testvér könnyebb beszoktatását, a különböző korosztályok speciális nevelő hatásait, az egymástól tanulás dominánsabb szerepét, a pedagógus állandóságát emeljük ki).

Törekszünk vegyes csoportoknál a kor, és a nem szerinti ideális arány kialakítására.

12.2. SZEMÉLYI FELTÉTEL

A személyi ellátottság a törvényben előírtaknak megfelelően.

A csoport óvónői heti váltásban dolgoznak, munkájukban összehangolt együttműködésükre van szükség. Nagymértékben építünk a szakképzett dajkák munkájára, - továbbképzésükre, tájékoztatásukra évente 3-4 alkalommal kerítünk sort - a szülők segítségére.

A dolgozók együttműködése az SZMSZ- ben szabályozott.

A programunkban dolgozó óvodapedagógusnak megfelelő pedagógiai, pszichológiai felkészültséggel kell rendelkezniük, s azzal a képességgel, mely lehetővé teszi ezek alkotó alkalmazását.

A pedagógus személyiségjegyei között dominánsan jelen kell, hogy legyen a kreativitás, a rugalmasság, a megújulás iránti igény, s olyan pozitív beállítódás, mely minden gyermeket szuverén személyiségként kezel, elfogadja, tolerálja a máságot.

A pályakezdő segítésére programunk elsajátításáig mentort jelölünk ki.

Programunk alkalmazásában a családdal való szoros kapcsolat nélkülözhetetlen, ezért szükséges, hogy az óvodapedagógus fejlett szociális érzékenységgel, kapcsolatteremtő képességgel is rendelkezzen.

A rendszeres továbbképzéseken való részvétel s a folyamatos önképzés mindenkiben belső igénnyé kell váljon, ehhez kapcsolódnia kell egy olyanfajta szelektív gondolkodásnak, mely elősegíti az elméleti ismeretek alkotó módon, a program szellemének megfelelő alkalmazását.

A továbbképzésben, a Továbbképzési Szabályzatunknak megfelelően prioritást élveznek az óvoda *pedagógiai* programjához illeszkedő, *egymást kiegészítő és szakvizsgát adó továbbképzések*, pld. *fejlesztő pedagógia, Ayres - terápia, Dyslexia – prevenció, reedukáció mentálhigiéné.*

Éves beiskolázási tervben rögzítjük az adott évben lehetőség szerint ki, hol, milyen programunk profiljához illeszkedő továbbképzésben vesz részt, az anyagi lehetőségektől függően.

Alkalmat biztosítunk havonta egyszer, illetve szükség, vagy igény szerint tapasztalatok átadására, megvitatására.

12. 3 TERVEZÉS - a program szellemében, dokumentumok

- Az óvoda pedagógiai programja, s helyi körülmények figyelembevétele alapján készített éves munkaterv határozza meg, az éves feladatokat, melyet a nevelőtestület hagy jóvá.

- Minden csoport saját - helyzetelemzésre épülő - *pedagógiai programot* készít, melynek alapja:

Az óvoda pedagógiai programja által meghatározott éves feladatok.

A gyermekek összetétele kor, nem, fejlettség, szociális háttér szerint.

A szülők értékrendje által meghatározott elvárások, lehetőségek

A partnerek elvárásaiból, igényeiből adódó éves feladatok

Év eleji feladatok:

A gyermek teljes személyiségének komplex megismerése, elsősorban megfigyeléssel, esetenként kiegészítve egyéb objektív megítélést segítő célirányos mérőeszközök alkalmazásával. Az adatok számítógépes rendszerrel történő rögzítése, feldolgozása (elemzés, okok feltárása))

Partnereink értékrendjének, igényének, elvárásának megismerése legcélszerűbb módszer alkalmazásával.

Ezt követően pedagógiai programba ágyazottan fogalmazzák meg az óvónők az adott csoport éves célját, feladatát, sajátos arculatát.

Az éves feladatok meghatározása után a makro folyamatok ¼ éves átgondolása következik.

Makro folyamatok:

Az óvodapedagógus munkáját a programnak megfelelően hosszabb-rövidebb időszakokra tervezi meg (éves ütemterv- negyedéves bontásban, féléves nevelési terv, fejlesztési terv háromhavonta, napi fejlesztési terv)

- Az évszakhoz, jeles napokhoz kapcsolódó tevékenységütemezés, ütemtervkészítés,
- ennek magja a környező valóság megismerése, s ezt követi a kapcsolódó és más tevékenységek tervezése, melyhez segédanyag az óvodai szinten készített anyaggyűjtés, és a hozzá kapcsolható képességfejlesztő tevékenységek gyűjteménye. (pl. képek keresése és nyomtatása internetes web oldalról, zenék letöltése)
- A gyermek fejlettségi szintjének ismeretén alapuló fejlesztési terv elkészítése, mely a személyiség fejlett területének jelölését, s a fejlesztendő részképességeket, személyiségjegyeket tartalmazza.
- Évente minimum kétszer készítünk szociometriai vizsgálatot, melynek célja: a csoport társas szerkezetének megállapítása, s a tudatos alakítást követően, a változások megállapításának kontrolálása céljából.

Mikro folyamatok napi tervezése:

- A tevékenység céljainak ismeretében végiggondolja az óvodapedagógus, hogy az adott napra milyen szervezett tevékenységeket milyen foglalkoztatási formában, mely módszerek, eszközök alkalmazásával valósít meg., A tevékenység logikus felépítésére törekszik.

Az óvodapedagógus többféle módszertani megoldásban gondolkodik. Az adott helyzetnek megfelelően rugalmasan alkalmazza módszereit.

Eszközhasználatában a hagyományos eszközökön túl, az óvodában alkalmazható digitális eszközök is helyet kapnak, melyeket célszerűen használ.

- Ennek során, szabadon variálhatja a tevékenységeket, pld. lehetnek komplexek, s bár heti rend szerint szerveződnek, mégis az elv, hogy ha csak lehet, egy héten belül valósuljanak is meg (kivételek alól, ha objektív körülmények pl. időjárás-változás nem teszik lehetővé a tervezettek megvalósítását).

- A mikrofolyamat következő elemeként a tevékenységek képességfejlesztő hatását tekinti át, az adott módszerek, eszközök alkalmazásával, mely képességek fejlesztésére alkalmasak elsősorban. Azt is megjelölve kik azok, akiknek ezen képességeit – részvétel esetén- fejlesztheti.

Átgondolja, hogy adott időpontban mely képességek fejlődésének van szenzitív (érzékeny) időszaka, (pl. 3-4 éves korban a koordinációs képesség- nagymozgás, 6-7 éves korban a finommotorika, téri irányok stb.) mely személyiségjegyek fejlődnek, és ezekhez igazítja a különböző tevékenységeket.

A szervezett képességfejlesztő tevékenységekben megjelölve azok képességfejlesztő hatását, és a gyermek monogramját. A tevékenységek tervezésekor figyelembe veszi a gyermek érdeklődését, fejlettségi szintjét. Így biztosítja a gyermekek önkéntes részvételi szándékát.

Az egyéni nyilvántartás dokumentumai:

- a gyermek anamnézise,
- a bemeneti adatok, beszoktatás tapasztalatai,

- a gyermek fejlettségi szintje melyet a fejlettségi szintek rendszerén, számítógépen jelöl az óvodapedagógus, mindezt kiegészítik a mérőanyagok, rajzok, szövések, stb.
- a fejlesztési terv,(lehetőség szerint számítógépes) mely tartalmazza a fejlett és a fejlesztendő képességterületeket, valamint az aktuális nevelési, személyiségfejlesztő feladatokat is.
- tanköteles korú 5-7 éves gyermekek esetében a kimeneti mutatókhoz viszonyított fejlettségi szint megállapítása egyéni szükség szerinti gyakoriságban (minimum évente 2x, szükség esetén 3x) számítógépes nyilvántartással).

Az új gyermekről anamnézist veszünk fel, információkat, bemeneti adatokat gyűjtünk, rögzítjük a beszoktatás tapasztalatait. Óvodába lépéstől iskolába lépésig folyamatosan nyomon követjük fejlődésüket, negyedévente végig gondoljuk minden gyermek fejlettségi szintjét, s számítógépen jelöljük meg a szükséges fejlesztési feladatokat.

A bejegyzések, jelölések dátummal történnek, így nyomon követhetők a változások, fejlődések, az esetleges stagnálások, regressziók. 5-7 éves gyermeknél viszonyítási alap az önmagához mért fejlettségi szinten túl a kimeneti szint.

Ezt az egyéni nyilvántartást a gyermek óvodába kerülésekor nyitjuk meg, s iskolába lépéskor zárjuk le, tehát többéves információt tartalmaznak. Az egyéni nyilvántartás dokumentumai elektronikus formában rögzítettek, valamint a tervezés dokumentumai is elektronikus formában rögzítettek és vezetettek. Amennyiben a szülő igényt tart rá, – törvényes keretek között – a fejlesztési tervet a szülő rendelkezésére bocsátjuk.

12. 4. SIKERKRITÉRIUM, ELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS

Sikerkritérium

A gyermek önmagához képest optimálisan fejlődjön, érje el képességei maximumát

Indikátorok: - a gyermek képességeinek naprakész ismerete

- fejlődésének nyomon követése / folyamatkövetés, hozzáadott pedagógiai érték/
- kimeneti szinthez viszonyított fejlettség ismerete
- a fejlettségi szintre épülő fejlesztési terv megléte
- tervszerű, rendszeres, fejlesztési terv alapján történő fejlesztés

Kapjanak kellő figyelmet a kiemelt figyelmet igénylő (HH- s, HHH- s, SNI- s beilleszkedési nehézséggel küzdő, tehetséges...) gyerekek

Indikátorok:

- a pedagógus intézményen belül kap kellő (igény és szükség szerinti) segítséget, átlagtól eltérő fejlettségű gyermekek eredményes, hatékony fejlesztése érdekében szakmai támogató rendszer igény és szükség szerinti működtetése,
- a pedagógus mindent megtesz a sikeres fejlesztés érdekében /ok-keresés, segítség igénylése a diagnosztizáláshoz, elemzéshez, értékeléshez, speciális külső/belső szakember segítségének igénylése a fejlesztéshez.../.

Minden csoportban dominánsan jelenjenek meg az EKPP specifikumok

Indikátorok:

folyamatosság, kötetlenség, önkéntesség, szerepeltetés, betanítás mellőzése
tevékenységek során - lehetőség szerint az egyéni - fejlettségi szinthez igazodás

A partnerek igényeit is figyelembe vevő munkaszervezéssel az elégedettség növelésére, a minőség folyamatos javítása

Indikátorok:

Rendszeres az igényfelmérés, feladat meghatározás, megvalósítás.

A szülőkkel való együttműködésre jellemző a partnerség

- közös fejlődéskövetés
- szülői értekezleten a saját élményű tanulás
- van nyíltnap, nyitottak a csoportok

A fejlesztés eszközei az óvodai tevékenységek, az örök értéket képviselő népi kultúra, hagyomány, népszokás, a jeles naphoz kapcsolódó tevékenységszervezés.

Indikátorok:

A gyermeki tevékenység szervezésben többségében jelen vannak:

- az irodalmi, zenei, kézműves és mozgáskultúra népi elemei
- jeles naphoz kapcsolódóan a hagyományápolás, a népszokás
- fejlesztő eszközzel való ellátottság tekintetében évente történnek lépések a teljes lefedettség kialakítására

13. Célértékek, a fejlettség mutatói

A program célja a gyermek személyiségének, képességének, önmagához mért optimális fejlesztése, egy önvezérelt fejlődési folyamat segítése.

Feladata: a gyermek képességének objektív (adatokon alapuló) megismerése. Az elemzést követően készített fejlesztési terv alapján, a gyermek önmagához, tanköteles korban a kimeneti szinthez is viszonyított rendszeres fejlesztése.

A fejlesztés során alkalmazott pedagógiai módszerek a kompetenciafejlesztést támogatják.

I. Testi érettség-motoros képesség

Célértékek A fejlettség mutatói	Kompetencia elemek		
	Ismeret	Képesség	Attitűd
I.1. - 2.1. A gyermek ereje, gyorsasága, Állóképessége, legyen stabil		X	X (közvetett)
2.2.1. A gyermek nagymozgása, járása legyen koordinált, összerendezett, változatos térbeli körülmények között pontos.	X	X	X (közvetett)
2.2.2. A gyermek a mozgásminta utánzása során legyen képes 4 elem vagy annál több folyamatosan ismétlődő pontos utánzására	X	X	X (közvetett)
2.3.1. A gyermek emberábrázolása legyen teljes, 2 vonalas, jelenjenek meg a részletek	X	X	X (közvetett)
2.3.2. A gyermek vonaltartása során legyen képes a finommotorika teljes koordinálására	X	X	X (közvetett)
2.4. Szem- kéz-láb koordinációja legyen pontos,			

vegyen figyelembe megváltozott más körülményt is	X	X	X (közvetett)
2.5. A gyermek ismerje és alkalmazza a téri és síkbeli relációkat a megváltozott viszonyoknak megfelelően	X	X	X (közvetett)

II. Értelmi képességek

Célértékek A fejlettség mutatói	Kompetencia elemek		
	Ismeret	Képesség	Attitűd
II.1. Legyen érdeklődő, fogékony a környezetében történő és azon túlmutató dolgok, jelenségek iránt. (pld. bolygók, világűr)	X	X	X
2.1. Szenzoros integráció képességére legyen képes	X	X	X
3. Legyen képes akusztikus, optikus, logikus térbeli és szeriális emlékezet felidézésére.	X	X	X
4. Egy időben legyen képes szándékos, szelektív figyelemre időben és a szavak szintjén is.	X	X	X
6.1. Szemléletes képszerű, alkalmanként elemi absztrakciós, nyelvi forgalmi szinten oldja meg a feladatot.	X	X	X
6.2. Legyen képes analízis-szintézis műveletvégzésre manuálisan és gondolati síkon is.	X	X	X
6.2.2. Legyen képes általánosításra a gyermek számára ismert fogalomterületen túl elvont fogalmak kifejezésére is.	X	X	X
6.2.3. Legyen képes konkretizálásra a gyermek számára ismert gyűjtőfogalmon túl elvont fogalmak kifejezésére is	X	X	X
6.2.4. Legyen képes tárgyakat, ábrákat összehasonlítani térben, síkban és szóban egyaránt	X	X	X
6.2.5. Ismerje fel a jelenségek közötti ok-okozati összefüggéseket a közvetlen és a tágabb környezetben is.	X	X	X
7.1. Legyen képes számolásra, növekvő, csökkenő sorrendben, és a számolást a megkezdett sorrendben folytatni 20-ig	X	X	X
7.2. Legyen képes műveletek végzésére szemléletes képszerű síkon 10-ig	X	X	X

III. Érzelmi, akarati képességek – IV. Szocializációs képességek

Célértékek A fejlettség mutatói	Kompetencia elemek		
	Ismeret	Képesség	Attitúd
III. 1. Legyen kiegyensúlyozott, érzelmi reakciója legyen a kiváltó hatásnak megfelelő, reális.			X
III. 1. 4. Ismerje fel mások érzelmeit, társaihoz, felnőttekhez való viszonyában nyilvánuljon meg az együttérzés, tolerancia, segítőkészség.	X	X	X
III. 1. 6. Legyen képes a tevékenységet, feladatot önállóan, egyenletes lelkesedéssel végezni és végigvinni.	X	X	X
III. 2. 1. Akadályok, nehézségek esetén önállóan képes a tevékenység folytatására.	X	X	X
III-IV. 2. Legyen képes normák, szabályok, szokások betartására.	X	X	X
III. 2. 3. Legyen képes szükségleteinek, vágyainak helyzettől függő késleltetésére, viselkedésének kontrollálására.	X	X	X
III. 2. 4. Legyen képes egyenletes figyelemkoncentrációval, hosszú ideig monoton tevékenység végzésére.	X	X	X
IV. 1.1. Önmagát, teljesítményét értékelje reálisan.		X	X
IV. 1.2. Rendelkezzen egészséges önbizalommal.		X	X
IV. 1. 3. Legyen képes pozitív önérvényesítésre.		X	X
IV. 3. 1. Legyenek kölcsönös kapcsolatait, baráti kötődései.	X	X	X
IV. 4. 4. Legyen képes saját tevékenységének megszervezésére. (játék, önkiszolgálás, feladatvégzés...)	X	X	X
IV. 4. 2. Legyen képes társaival és a felnőttekkel együttműködni, társas kapcsolataiban nyilvánuljon meg a kompromisszum készség.	X	X	X
IV. 4. 3. Legyen képes helyezethez, társakhoz alkalmazkodni.	X	X	X

V. Anyanyelvi képességek

Célértékek A fejlettség mutatói	Kompetencia elemek		
	Ismeret	Képesség	Attitűd
2. Szövegértés A hallott nyelvi közléseket, történeteket értse meg, az összefüggéseket fogja fel, megfelelően reagáljon rá	X	X	X
3.1. Aktív szókincs A kommunikáció során alkalmazza aktív szókészletét	X	X	X
3.2. Fogalom meghatározás Jellemző tulajdonságok ismeretében ismerjen tá a fogalomra, illetve önmaga is legyen képes meghatározni azt	X	X	X
3.3. Összefüggő beszéd, szövegalkotás Képes legyen gondolatait, érzéseit összefüggő beszéddel kifejezni, legyen képes történet alkotására.	X	X	X
3.4. Relációs szókincs A határozószókat és az irányokat értse meg, helyesen használja azokat	X	X	X
4. Artikuláció A hangokat megfelelően képezze	X	X	X
5.1. Kommunikáció-metakommunikáció Felnőtt- gyermek kapcsolatban: Természetes dialógusra legyen képes, beszédfigyelme legyen jó, tekintete, gesztusai, mimikája a térköz legyenek természetesek, a helyzetnek megfelelőek	X	X	X
5.2. Kommunikáció - metakommunikáció Gyermek-gyermek kapcsolatban: Felnőtt- gyermek kapcsolatban: Természetes dialógusra legyen képes, beszédfigyelme legyen jó, tekintete, gesztusai, mimikája a térköz legyenek természetesek, a helyzetnek megfelelőek	X	X	X

Az iskolába lépés feltételei

Az iskolába lépés időpontját a nemzeti köznevelési törvény alapján határozzuk meg, figyelembe véve a gyermek fejlettségét.

A tankötelezettség kezdetéről az óvoda pedagógusok véleménye alapján az óvodavezető dönt. Problémás, vagy nem egyértelmű esetben a Pedagógiai Szakszolgálat véleményét kérjük.

A törvény szerint, akinél indokolt (életkor), az iskolakészültségi vizsgálat igénylése mellé, befogadó nyilatkozatot csatolunk.

Iskolakészültség megállapítása céljából, a fenntartó által meghatározott időpontig küldjük a gyermeket iskolakészültségi vizsgálatra.

Az Önkormányzat által megjelölt időpontban a testi fejlettséget igazoló orvosi vizsgálat eredményével, az óvodai szakvéleménnyel, (mely a folyamatos nevelőmunka tapasztalatai alapján testi, értelmi, érzelmi, akarat, szociális és beszédképesség, elsősorban a tanuláshoz szükséges részképesség területén nézi a gyermek iskolai életmódra való alkalmasságát) bizonytalan esetben az egyéb szakvélemény csatolásával íratja be a szülő gyermekét az iskolába.

Elutasítás esetén az Önkormányzat illetékes irodájához lehet benyújtani fellebbezést.

Az óvoda az iskolai visszaigazolásokat lefűzi.

A célértékek mellett tudja a gyermek:

nevét, lakcímét, életkorát

testvérei, szülei nevét, foglalkozását

ismerje az évszakokat, a hét napjait, a napszakokat

Egészségügyi szokások területén legyen a gyermek önálló.

14. SAJÁTOS FELADATOK

14.1. GYERMEKVÉDELEM

Óvodánkban gyermekvédelmi felelős látja el a gyermekvédelmi feladatokat, képviseli a gyermekek mindenekfelett álló érdekeit, figyelemmel kíséri a gyermeki jogok érvényesülését.

A gyermekvédelmi törvény s helyi körülmények alapján készült gyermekvédelmi programban, s éves tervben rögzíti az abban az évben szükséges, ellátandó feladatokat megjelölve a célt, feladatokat, a feladatok tartalmát, szervezeti formáit, módszereit.

A hátrányos helyzetet (HH) Halmozottan Hátrányos Helyzetet (HHH), a Sajátos Nevelési Igényt (SNI) a Nemzeti Köznevelési Törvényben megfogalmazottak szerint értelmezi, s a kellő segítség megadása érdekében az előírásoknak megfelelően jár el.

- A csoportvezető óvodapedagógusok jelzései alapján, szükség esetén, nyilvántartást vezet: az óvodás gyermek helyzetének felméréséről, az óvodások számáról, ebből a veszélyeztetett s szociokulturális hátránnyal érkező gyerekekről, a HH- s, HHH- s, SNI- s, a három vagy többgyermekes, a gyermeküket egyedül nevelő családokról.
- A gyermekek veszélyeztetettségének okairól: anyagi okokról, megromlott családi kapcsolatokról, /alkohol, drogfogyasztás stb./
- A gyermekek érdekében sajátos feladatok ellátása, veszélyeztetettség megelőzése céljából, szükség szerint nyilvántartást vezet, mely szervezetekkel veszi fel, s tartja a kapcsolatot.
- Tagja a gyermekfelvételt elbíráló bizottságnak, képviseli a gyermekek érdekeit, pld. a HH- s HHH- s gyermekek esetében. Ellenőrzi rendszeres óvodába járásukat, ha szükséges, közben jár ennek elérésében.
- Nyomon követi a HHH- s gyermekek nyilatkoztatásának eljárásrendjét
- Ellenőrzi az étkezési térítési díjak kedvezményének megállapítását, szükség – pld. anyagi veszélyeztetettség - esetén eljárást kezdeményez, vagy indít gyermekvédelmi támogatás ügyében.

A részképességbeli lemaradás, beilleszkedési, tanulási, magatartási zavar esetén és egyéb átlagtól eltérően fejlődő gyermekek neveléséhez a szakmai támogató rendszer nyújt segítséget.

Az egészségügyi, veleszületett okokról az egészségvédelmi felelős közreműködésével csoport és óvodai szintű nyilvántartást készítünk az adott gyermek problémájáról és annak ellátási módjáról /pld. Gyermekjóléti szolgálat, Szociális iroda, Családsegítő, gyámhatóság, védőnő, stb./.

14.2. Szakmai támogató rendszer

A szakmai támogatói feladatokat a szakmai munkaközösség látja el, melynek munkáját a munkaközösség vezető koordinálja.

Célja:

- Az önálló munkavégzés kialakításának segítése az óvodapedagógusok körében
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek felismerésének, fejlesztésének segítése, szükség esetén szakemberhez irányítása

Feladata:

Az egyéni igények és fejlettségi szintnek megfelelő segítségnyújtás kialakítása.

Coaching modell alkalmazásával.

- **Problémafeltáró megbeszélés** szervezése az adott, átlagtól eltérő fejlődésű, a kiemelt figyelmet igénylő - beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, a HH- s, HHH- s, SNI – s, tehetségígéretes gyerekekről. Rendszeresen, meghatározott időben, visszatérő ciklusban, az adott csoport mindkét óvodapedagógusának részvételével. (adatelemzés, problémaazonosítás, diagnosztikai fejlesztési tervkészítés igény és szükség szerint) prevenció, esetleg tanköteles korban korrekciós fejlesztő jelleggel.
- **Esetmegbeszélések** szervezése szükség szerint, a korábbi felvetett probléma végleges megoldása érdekében
- **Folyamatkövető megbeszélés** szervezése az intézmény vezetőjével, helyzetelemzés felvázolása, okok feltárása, célok, feladatok csoport, óvodai szintű meghatározása
- **Az orthotéka** (eszköztár) folyamatos fejlesztése (egyénre, csoportra, intézményre vonatkozóan)
- **Számítógépes nyilvántartás** működtetéséhez
- **Táblázatok készítése:** pedagógiai programhoz, tervező, fejlesztő munkához, különböző szociometriai felmérésekhez, stb.
- **Fejlesztő eszközök** lehetőség szerinti vásárlásának, készítésének segítése, a teljes lefedettség kialakításáig
- Továbbképzések szervezése
Belső: munkatervben meghatározottan
Szakirodalom ajánlás
- Kapcsolattartás: szakemberhez irányítás szülői egyetértéssel

Megjelenő pozitívumok

- eredmények érhetőek el a kiemelt figyelmet igénylő (beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, a HH- s, HHH- s SNI- s, kiemelkedő képességű, tehetségígéretes...) gyermekek nevelésében, fejlesztésében is.
- erősödik a nevelőtestület szakmai együttműködése
- növekszik az óvodapedagógusok önállósága, a pedagógiai folyamatok önálló irányítása

- lehetőséget ad a fejlődésre
- praktikus dokumentációs rendszer működtetése
- A munkát hatékonyan segítő eszköztár jön létre
- Növeli óvodánk státuszát a közoktatási rendszerben

15. AZ ÓVODA KÜLSŐ KAPCSOLATAI

A partnereinkkel való kapcsolattartásunkra a partneri szemléletjellemező. Munkánk folyamatos fejlesztése érdekében fontosnak tartjuk, hogy közvetlen partnereinktől - munkánkra vonatkozóan - visszajelzést kapjunk, ennek érdekében közvetlen partnereink (szülők, gyermekek) körében igényfelmérést végzünk.

Az igényfelmérés eredményei, azok csoport- és óvodai szintű összesítése, majd elemzése, s az ez alapján történő feladat meghatározás tervezőmunkánk alapját képezi. Felvállalt feladatainkról, majd megvalósításukról partnereink (szülők) óvodánk honlapján visszajelzést kapnak.

15.1. CSALÁD

Az alapkövetelményként megjelenő jó óvoda - család kapcsolat programunk szellemében új elemekkel bővül. A gyermek fejlődését szolgálva folytatjuk, s kiegészítjük a családi nevelést, *valljuk a családi nevelés elsődlegességét.* Olyan nyílt, őszinte kapcsolat kialakítására törekszünk, melynek során a családok helyzetének, szokásainak, értékrendjének megismerése után szükségletüknek, elvárásuknak, igényüknek megfelelően tartjuk velük a kapcsolatot, észrevéve, ha egy családnak segítségre, támogatásra van szüksége.

Az óvodapedagógus a körülményeknek megfelelően kellő tapintattal és körültekintéssel jár el. Őszinte odafigyeléssel, megbecsüléssel partneri kapcsolatban, titoktartási kötelezettséget vállalva segíti a családot a gyermekneveléssel kapcsolatos feladatának ellátásában. Évente 2 alkalommal tájékoztatja a szülőt, gyermeke fejlettségéről, igény esetén tanácsot ad a gyermek neveléséhez, fejlesztéséhez.

A családok fogadását segítő eljárások

Lehetővé tesszük, hogy az óvodába felvett, de még nem járó gyermek szüleivel együtt bármikor bejöhessen játszani az óvoda udvarára. (ekkor már ismerkedhetnek az óvodával, az ott dolgozókkal, gyermekekkel), a gyermek óvodába érkezésekor, addig tartózkodhat az óvodában a szülő, míg azt a gyermek szükséglete és a körülmények indokolttá teszik.

Az új gyermekek szülei számára szervezett **óvodai szülői értekezleten** megismertetjük a szülőket az óvodával, a nevelőtestülettel, az óvoda pedagógiai programjával.

Ezt követően az **első csoport szülői értekezleten** lehetőség nyílik a csoport óvodapedagógusaival (dajka nénivel) való megismerkedésre, beszélgetésre, amely a jó, meghitt kapcsolat kialakításának első lépése.

A szülők megismerkedhetnek a csoportszobával, annak felszereltségével, az alapvető szokásokkal, az óvodába lépéshez szükséges legfontosabb információkkal.

A csoportprogram készítése előtt - elsősorban személyes beszélgetések során, meghitt, zavartalan körülmények között, ahol a szülő megnyílhat, érezheti, hogy bizalommal lehet felénk anamnézis felvételekor - megismerjük a családok sajátos körülményeit, szokásait, értékrendjét, nevelési elveit, módszereit, a gyermekről kialakított képét, az óvodával szembeni elvárásait. Oldja a szülő szorongását, ha látja hová, kihez kerül gyermeke, érzékeli a felé irányuló szeretetet, elfogadást.

A kapcsolattartást, együttnevelést segítő eljárások

Biztosítjuk annak lehetőségét, hogy a szülő megfogalmazza igényét, elvárását az óvodával szemben (mindennapi kapcsolattartás, szülői elégedettségi vizsgálat)

Családlátogatás akkor történik, ha azt a szülő igényli, vagy az óvónő szükségesnek látja. Jó alkalmat jelentenek a csoport számára tett szülői meghívások. Problémás esetekben a gyermekvédelmi felelőssel, óvodavezetővel együtt is történhet a látogatás.

A **szülői értekezletek** arra alkalmasak, hogy a szülők információt kapjanak az egyéni képességfejlesztés módjáról, a mindenkit érintő fontos teendőkről, alkalom nyílik a szülők szemléletformálására, az otthoni nevelés segítésére a (pld. érzelmi- akarati élet, játék szerepe, szocializáció, szokásrend és annak betartása az óvodában stb.) kapcsolódóan. A szülői értekezleten a szülők és óvodapedagógusok közösen döntenek a családokkal közös óvodai programokról, figyelembe véve a csoport hagyományokat, lehetőségeket és szülői igényeket.

A szülői értekezletek arra is alkalmasak, hogy közösen döntsék el, a környező valóság megismerése során a lehetőségeknek megfelelően, mikor, milyen programot szervezzenek, ebbe ki milyen módon kapcsolódjon be (lehetőségek, igények felmérése) milyen csoportszokásokat hogyan alakítsanak ki, mely ünnepeket, hogyan tartsanak, pld. karácsony, farsang, kézműves délután, sportdélután stb.

Erre évente minimum 2 alkalommal sor kerül.

Réteg szülői értekezletek az azonos problémával, speciális körülménnyel rendelkezők számára szervezzük, pld. iskolába menők, logopédushoz járók, stb. Haszna, hogy speciális helyzetükre vonatkozóan a fontos információkat, a szülőtársaktól bátorítást, segítséget kaphatnak.

A **csoporthoz nyitottak** a szülők igényeiknek megfelelően előzetes egyeztetés alapján bármikor (hosszabb időre is) betekinhetnek a csoport életébe, a szülők részesei lehetnek az ott folyó tevékenységeknek. (erről a lehetőségről év elején tájékoztatást kapnak).

Nyílt napot szervezünk a tanköteles korú gyermekek szülei számára, ahol megfigyelési szempont segítségével képet kaphatnak a szülők a gyermekek fejlettségéről, melyek elősegíthetik a beiskolázáshoz szükséges szülői döntéseket.

Napi kapcsolattartás

A legfontosabb eseményekről naponta tájékoztatjuk a szülőket, s a szülő is közli a gyermekével kapcsolatos legfontosabb információkat.

Az egyéni beszélgetést szülő és óvodapedagógus bármikor kezdeményezhet.

Bizalmas információk közlésére ilyenkor nyílik lehetőség (válás, betegség, különböző nevelési gondok, stb.), meghitt, bizalmas légkör megteremtése mellett (pl. fejlesztőszoba).

Közös fejlődéskövetés:

A gyermek fejlődésének nyomon követését a szülők igényeit és saját lehetőségeinket figyelembe véve a szülőkkel közösen végezzük. Az általunk használt fejlettségi szintek rendszere alapján (közös monitoron keresztül) a szülő és az óvodapedagógus is elmondja tapasztalatát, így a szülő - reális - visszajelzést kap gyermekéről. Az aktuális fejlettségi szint ismeretében az óvodapedagógus segít abban, hogy az adott időszakban milyen képességfejlesztő játékok, közös tevékenységek segítik gyermeke fejlődését. Tanköteles korú gyermekek esetében a **nyílt napon** lehetőség nyílik arra is, hogy a kimeneti szempontsorban összeállított képességek fejlettségi szintjéről is betekintést kapjon a szülő. (Az önmagához történő viszonyításon túl egy kimeneti átlaghoz való viszonyítás történik.)

Ezzel tapasztalataink szerint a szülők igénye szerint a beiskolázás időpontja körüli viták, is elkerülhetők, illetve a döntés kontrollálására is sor kerülhet, hiszen a szülő megfelelő információval rendelkezik gyermeke fejlettségi szintjével kapcsolatban.

A kapcsolattartás bármelyik formájáról is legyen szó, az együttműködésben meghatározó kell, hogy legyen a gyermek személyiségfejlődésének segítése.

A szülők bevonásának mértéke az év eleji igényfelmérésen túl, mindig lehetőségeiktől és vállalásuktól függ.

Az együttműködés (szülő, óvodapedagógus) hatásai:

A szülők értékrendjében fontos lesz az óvoda, jobban kötődnek az intézményhez. Ha a szülők látják a pedagógusok tervszerű tudatos, rendszeres, gyermekeiket elfogadó, szerető, fejlesztő munkáját, akkor támogatásukra is jobban lehet számítani.

Az óvónői mintaattitűd hat az otthoni nevelésre.

A szülő több információt szerez a gyermekről, pld. más közegben hogyan viselkedik, bővül pedagógiai, pszichológiai ismerete, szélesebb viszonyítási lehetőség alapján reálisabban látja gyermeke fejlettségét.

Indirekt módszerek eszközök alkalmazásával, segítséget kap az otthoni neveléshez (problémáival nem érzi egyedül magát).

A szülőkkal-gyerekekkel együtt szervezett programok elősegítik a közösségfejlesztést.

A családok jobban megismerik egymást, különböző cél érdekében könnyebben mozgósíthatók, sőt óvodán kívüli, esetleg családok közötti baráti kapcsolatok kialakulását is elősegítheti.

15.2. INTÉZMÉNYEK

Iskola

Az együttműködés lehetőségét évente átgondoljuk, szívesen fogadjuk és kezdeményezzük a kapcsolatunkat mélyítő szervezett megoldásokat, prioritást adunk minden szakmai jellegű kezdeményezésnek pld. tanítók óvodába látogatása, esetmegbeszélés gyermekről tapasztalatcsere...

Az iskolával minden év elején együttműködési megállapodást kötünk, meghívásos alapon látogatjuk egymás rendezvényeit, programokra meghívjuk volt óvodásainkat, ismerkedni mi is elvisszük a gyerekeket.

A szülők számára igény esetén tájékoztatót szervezünk iskolai pedagógus részvételével.

Meghívás esetén meglátogatjuk volt óvodásainkat az iskolában.

Várjuk a visszajelzéseket az iskolai bevalásról, melyhez iskolai igény alapján és szülői közreműködéssel, átadjuk a gyermek átadó (iskolakészültségi anyagát, fejlesztési tervét) lapját.

Az Egészségügyi Szakszolgálat szolgáltatásait szükség és lehetőség szerint vesszük igénybe, óvodaorvos, védőnő, vizsgálatok, szűrések.

A gyermekvédelmi felelőssel együttműködve szükség esetén vesszük igénybe a Gyermek és Ifjúságvédelmi Intézet, Családvédelmi szolgáltatásokat.

A Közművelődési intézmények (gyermekszínház, közösségi ház, múzeumok), rendezvényeiről rendszeresen tájékoztatjuk a szülőket. Évente 1-2 alkalommal óvodai rendezvényeinket (Mikulás, Gyermekhét) külső közreműködő meghívásával színesítjük.

A Pedagógiai Szakmai Szolgáltató az intézmény kérésére –az anyagi fedezet megléte esetén segítséget nyújthat, továbbképzéseket szervezhet, melyen, mint résztvevők és felkérés alapján mint programvezetők is részt veszünk.

A köznevelési törvény értelmében szakmai munkánkat külső szakértő ellenőrizi, igény, lehetőség esetén szaktanácsadói segítséget veszünk igénybe..

Intézményünk világnézetileg semleges, délutáni időpontban biztosítjuk a vallásoktatás feltételeit.

15.3. FENNTARTÓ

Az Önkormányzat, mint fenntartó a törvényeknek megfelelően szabályozza az intézmények, (így óvodánk) működését (is), működteti, fenntartja azokat, gondoskodik törvényes működtetésükről. Törekszik a képességfejlesztéshez szükséges feltételek lehetőségek szerinti biztosítására (gyermeklétszám, dolgozói létszám, eszközök stb.)

Mint partner, megfogalmazza elvárásait óvodánkkal szemben.

Elégedettségét óvodánkkal szemben 2009-ben, a

„Debrecen Város Közoktatásáért Minőségi Díjjal” ismerte el.

ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

Az óvoda programjának érvényességi ideje:

Vezetői jóváhagyástól - határozatlan ideig

Módosításának lehetséges indokai:

szakmai követelmények változásának, gyakorlati tapasztalatok hatására tartalmi formai korszerűsítések, törvényi változás, szülői elvárás...

A módosítás módja: írásbeli előterjesztés, team munkák alapján a nevelőtestület

A döntés módja: véleményezés után a nevelőtestület dönt nyilvános szavazással 50 % + 1 arányban.

Legitimáció

Az EKPP- t nevelőtestület elfogadta

lsd. 1 sz. jk.

A vezető jóváhagyó nyilatkozata:

Hitelesített, jóváhagyott

Isz:

.....

Nyilatkozat

.....

határozatszám

..... dátum

Nyilvánosság: az EKPP minden érdeklődő számára hozzáférhető az óvoda nevelői szobájában az óvoda nyitvatartási ideje alatt és az óvoda honlapján.